

BÉKÉS MEGYE KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJÁNAK FELÜLVIZSGÁLATA

Készítette:
Békés Megyei Önkormányzati Hivatal
Területfejlesztési Osztály

Témavezető:
Dr. Rakonczai János
Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Kar
Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék
egyetemi docens

Békéscsaba
2008.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3
1. A megye aktuális környezeti állapotának értékelése	4
1.1. Levegő	4
1.2. Víz.....	9
1.3. Árvíz- belvízvédelem helyzete	15
1.4. Hulladékgazdálkodás helyzete.....	19
1.5. Zaj- és rezgésvédelem.....	20
2. A környezetvédelem jogi hátterének változása a megyei program elkészítése óta és annak következménye	22
2.1. Levegővédelem	22
2.2. Felszíni és felszín alatti vizek védelme.....	23
2.3. Ivóvíz	24
2.4. Ár- belvíz védelme.....	26
2.5. Szennyvízkezelés	27
2.6. Hulladékgazdálkodás	29
2.7. Zaj- és rezgésvédelem.....	34
2.8. Békés megye természetvédelme a Natura 2000 hálózat tükrében.....	35
3. A környezetvédelmi programozás tapasztalatai Békés megyében.....	40
3.1. A programozás általános tapasztalatai	40
3.2. Békés megye környezetvédelmi programja megvalósulásának értékelése.....	48
3.3. Összegzés.....	54
4. A megye aktualizált stratégiai környezetvédelmi programjai.....	55
4.1. Árvíz- belvízvédelem fokozása	55
4.2. Korszerű hulladékgazdálkodás	56
4.3. Ivóvíz minőségének javítása	58
4.4. Szennyvíz hálózat kiépítése	59
4.5. Holtág rehabilitáció.....	60
4.6. Maros hordalékkúp vízbázisának védelme	62
4.7. A megye erdősültségének fokozása	63
4.8. Környezetbarát mezőgazdaság	66
4.9. A megújuló energiaforrások kiaknázása, fejlesztése	67
4.10. Társadalmi tudatformálás	70
5. Irodalomjegyzék.....	72

Mellékletek

BEVEZETÉS

Az 1995. évi LIII. törvény előírja a települések és a megyei önkormányzatok számára a környezetvédelmi program készítését. A Békés Megyei Önkormányzati Hivatal ennek megfelelően készítette el a SZTE Természeti Földrajzi Tanszékével a Békés Megye Kistérségi Komplex Környezetvédelmi Programját. A törvény előírásának megfelelően a Nemzeti Környezetvédelmi Programot hatévente, a települési programokat legalább kétévente felül kell vizsgálni. A megyei programokra nincs ugyan konkrét felülvizsgálati szabályozás, azonban ezt célszerű az országoshoz hasonló gyakorisággal megtenni. Jelen munka ezt a célt szolgálja.

A megyei program készítése idején csupán néhány Békés megyei település rendelkezett önálló környezeti programmal, így az akkor elkészült munka elvileg sokban segíthette a helyi programok megalkotását, hiszen azt valamennyi település megkapta. A jelenlegi felülvizsgálat során megállapítható, hogy mára már csupán 2 településnek nincs egyáltalán környezetvédelmi programja.

Az elmúlt évek során több lényeges változás is bekövetkezett, ami indokolja a program felülvizsgálatát. Legfontosabb ezek közül Magyarországnak az Európai Unióhoz történt csatlakozása, aminek következményeként jelentősen felgyorsult a két korábban legkritikusabb terület (hulladékgyűjtés, szennyvízkezelés) környezettudatos átalakítása. Ugyancsak az EU-hoz történt csatlakozás következményeként át kell alakítani az ivóvízellátás korábbi rendszerét, illetve a Natura 2000 programmal jelentősen megváltozott a természetvédelem helyzete is. A megyei program elfogadását követően jelentősen átalakult a hazai árvíz védekezési stratégia is, hiszen megszületett az un. „Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése”. A fentiekén kívül több jogszabályi változás is indokolta még a megyei program újragondolását.

A felülvizsgálat során kiemelt figyelmet fordítottunk a megye településeinek időközben megalkotott környezeti programjaira, mert ezek rengeteg tapasztalattal és sok tanulsággal járnak nemcsak a környezetvédelemben, hanem egyéb gyakorlati területeken is.

Ezúttal is szeretnénk megköszönni segítő együttműködését az Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természeti és Vízügyi Felügyelőségnek, az időközben megszűnt Körös-vidéki Környezetvédelmi, Természeti és Vízügyi Felügyelőségnek, a Körös-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságnak, az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságnak, a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságának és Békés megye települési önkormányzatainak.

1. A megye aktuális környezeti állapotának értékelése

Békés megye környezeti állapotának értékelése során elsősorban az elmúlt 6-7 év változásaira szándékoztunk koncentrálni, bár néhány esetben elkerülhetetlenül szólni kellett az előzményekről is.

1.1. Levegő

Békés megyében a légszennyező anyagok kibocsátása az utóbbi két évtizedben tartósan és folyamatosan csökkent. Ennek okai a rendszerváltás utáni időszakban jól ismertek: a csökkenő és ésszerűbb – részben az energiahordozók árának emelkedése miatt bekövetkező – ipari és lakossági energiafelhasználás, az energiatakarékosságot elősegítő modern háztartási készülékek kereskedelmi forgalmazása, korszerűbb ipari technológiák bevezetése, a katalizátoros gépjárművek és az ólommentes benzin elterjedése, a gépkocsik szén-monoxid kibocsátásának csökkenése az évenkénti környezetvédelmi ellenőrzés bevezetésével, illetve nem utolsósorban a több mint két évtizedes környezetvédelmi hatósági munka eredményessége.

A térségben a mezőgazdaság és a hozzá kapcsolódó feldolgozó- és könnyűipar dominál, ami levegőtisztaság-védelmi szempontból mérsékelt terhelést jelent, a levegő a közepesen szennyezett kategóriába sorolható. A megyében az ipari szennyezések kevésbé jelentősek, mint az ország iparosodottabb középső és nyugati területein.

A motorizáció rohamos elterjedése miatt egyre jelentősebb a közúti közlekedés okozta környezetterhelés (CO, NO_x, CH-ek, Pb és korom), annak ellenére, hogy a katalizátoros gépjárművek és az ólommentes benzin elterjedése, a gépkocsik szén-monoxid kibocsátásának csökkenése az évenkénti környezetvédelmi ellenőrzés bevezetésével, a régi gépjárműpark folyamatos lecserélődése átmeneti javulást eredményez.

A közlekedéshez áttételesen kapcsolódik az utak, járdák burkoltságának mértéke. A szilárd burkolattal nem rendelkező utakról igen jelentős a sárfelhordás. A ritka úttisztítás következtében a járművek porfelverő hatása jelentősen megnöveli a levegőben található por mennyiségét.

A lakossági tüzelés szezonális légszennyező forrásként jelenik meg. A lakóingatlanok jelentős része rácsatlakozott földgázhálózatra, mely a legkisebb mértékű légszennyező anyag (CO, NO_x) kibocsátással jár. Azonban a földgáz árának jelentős emelkedése miatt előtérbe kerülnek egyéb tüzelőanyagok, ami várhatóan növekvő légszennyezettséget fog indukálni. Erre utal például, hogy a primőr árak termelői között sokan széntüzelésre álltak át.

Szezonális jellegű a kerti hulladékok alkalmankénti égetéséből származó szennyező anyagok (CO, NO_x, korom és egyéb bűzös anyagok) kibocsátása.

Ha tendenciájában nézzük, a levegőszennyezés mértéke a rendszerváltozást követő években csökkent, köszönhetően a lakosság és az ipar, szolgáltatóipar ésszerű energiafelhasználásának, a több mint két évtizedes múltra visszatekintő hatósági ellenőrzések következtében megvalósított műszaki intézkedéseknek, valamint a rendszerváltozás után bekövetkezett hagyományos ipari termelések csökkenésének, illetve az ipar szerkezeti váltásának.

1.1.1. Az immisszió alakulása

A megye területén lévő, korábban az ÁNTSZ által üzemeltetett Regionális Immisszió Vizsgáló (RIV) hálózat 2004. évben átszervezésre került, melynek keretében radikálisan csökkentették a mintavételi helyek számát, a megmaradó mérőpontokon bővítették a mért komponensek számát. Jelenleg az Alsó-Tisza-vidéki

Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (a továbbiakban: ATI-KTVF) felügyelete alatt működik a hálózat. Az átalakulás következtében a megye területén is csökkentették a mérőpontok számát: jelenleg Békés megye öt településén mérik a levegő szennyezettségét, amikről az alábbiakban közlünk részleteket. A legjelentősebb imissziót a NO₂, a SO₂, a szálló és az ülepedő por okozzák. Az egyes kibocsátási elemek rövid ismertetése után táblázatban közöljük az adott elem határértékét, határérték átlépésének %-át, maximumát, minimumát, minősítését stb. majd azt a grafikont, amely alapján az adott táblázat készült. A feltüntetett településeket nem értékeltük külön-külön, mert a táblázatok és a grafikonok ezt egyértelművé teszik.

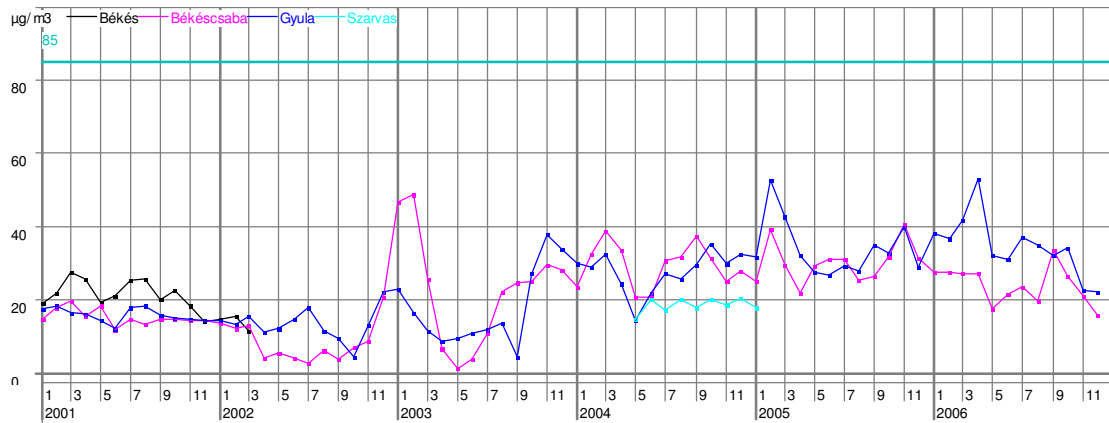
2.1.2. Kibocsátások változása

A nitrogén-dioxid az egyik legjelentősebb légszennyező komponens Békés megyében. Az NO₂ immisszió alakulása eltérő képet mutat a légszennyező komponensek hosszabb idejű koncentráció változásának általános tendenciájától. Ugyanis az 1990-es évek közepétől jelentős emelkedés figyelhető meg a megye településein mért koncentrációkban, ami a '90-es évek végéig elhúzódott, majd azt követően lassú csökkenés figyelhető meg. A koncentráció éves lefutása eltér a kén-dioxidétól, mivel fő forrása a közlekedés és az ipar, melyek kevésbé szezonális jellegűek, mint a fűtés. Az országúti gépjárműforgalom növekedése miatt a közlekedésből származó NO₂ kibocsátás jelentősen megnőtt, ezzel magyarázható a koncentráció ugrásszerű változása. A legjobban szennyezett területek főként a nagyvárosok forgalmas útszakaszai és közúti csomópontjai környékén találhatóak. A maximumok főként a téli-tavaszi-őszi időszakban jellemzőek, a nyári időszakban alacsonyabb értékek adódtak és kiegyenlített a koncentráció változása. Magyarázható ez részben azzal, hogy a fűtés beindításával emelkedik a kibocsátás, másrészt feltehetően télen a légkör stabilabb, kisebb szerep jut a fel- és leszálló áramlatoknak, így kevésbé keveredik át a levegő.

1. sz. táblázat. A nitrogén-dioxid imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

Megnevezés	Békés	Békéscsaba	Gyula	Orosháza	Szarvas
Határérték	85,0	85,0	85,0	85,0	85,0
határérték átlépés %	0,0	0,8	0,2	0,4	0,0
maximum	53,0	139,2	120,1	126,0	40,6
maximum hely	2001.3.	2003.2.	2006.4.	2003.2.	2004.12.
minimum	5,0	0,0	1,0	1,0	2,3
minimum hely	2002.3.	2003.5.	2002.10.	2006.12.	2004.5.
Minősítés	kiváló	kiváló	kiváló	kiváló	kiváló
átlag	20,9	23,9	23,8	22,2	19,0

1. sz. grafikon. A nitrogén-dioxid imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

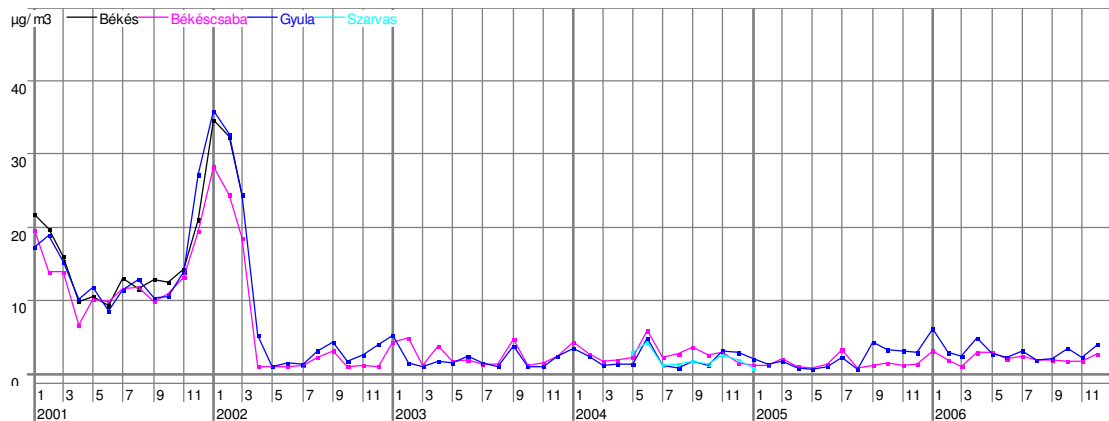

A kén-dioxid imisszió több évtizedes alakulásában jelentős csökkenés figyelhető meg. A koncentrációk éves eloszlásában nagy különbség mutatkozott a téli és a nyári hónapok értékei között. Jelentős kén-dioxid szabadul fel a fosszilis tüzelők elégetésekor, ami magyarázza a szezonális (fűtési félév - nem fűtési félév) koncentráció eloszlást. Az elmúlt néhány évben a koncentráció változásának amplitúdója jelentősen csökkent, mérséklődött a szezonális különbség. Napjainkban a kén-dioxid sem országosan, sem a megyében nem tartozik a jelentős légszennyező komponensek közé.

2. sz. táblázat. A kén-dioxid imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

Megnevezés	Békés	Békéscsaba	Gyula	Orosháza	Szarvas
Határérték	125,0	125,0	125,0	125,0	125,0
határérték átlépés %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
maximum	51,0	48,0	59,0	53,0	7,9
maximum hely	2002.1.	2002.1.	2002.1.	2002.1.	2004.6.
minimum	4,0	0,0	0,2	1,0	0,2
minimum hely	2001.6.	2005.8.	2005.5.	2006.11.	2005.1.
Minősítés	kiváló	kiváló	kiváló	kiváló	kiváló
átlag	16,8	4,1	5,9	5,5	2,0

2. sz. grafikon. A kén-dioxid imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

A szálló por (PM 10) magas koncentrációja eredményezi a legrosszabb levegőminőség-értékeket a mért komponensek közül, amint ezt az alábbiakban látható táblázat és grafikon is megerősíti.

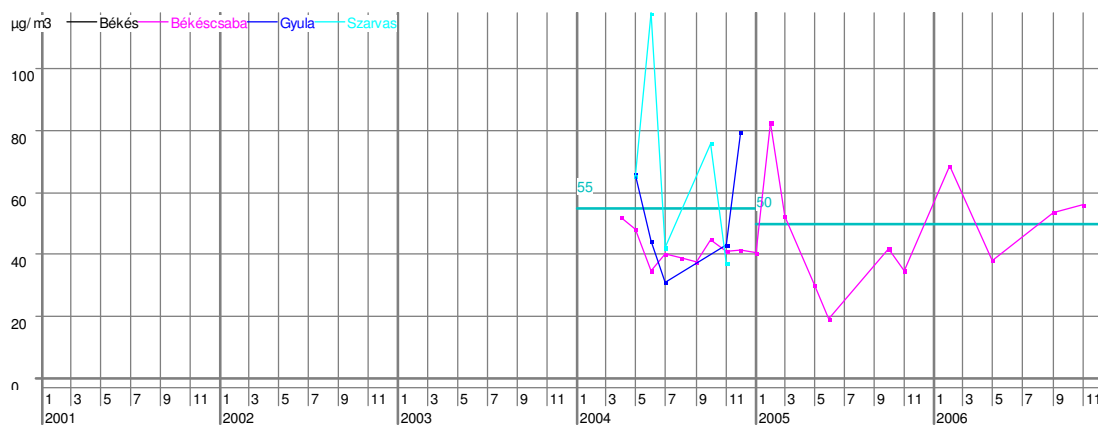
A városi levegőben található kis részecskék egyrészt a közlekedés és a szél által felvert porból származnak. Ezek jelentős része azonban nem ártalmatlan por, mint nagyapáink idejében volt, hanem tele van olyan anyagokkal, amelyek korábban nem léteztek, vagy csak sokkal kisebb mennyiségben fordultak elő. Ezeket az anyagokat a közlekedés, az ipar és egyéb emberi tevékenység juttatja a környezetünkbe.

Szoros összefüggés van az allergiás, asztmás, illetve egyéb légzőszervi megbetegedések előfordulása és a légszennyezettség mértéke között. A szálló por egészségre gyakorolt hatása függ a szemcsemérettől, ugyanis a nagyobb méretű szemcsék megakadnak a felső légutakban, míg a finom szemcsék lejutnak a tüdő mélyére. A legveszélyesebbek a már említett, 2,5 µm-nél kisebb, ún. ultrafinom részecskék, melyek légzőszerveink legmélyére is bejutnak, és onnan nem távoznak. További súlyos veszélyt jelent, hogy ezek a kis részecskék a legkülönbözőbb szennyezőanyagokat is tartalmazhatják (pl.: kormot, káros szerves anyagokat, nehézfémeket, azbesztet), melyek egy része rákkeltő anyag.

3. sz. táblázat. A szálló por imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

Megnevezés	Békés	Békéscsaba	Gyula	Orosháza	Szarvas
Határérték	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
határérték átlépés %	0,0	32,4	25,0	27,3	62,5
maximum	0,0	230,2	114,1	91,0	169,1
maximum hely	-	2005.2.	2004.12.	2005.4.	2004.6.
minimum	0,0	8,3	17,7	16,0	22,8
minimum hely	-	2005.6.	2004.7.	2005.5.	2004.11.
Minősítés		jó	megfelelo	jó	szennyezett
átlag	-	45,8	50,7	43,3	77,3

3. sz. grafikon. A szálló por imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

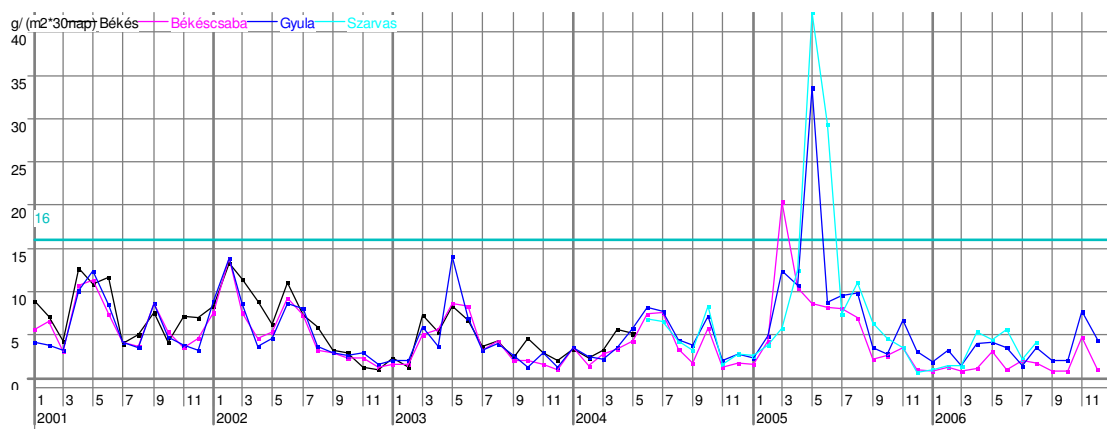
Az ülepedő por tekintetében a maximumok főként az április és október közti időszakban alakulnak ki. A hóolvadás után és a nyári szárazabb periódusban az erősebb szelek (viharok) nagy mennyiségű port tudnak megmozgatni, ilyenkor a földfelszínről

származó szilárd részecskék könnyen a levegőbe jutnak, következésképpen a száraz és szeles időszakokban alakulnak ki a kritikus légszennyezettség-értékek. Ezt igazolja a határérték túllépések gyakoriságának térbeli megoszlása a megyében, mely alapján szántóföldeket érintő defláció útján fellépő porterhelés a nyári időszakban a legnagyobb. Összefoglalva megállapítható, hogy az antropogén kibocsátás mellett a terület sajátos földtani, klimatikus, növényzeti viszonyai együttesen befolyásolják az ülepedő por koncentrációját, mely szempontjából a Békés megye levegője kiváló, jó minőségű, amit az alábbi adatok is megerősítenek.

4. sz. táblázat. Az ülepedő por imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

Megnevezés	Békés	Békéscsaba	Gyula	Orosháza	Szarvas
Határérték	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0
határérték átlépés %	0,0	0,9	2,8	2,9	4,9
maximum	15,4	39,7	57,7	21,7	65,6
maximum hely	2002.2.	2005.3.	2005.5.	2002.2.	2005.5.
minimum	1,0	0,5	0,5	0,8	0,6
minimum hely	2002.12.	2006.10.	2003.12.	2005.12.	2005.12.
Minősítés	kiváló	kiváló	kiváló	kiváló	jó
átlag	6,0	4,6	5,4	5,4	7,0

4. sz. grafikon. Az ülepedő por imisszió alakulása Békés megye néhány városában 2001 – 2006. évek között (Forrás: ATI-KTVF, 2007.)

Az ország más területeihez hasonlóan a megye településein is súlyos egészségügyi problémát okoznak az allergén pollenek. A mérések szerint ezek közül a parlagfű (Ambrosia) mennyisége minden nyár végén (augusztus, szeptember) magasan 100 db/m³ felett van, ilyenkor a légköri pollenmennyiségnek több mint 90%-át ez teszi ki. A többi allergén virágpór közül a nyír és fűz, illetve az üröm haladja meg ezt az értéket, de akkor is csupán néhány napon keresztül.

A 2005. évi csapadékban gazdag nyarat a nedves ülepedés jellemezte, a 2006. évi száraz ülepedéssel szemben. A száraz ülepedés esetén a légkört a magas szennyező anyag tartalom mellett a magas pollenkoncentráció jellemzi, ami lassú lefelé irányuló ülepedést jelent. Ezt egy-egy ferde és függőleges felfelé irányuló légáramlás felkavarhatja, s a pollenkoncentrációt befolyásolhatja. A parlagfű csúcsvirágzása idején

30-60 km/h maximális napi szélesebbég akár 50, de akár több száz km-ről is akadálytalanul szállíthat pollent.

Az önkormányzatok település rendezési terveinek elkészítésénél a Békés Megyei Földhivatal javasolta az erdősáv telepítési tervek elkészítését, azonban ezek sajnos kevés esetben készültek el.

Az elmúlt évek adatai alapján az allergén pollenek mennyisége nő, s időben is egyre jobban kitolódva jelennek meg. Az okok között nagy súllyal szerepel a nagyszámú kül- és belterületi gondozatlan ingatlan.

Összefoglalva a levegőtisztasággal kapcsolatos legfontosabb problémákat, a következő megállapításokat tehetjük:

- a) a vizsgált komponensek túlnyomó többségénél (NO₂, SO₂, szálló por és az ülepedő por) egy tél végi és egy őszi maximum figyelhető meg. Megállapítható, hogy a NO₂ és a szálló por maximumai között egyidejűség áll fenn, ami egyrészt utal a közös eredetre, mint a fűtés, közlekedés, másrészt utalhat a klimatikus viszonyok szerepére, melyek jelentősen befolyásolják a levegőszennyezettséget;
- b) az iparban bekövetkező szerkezetváltás a levegőszennyezés csökkenéséhez vezetett, viszont a motorizáció fokozódásával megnöttek a közlekedésből származó kibocsátások;
- c) a porszennyezés tavasztól ősziig terjedő maximumaiért a mezőgazdasági területeken fellépő defláció okozta kifújó poranyag a felelős, de fontos hangsúlyozni a közlekedés szerepét is a porterhelésben;
- d) az allergén pollenek mennyisége folyamatosan növekszik, és az év egyre hosszabb időszakában okoznak allergiás tüneteket.

1.2. Víz

1.2.1. Békés megye felszíni vízkészletei

Békés megye hasznosítható felszíni vízkészlete a Körösök természetes vízhozamából, a külföldről és a Tiszából átvett vízkészletből, medertározásból, valamint felszín alatti vízből származó szenny- és használtvizekből tevődik össze.

A Körösök természetes vízkészletét az augusztusi 80 %-os tartósságú vízhozamából számolható ki, amely 6,37 m³/s. Ebből az értékből, ha levonásra kerül a minimális vízhozam (2,70 m³/s), amit közegészségügyi, illetve környezetvédelmi érdekből a mederben kell hagyni és a külföldi készletlekötést (2,90 m³/s), akkor megkapható a Körösök hasznosítható vízkészlete (0,77 m³/s). Külföldről átvett vízkészlet a megye déli részén (Mezőhegyes térsége): 0,3 m³/s. Készletnövelő tényező a duzzasztók által a Körösök medrébe és a holtágakba betározott víz, és a felszín alatti vízből származó szenny- és használtvíz.

A Körösök völgyébe a Tiszából érkeznek – vízátervezés útján – a hasznosítható vízkészlet nagyobbik hányada, a Tiszalöki és a Kisköre vízlépcsők segítségével. A Körösökbe az Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Vízügyi Igazgatóság (a továbbiakban: ATI-KÖVIZIG) és a Körös-vidéki Környezetvédelmi Vízügyi Igazgatóság (a továbbiakban: KÖR-KÖVIZIG) részére átadott vízkészlet 31,2 m³/s. A megye déli részére a Marosból is történik vízátervezés, s az ATIVIZIG készlet egy része Csongrád megyében hasznosul, így Békés megyei átadott készlet 23,651 m³/s.

Békés megyében a 2003. évben ténylegesen hasznosítható vízkészletet és az összetevők százalékos megoszlását az alábbiakban látható:

	<u>Q m³/s</u>	<u>%</u>
Hasznosítható természetes vízkészlet:	1,127	3,81
Külföldről átvett:	0,356	1,20
Tározásból eredő többlet:	3,991	13,50
Felszín alatti vízből származó szenny- és használtvíz:	0,445	1,50
Vízátvezetés:	<u>23,651</u>	<u>79,98</u>
Ö s s z e s e n :	29,57 m³/s	

A vízkészlet területi felhasználása, vízkészlet-gazdálkodási célú tározások.

A Körösökön megépült Békésszentandrás Vízlépcső (1936-1942), valamint a Körösladányi- (1975-1977) és a Békési duzzasztó (1966-1968) nagy szerepet játszik a Tisza-víz kormányzásában. A Tisza vízkészlete felhasználható a Hármás-Körös teljes hosszán, a Kettős-Körösön a Békésig és a Sebes-Körös 30,0 fkm szelvényig. Természetesen a Berettyó folyó és a Hortobágy-Berettyó főcsatorna Békés megyei részein is kivehető a Tisza-víz. Nagy aszály esetén a Békési duzzasztónál provizórikus szivattyúkkal lehetőség van 5 m³/s vízhozam átemelésére a felső szakaszra, így a Tisza-víz kivehető a Fekete- és a Fehér-Körös mentén is. A folyóktól távolabbi területekre, a vizet kettőshasznosítású és öntözőcsatornák szállítják.

Békés megyében a hasznosítható vízkészlet 2003. évben 29,57 m³/s. A vízjogi engedélyekkel lekötött vízigény 2003. évben 22,04 m³/s. Ebből jelentős részt - 19,89 m³/s-ot - a mezőgazdaság használt fel öntözésre és halászatra. Az ipari vízfelhasználás 2,141 m³/s, a felszíni vízkészletből nem jelentős. 2003. évben a tényleges vízfelhasználás mindösszesen csak 2,11 m³/s volt, ebből a mezőgazdaság 2,021 m³/s (öntözés 1,168 m³/s, halászat 0,853 m³/s) az ipar pedig 0,09 m³/s-ot használt.

Vízszolgáltatás

5. táblázat. Békés Megyében a KÖR-KÖVIZIG területén 16 öntözőrendszer helyezkedik el, a lekötött vízszugár 2007. januárjában (KÖR-KÖVIZIG, 2007.):

	Öntözőrendszer	Lekötött vízszugár [m ³ /s]
1.	Biharugrai öntözőrendszer	4,592
2.	Malomfok-Ináncsi öntözőrendszer	1,451
3.	Élővízcsatorna öntözőrendszer	1,491
4.	NK-XIV. öntözőrendszer	5,455
5.	Félhalmi öntözőrendszer	3,563
6.	Körösladányi öntözőrendszer	0,013
7.	Décs-Fazekaszugi öntözőrendszer	1,940
8.	Szarvasi holtág közvetlen öntözőrendszer	1,910
9.	Szarvas-Kákai öntözőrendszer	0,613
10.	Dögösi öntözőfűrt	2,589
11.	Horgai öntözőfűrt	0,328
12.	Kettős-Körös szórvány	2,481
13.	Sebes-Körös szórvány	0,368
14.	Berettyó szórvány	0,951
15.	Hortobágy-Berettyó	0,111
16.	Hármás-Körös szórvány	0,261
	Összesen:	28,117

6. táblázat. Békés Megyében az ATI-KÖVIZIG területén 3 öntözőrendszer van (KÖR-KÖVIZIG, 2007.).

	Öntözőrendszer	Lekötött vízszugár [m ³ /s]
1.	Szarvas-Kákai öntözőrendszer	3,224
2.	Horgai öntözőfürt	0,000
3.	Mezőhegyes-Apátfalva öntözőrendszer	2,700
	Összesen:	5,924

A vízkészlet a Szarvas-Kákai és a Horgai öntözőrendszerekben a Körösök völgyéből kerül átvezetésre, a Mezőhegyes-Apátfalvai öntözőrendszerben a Maros vízkészlete van hasznosítva.

Békés megyében 2007. év elején az ATI-KÖVIZIG és KÖR-KÖVIZIG területén összesen, mezőgazdasági vízhasznosításra, felszíni vízkészletből érvényes vízjogi engedélyben 34,041 m³/s vízszugár van lekötve.

A holtágak helyzete

A XIX. századi folyószabályozások során a kanyarulatok átmetszésekor keletkezett sajátos képződmények a holtágak. A folyók felhagyott szakaszai holtmedrekké, csatornává váltak. A holtmedrek vízpótlásukat belvizekből, csurgalékvizekből, s a települési szennyvizekből kapták. A nagyobb holtágoknak újra meg kellett teremteni a kapcsolatát a folyóval, előbb a belvizek bevezetése, majd a mezőgazdaság vízigényeinek ellátása miatt. Békés megyében a Körösök mentén 33 db 5 ha-nál nagyobb, valamint 31 db 5 ha-nál kisebb holtmeder található, melyek közül 21 db holtág teljesen száraz. A Szarvas-Békésszentandrás holtág az ország ötödik legnagyobb vízfelületű állóvize, a Tiszántúl legnagyobb vízfelületű holtága.

A holtágak „elhalási” folyamata az utóbbi évtizedekben felgyorsult, a nagy vegyszer és műtrágya adagokat használó gazdálkodás, az intenzív halasítás, a növényevő halak telepítése, valamint a víziszárnyas tenyésztés megjelenésével. Rohamosan növekedett a lakossági igény a hétvégi kertek, az üdülőtelkek és a vízparti szabadidő eltöltése iránt. Ezért felgyorsult a telkek kiosztása, valamint a vízművesítés és a települési szennyvízszikkasztás fejlődése. A rendszerváltás után ez megtorpanni látszott, mára azonban újra fellendülőben van. A Körösök-vidékén a táj zöldterületi indexe a legrosszabb az országban. A szűkös zöld háttérrel rendelkező vízpartok iránt a lakosság szinte irreális igényeket támaszt. Az ellentétes irányba ható gazdasági és jóléti hasznosítás igényének természetesen egyetlen holtág sem felelhet meg.

1.2.2. Felszín alatti vizek

A vízkészletek helyzete

A vízkészletek megkülönböztethetők elhelyezkedésük függvényében. Az első vízadó rétegig talajvízről beszélhetünk, amire még hatnak a meteorológiai viszonyok (legfeljebb 20 m mélységig). Az ezek alatt elhelyezkedő rétegvíztárolókat a belőlük feltárható víz hőmérséklete szerint hideg vízadó (30 °C alatt) és termálvízadó rétegekre különíthetjük el. Békés megye területünk földtani felépítéséből következően nincs közöttük éles földtani határ, a hévíztároló készletet felülről határoló 30 °C-os izoterm

felület képezi az ivóvízadó rétegekészlet alsó határát (mélysége átlagosan 500 m-ben jelölhető a terep szintje alatt).

A hidegvíz beszerzésére alkalmas réteg együttes felépítése a folyóvízi üledékképződésnek megfelelően alakult, nincsenek regionálisan összefüggő, nagy távolságokon keresztül nyomozható homokrétegek. A porózus rétegek gyakori kiértékelődése jellemző kis távolságokon belül is.

A vízjogi engedélyekkel lekötött mennyiségek a pontos és naprakész számítógépes adatállományból származnak, tehát a vízkészlet járulék fizetésére kötelezett (500 m³/év feletti) vízhasználatok adatait tartalmazzák. A lekötések tekintetében hiányosság a jegyzői hatáskörbe tartozó kis talajvízhasználók tekintetében mutatkozik, ezekről nem rendelkezik a KÖR-KÖVIZIG összesítésre alkalmas szintű információkkal.

A tényleges vízkivétel adatai korántsem ennyire megbízhatóak: a vízhasználatok mértsége részleges, a vízkészlet járulék vonatkozó szabályai sem ösztönöznek eléggé a mérések bevezetésére. A tényleges termelés értékét ezen kívül az illegális vízkivételek léte teszi még bizonytalanabbá. A vízjogi engedély nélküli vízhasználatokat becsülni kell.

7. táblázat. A vízjogi engedéllyel lekötött és a tényleges víztermeléseket aktualizálva, a 2006. évre vonatkozóan, az alábbi táblázat tartalmazza. (ATI-KÖVIZIG, KÖR-KÖVIZIG, 2007.)

Település	Lekötés (m ³ /év)	Termelés (m ³ /év)	Település	Lekötés (m ³ /év)	Termelés (m ³ /év)	Település	Lekötés (m ³ /év)	Termelés (m ³ /év)
Almáskamarás	Nincs adat	Nincs adat	Gyula	4952746	3513494	Mezőgyán	53765	46631
Battonya	328762	291340	Hunya	51860	41922	Mezőhegyes	6159948	555155
Békés	354444	327931	Kamut	4975	4610	Mezőkovácsháza	826138	702289
Békéscsaba	2962282	1580719	Kardos	79250	65506	Murony	3076	2880
Békéssámson	135000	123909	Kardoskút	237918	154863	Nagybánhegyes	187914	165884
Békésszentandrás	230251	297926	Kaszaper	79117	76767	Nagykamarás	170751	142187
Bélmegyer	22880	17662	Kertészsziget	15000	14841	Nagyszénás	1334669	126910
Biharugra	103509	59580	Kétegyháza	32918	33467	Okány	765	0
Bucsa	Nincs adat	Nincs adat	Kétsoprony	74161	58165	Orosháza	1890653	1456989
Csabacsúd	31619	24876	Kevermes	142000	126848	Örménykút	120964	132692
Csabaszabadi	Nincs adat	Nincs adat	Kisdombegyház	2751	0	Pusztaföldvár	34000	24766
Csanádapáca	4161481	3761657	Kondoros	366524	338628	Pusztaottlaka	4000	3200
Csárdaszállás	1200	0	Körösladány	6074	1531	Sarkad	18865	12388
Csorvás	440624	354525	Körös-nagyharsány	29919	28564	Sarkadkeresztúr	6307	6220
Déaványa	177123	108835	Köröstarcsa	4826	3107	Szabadkígyós	58343	45656
Doboz	12907	0	Körösújfalú	1369	0	Szarvas	2467436	1899766
Dombegyház	167585	124.527	Kötegyán	4656	0	Szeghalom	1313077	1441502
Dombiratos	61750	61.750	Kunágota	284335	228415	Tarhos	4118	2410
Ecsegfalva	95365	82928	Lökösháza	7937740	7568705	Telekgerendás	53782	35052
Elek	350162	318474	Magyarbánhegyes	138818	15318	Tótkomlós	677386	503417
Füzesgyarmat	366238	358157	Magyardombegyház	Nincs adat	Nincs adat	Újkígyós	306470	213881
Gádoros	110	0	Medgyesbodzás	41650	0	Újszalonta	Nincs adat	Nincs adat
Gerendás	169835	111488	Medgyesegyháza	3385278	2701513	Végegyháza	2966	0
Geszt	27000	27147	Méhkerék	2424	70	Vésztő	21350	8135
Gyomaendrőd	473489	140058	Mezőberény	103988	22773	Zsadány	75343	62562
Összesen	10673616	8173489	Összesen	17980297	14999107	Összesen	15792086	7590572

A termálvíz hasznosítás helyzete

A termálvízbeszerzés lehetőségei viszonylag kedvezőek, a geotermikus adottságok miatt már 450-550 m alatti mélységből 30 °C-ot meghaladó kifolyó vízhőmérsékletű víz nyerhető. A hévízhasznosítás fejlesztésének legnagyobb problémáját – gyakorlatilag akadályát – jelenti a használtvíz hévíz befogadására alkalmas, bővízü felszíni vízfolyás hiánya. A térségben mezőgazdasági célra használnak 30 °C-ot meghaladó – szigorú mércével mérve már hévíznek számító – rétegvizeket. Ez azonban a tényleges termálvíz hasznosításra nem igazán jellemző.

A KÖR-KÖVIZIG területén a felhasznált 19.596.493 m³/év vízmennyiségnek mintegy 11 %-át, 2.072.648 m³/év teszik ki a termálvizet kitermelő vízhasználatok. A termálvizet hévízhasznosítók (fűtés), fürdők és mezőgazdasági majorok használják el.

A vízbázis védelem helyzete

A 2249/1995. (VIII. 31.) Kormány határozat, és a 123/1997. Kormány rendelet által meghatározott vízbázis védelem helyzete, az eltelt 6 év alatt az alábbiak szerint alakult:

A 36.2 Bánkút jelű távlati vízbázis biztonságban tartásának feladatairól, monitoring hálózatának fenntartásáról, a kutak nyomásszintjeinek észleléséről, a vízminőségi vizsgálatok elvégzéséről, továbbra is a KÖR-KÖVIZIG gondoskodik.

Az előzetesen lehatárolt, sérülékenynek feltételezett, üzemelő vízbázisoknál az állapotfelmérés (diagnosztika) megvalósult.

A Békés Megyei Vízművek Zrt. által üzemeltetett Közép-Békési Regionális Vízmű (KBRV) mindkét működési területére eső víztermelő telepe sérülékeny. A diagnosztika elvégzése óta az Újkígyósi Víztermelő Telep már nem üzemel. A Lökösháza-Kevermesi Víztermelő Telep esetében a következő feladat a vízbázis biztonságba helyezése, terv szerinti intézkedések (pl.: szennyezőforrások kitelepítése, egyes szennyező tevékenységek megszüntetése, korlátozása, aktív vízbázis védelmi intézkedések bevezetése, stb.) elvégzése.

Az előzetesen lehatárolt települési vízbázisok vizsgálata azt mutatta, hogy a jelenlegi víztermelés mellett, egyik esetben sem sérülékeny a vízbázis. A települési vízművek (vízbázisok) közül a Nagykamarási- és a Lökösházi vízbázisok már nem is üzemelnek. Újkígyós, Gerendás, Elek és Mezőgyán esetében nincs szükség az üzemeltetést érintő módosításra. A Csorvási települési vízmű kútjai közül pedig kettőt együttesen üzemeltetve elérhető, hogy a vonatkozó jogszabály szerint (50 éves elérési idővel) meghatározott védőidomnak ne legyen felszíni metszete, azaz védőterülete. Ez esetben ugyanis a Csorvási vízbázis is sérülékeny lenne.

A Maros hordalékkúp kutatása, hidrodinamikai modellezése, vízföldtani vizsgálata időközben lezárult. A vizsgálat megállapította, hogy a Maros hordalékkúp területéről a korábbiakban meghatározottnál nagyobb vízmennyiség termelhető ki. A jövőre nézve megállapítható, hogy a távlati ivóvíz beszerzési igényeket is figyelembe véve, száraz időjárási viszonyok közepette és a kombinált termelési variációval (talajvíz és rétegvíz együttes igénybevétele), a felvett környezeti korláthoz (az 50 cm talajvízszint süllyedést megengedve), összesen 115.000 m³/d hasznosítható rétegvíz készlet tartozik. A kutatást végző Völgyesi Mérnökiroda véleménye szerint ezt a vízmennyiséget biztonságosan, minden károkozás nélkül ki lehet termelni, ha a jelenlegihez képest a többletterhelés nem a talajvízből, hanem az 50 m-nél mélyebb rétegvizekből történik.

A munka során kijelölésre kerültek olyan talajvízszint észlelő referencia kutak, amelyek vízszint észlelésével, követhetővé válik a Maros hordalékkúp vízkészletének időjárás függő nyomás állapot változása, és a szükséges hatósági intézkedések időben meghozhatók lesznek.

Békés megye kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területeit a 2. sz. melléklet mutatja be.

1.3. Árvíz- belvízvédelem helyzete

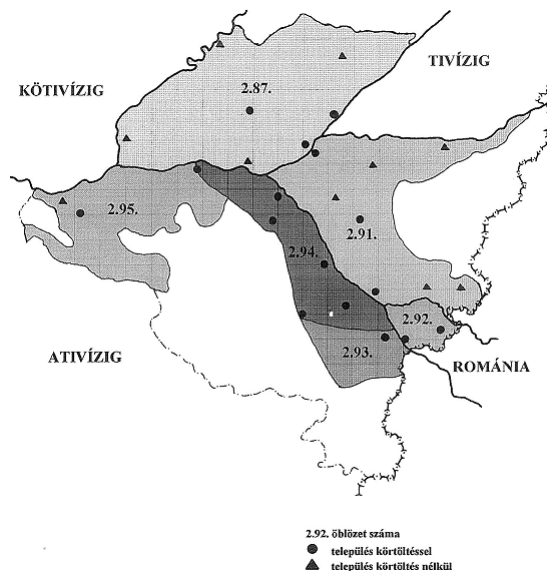
E témakört sokak szerint – részben mi is egyetértünk ezzel a véleménnyel – a víz című tárgykörnél célszerű bemutatni, azonban megyénkben olyan gyakori, visszatérő probléma, hogy emiatt önálló pontként szándékozzuk bemutatni.

1.3.1 Árvíz védelem helyzete

Árvízi öblözetek

Vízügyi szempontból Békés megye jelentős része a KÖR-KÖVIZIG illetékességi területéhez tartozik, ezen belül teljes egészében a 2.94 békési ártéri öblözet, és három öblözetnek a 2.91 sarkadinak, a 2.92 remeteinek és a 2.93 gyulainak a magyarországi része. A 2.87 Nagy-Sárréti öblözet átnyúlik a Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság területére, a 2.95 Körös-Tisza-Maros közti öblözetnek pedig csak kisebb, észak-keleti részére tartozik a KÖR-KÖVIZIG-hez. A nagyobbik része az ATI-VIZIG-hoz tartozik.

1. ábra. A KÖR-KÖVIZIG területén lévő öblözetek elhelyezkedését az alábbi helyszínrajz tartalmazza (KÖR-KÖVIZIG, 2007).

8. sz. táblázat. Az árvízvédelmi öblözetek területi árvízzel veszélyeztetett területek, ezek nagysága az egyes öblözetekben az alábbiak (KÖR-KÖVIZIG, 2007):

	Összesen km ²	Békés Megye km ²	Más megye km ²
2.87 Nagy Sárreai öblözet	909	812	97
2.91 Sarkadi öblözet	1077	1048	29
2.92 Remetei öblözet	87	87	-
2.93 Gyulai öblözet	101	101	-
2.94 Békési öblözet	297	297	-
2.95 Körös Tisza-Maros közü	351	333	18
Összesen:	2822	2678	144

2. sz. ábra. A veszélyeztetett mélyártéri területeket az alábbi térkép részletesebben ábrázolja (KÖR-KÖVIZIG, 2007).

Az ATI-VIZIG működési területén nincsen árvízzel veszélyeztetett Békés megyei terület.

Szükség tározók

A szükség tározók fontos szerepet tölthetnek be az árvíz elleni védekezésben. Békés megyében az alábbi szükség tározók léteznek, az alábbi 9. sz. táblázatban található a paramétereik, a tározók helyszínrajzát a 3 sz. melléklet tartalmazza (KÖR-KÖVIZIG, 2007):

Illetékességi terület	Árvízi szükség tározó megnevezése	Elhelyezkedése	Területe ha-ban	Tározó térfogat millió m ³	Épült év
KÖR-KÖVIZIG	Mályvádi	Fekete-Körös mellett	3,684	75	1975 - 77
	Mérgezi	Sebes-, Kettős-Körös összefolyása	1,823	87,2	1975 - 76
	Kisdelta	Fehér-Körös mellett	580	26	1997 - 99
TI-KÖVIZIG	Kutas	Berettyó mellett	3,896	36,5	nincs adat
	Halaspusztai	Sebes Körös és a Berettyó összefolyásánál	2,175	50	nincs adat

Az árvízi biztonságot növelő szükség tározók kapacitásán túlmenően a Fekete-, és Fehér-Körös közti ún. Nagydelta árvízi vésztározó kapacitásával is rendelkezik Békés megye, amely igénybevételére katasztrófa helyzetben csak az árvízi szükség tározók elégtelen kapacitása esetén kerülhet sor. A Nagy-Delta nem kiépített tározó, vésztározásra alkalmas területe 2.399 ha, tározótérfogata 49 millió m³

1.3.2. Belvízvédelem helyzete

Békés megye adottságainál fogva a vízrendezés és belvízvédelem kiemelt jelentőségű feladat. Ezt érzékletesen szemlélteti, hogy az 1999-2000. évi rendkívüli belvíz események kapcsán a megye területének 14 %-a (80 ezer ha) került víz alá, a 75 településből 53 kényszerült belvíz kárelhárítási tevékenység lefolytatására.

Belvízérzékenység szempontjából a megye területe két részre osztható, amit a 1. sz. mellékletben közölt térkép is szemléltet:

- a Lökösháza-Szarvas vonaltól északra eső körösi mélyárterek, melyek fokozottan belvízérzékenyek (fajlagos kiépítés: 39,0 l/s km², csatornasűrűség 1,16 km/km²)
- a térség délkeleti területén fekvő Maros hordalékkúpon az időszakos magas talajvíz (földárja) és a helyi nagycsapadékok egybeesése idején alakulhat ki súlyos belvízi helyzet (18,31 l/s km², 0,58 km/km²).

Békés Megye Kistérségi Komplex Környezetvédelmi Programjának elkészítése óta (2000. év) az ATI-KÖVIZIG illetékességi területén a belvív-veszélyeztetettség nem változott, a térségben nem volt olyan beruházás, amely az akkor megadott adatokat megváltoztatná.

A 10. sz. táblázat. A művek tulajdon- és kezelői jog szerint az alábbi megoszlást mutatják (KÖR-KÖVIZIG, 2007.):

Csatorna tulajdonosa, kezelője	Csat. hossz, km *becsült adat
Kizárólagos állami tulajdonú, VIZIG kezelésében	941
Forgalomképes állami tulajdonú, FVM kezelésében	545
Állami tulajdonú, társulati kezelésű közcélú	2 269
Önkormányzati tulajdonú, külterületen	852*
Magántulajdonú	1 029*
Összesen:	5 636

A megye területén kiépített szivattyú kapacitás: főbefogadóba emelő 139,35 m³/sec., esésnövelő 67,28 m³/sec. Belvíztározó kapacitás 21 millió m³, a fajlagos belvízi kiépítés a belvíztározás hatását is figyelembe véve 33,5 l/sec. km². A belvízlevezető művek névleges kapacitását figyelembe véve mértékadó belvízi helyzetben összesen 186,9 m³/sec. vízhozam vezethető le. Az országhatárral megosztott külvízgyűjtő területekről a Magyar-Román Vízügyi Egyezmény keretében 13 db határt metsző csatornán 14,25 m³/sec. belvíz levezetéséről kell gondoskodni. A jelenlegi szakmai értékelés szerint a vízrendezési főművek névleges kiépítettsége megfelelő, kivéve Fazekaszugi főcsatornát és szivattyútelepet, ahol kapacitásfejlesztési igény van megfogalmazva.

Békés megye területén az 1980-as évekig 127 km²-en valósult meg komplex meliorációs fejlesztés, 44 000 ha hatásterületű drénezés.

Az elmúlt években jelentős nagyságú alacsonyabb rendű külterületen lévő belvízcsatorna került önkormányzati tulajdonba. A települések belterületén a csapadékvíz elvezetés műszaki megoldásai általában a beépítés jellegével összhangban zárt gyűjtős, de többnyire nyílt árkos rendszerek. Általános gondot jelent a burkolt úthálózatok és burkolt felületek viszonylagosan nagymértékű fejlődése (utak, parkolók, bevásárló központok, egyéb épületek stb.), mellyel a meglévő vízlevezető rendszerek esetében a csúcs-vízhozamokból eredő többletterhelés a meglévő kapacitások elégtelenségét, így az elöntések kockázatát jelentik. További terhelést jelent a belvízlevezető művekre a települések tisztított szennyvizeinek és egyéb használt vizeinek (pl. termál csurgalékvizek) befogadása és elvezetése, ezen bevezetések a mennyiségi terhelés mellett vízminőségi gondokat is jelentenek, főként egyidejű öntözési igény, ill. egyéb hasznosítási igény esetén.

A 2005. évi nyári belvízi események a települési vízrendezési, építésrendészeti problémákra hívták fel a figyelmet. Békés megye belvíz veszélyeztetettségének csökkentése érdekében 2008. év közepén a megye 16 település belvíz rendszerezésének engedélyeztetése megtörtént, aminek megvalósítása a 2010-ig megjelölt befejezési határidőig – a megyei önkormányzat koordinációja mellett döntően EU forrásból, összességében mintegy 2,2 milliárd Ft-os nagyságrendben - vélhetően megtörténik. Az említett 16 település a következők: Békés, Doboz, Geszt, Gyomaendrőd, Kondoros, Kötegyán, Kunágota, Méhkerék, Mezőberény, Okány, Pusztaföldvár, Sarkad, Sarkadkeresztúr, Szarvas, Tótkomlós, Újszalonta

Békés megye területén a belvízvédekezés irányítását - területi koordinációját - az ATI-KÖVIZIG, valamint a KÖR-KÖVIZIG látja el.

A térség 13 belvízvédelmi szakaszra oszlik az alábbiak szerint:
ATI-KÖVIZIG: Mártély-Tisza-Marosuzgi, Sámson-Élővízi, Mágocséri

KÖR-KÖVIZIG: Réhelyi, Szeghalmi, Gyomai, Holt-Sebes-Körösi, Kettős-Körös jobbparti, Hosszúfoki, Fehér-Fekete-Körös közti, Élővízcsatornai, Mezőberényi, Dögös-Kákafoki

A belvíz védekezési feladatokat a közcélú műveken a vízgazdálkodási társulatok, önkormányzati tulajdonú műveken és belterületen az illetékes önkormányzat, magánterületeken a tulajdonosok látják el.

1.4. Hulladékgazdálkodási helyzete

A Körös-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (a továbbiakban: KÖR-KTVF) 2006. február-március hónapokban felmérte Békés megye településeinek hulladékgazdálkodási helyzetét, különös tekintettel a települési szilárd hulladékok keletkezése, kezelése tekintetében. Az adatgyűjtésbe bevonásra került a szegedi székhelyű Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (a továbbiakban: ATI-KTVF) is, mivel a megye 75 településéből 25 a szegedi felügyelőség illetékességi területére esett a vizsgált időszakban. 2006. év nyarától a KÖR-KTVF az ATI-KTVF gyulai kirendeltsége lett, azonban az adatainkat a korábbi gyulai felügyelőségtől kaptuk.

Az egyes településeken üzemelő jelenlegi közszolgáltatók, a hulladéklerakás helye és a szelektív hulladékgyűjtés állapota a Békés Megyei Önkormányzati Hivatalban megtekinthető. A települési szilárd hulladék mennyiségek a 2004. évre vonatkoznak, az adatok a lerakó üzemeltetők éves hulladék bejelentéseiből származnak, melyeket a felügyelőségek a Hulladékgazdálkodási Információs Rendszerbe (HIR) rögzítettek. Néhány adat – értékelhető bejelentés híján – kalkulálva lett. Az összesített mennyiség ennek alapján a 2004. évben 107 084 tonnára adódott.

2006. évben a megye 35 településén működtek már hulladékgyűjtő szigetek a közterületeken. A települési szilárd hulladék lerakó telepek főbb adatait a 4. és 5. sz. melléklet tartalmazza felügyelőségenkénti megbontásban. A KÖR-KTVF illetékességi területén 51 lerakóról, az ATI-KTVF 18 lerakóról rendelkezik a hatóság adatokkal. Összesen 69 lerakó felülvizsgálatáról, működési engedélyezéséről, illetve bezárásáról és rekultivációjáról kell tehát gondoskodni jelenleg és a közeljövőben. A lerakók jelenlegi használatáról és a hulladékszállítások irányáról a 4. sz. melléklet ad összefoglalót.

2009. július 16-tól csak az új, az EU normáknak is megfelelő, regionális hulladéklerakók működhetnek tovább, a többit be kell zárni, és gondoskodni kell környezetük védelme érdekében megfelelő rekultivációjukról, tájba történő visszaillesztésükről. A jelenlegi ismereteink szerint Békés megyében a Békéscsabán üzemelő regionális lerakó addig megépülő II. üteme és a Gyomaendrődön 2005. évben üzembe helyezett új regionális lerakó telep fog csak megfelelni a további üzemelést lehetővé tévő jogszabályi előírásoknak.

A KÖR-KTVF egykori illetékességi területén lévő 51 lerakóból jelenleg 36-ban már nem folyik lerakás, üzemeltetésüket felhagyták. A kiadott működési engedélyek alapján előreláthatólag 2006. év végéig 6 db, 2007 végéig 2 db, 2008. év végéig további 5 db lerakó fog bezárni. Így marad a békéscsabai és a gyomaendrődi lerakó további üzemelésre.

Az ATI-KTVF illetékességi területén lévő 18 lerakóból a felügyelőség tájékoztatása szerint 2006. év elejéig 1 db lerakó zárt be. 2006. év végéig 1 db, 2007. év végéig 1 db, 2008. év végéig további 15 db lerakó fog várhatóan bezárni.

A már üzemelő hulladék átrakó állomások az 5. sz. mellékletben láthatóak. Céljuk kettős. Részből elősegítik a hulladékszállítás nagyobb távolságra történő

gazdaságos végzését (tömörített, nagy mennyiségű hulladékok egy menetben történő szállításával), valamint a telepek lehetőséget biztosítanak a beszállított hulladékok bizonyos szelektálására, ezáltal a lerakandó mennyiség csökkentésére, a hasznosítási arány növelésére. A jelenlegi átrakó telepek elhelyezkedését megvizsgálva látható, hogy a megye északkeleti térségében (pld. Szeghalom, Okány) még célszerűnek mutatkozik legalább egy átrakó állomás létesítése. Ezáltal a hulladékok várható jövőbeni ártalmatlanítási helyére (Békéscsaba, Gyomaendrőd) történő szállítás jóval gazdaságosabban lenne megoldható.

A zöldhulladék-biohulladék kezelő telepek szintén az 5. sz. mellékletben szerepelnek.

Békéscsabán és Gyulán „zöld kuka” rendszer működik, mely során a vegetációs időszakban (április-november) heti rendszerességgel gyűjtik a lakosságtól a zöld (komposztálható) hulladékot. Dévaványa és Zsadány településeken előzetes tervek alapján 2006. második félévétől ugyancsak bevezetésre került a „zöld kuka” rendszer. Kisebb településeken a TAPPE Szállítási és Feldolgozó Kft. tervezi 30 m³-es zöldhulladék gyűjtésére alkalmas konténerok kihelyezését. A többi településeken keletkező zöldhulladékot vagy a település hulladéklerakójába szállítják, vagy családi házban kerülnek komposztálásra, illetve felhasználásra.

Az 5 sz. mellékletben szerepel a szomszédos megyékben, de Békés megye közvetlen szomszédságában lévő (vagy tervezett) regionális települési szilárd hulladék lerakók hálózata.

A térség egységes, komplex hulladékkezelési rendszerének kialakítása során támaszkodni lehet a már meglévő és hosszú távon megmaradó megyei létesítményekre:

- lerakók: Békéscsaba, Gyomaendrőd
- komposztáló telepek: Békéscsaba, Dévaványa, Gyomaendrőd, Gyula, Orosháza Szarvas,
- átrakó állomások: Gyula, Szarvas, Mezőhegyes
- gyűjtőszigetek: 35 településen üzemelt 2006. évben

Békés megyében elmaradás mutatkozik a hulladékgyűjtő udvarok létrehozása tekintetében, jelenleg egy ilyen létesítmény sem üzemel még teljességében. Jelentőségük abban áll, hogy a települési hulladékból segítségükkel még több hasznosítható, illetve veszélyes hulladék vonható ki, melyeket a gyűjtőszigetek nem tudnak befogadni.

1.5. Zaj- és rezgésvédelem

1.5.1. Ipari-, építőipari eredetű zajterhelés

A zaj korunk egyik nyomasztó környezeti problémája lett. A panaszok egész Európában azt mutatják, hogy a városi lakosság jelentős részénél a zajterhelés meghatározza az emberek közérzetét és az életminőséget.

Általánosságban megállapítható, hogy az ipari, üzemi jellegű zajkibocsátás mértéke, illetve a kisugárzott zaj által érintett környezet (lakóterület) nagysága a környezetvédelmi ellenőrzések bevezetése óta (1984. január) fokozatosan csökken. Az 1990. évi rendszerváltozást követően az ipari szerkezetváltás következtében jelentősen visszaesett a termelés, illetve sok ipari üzem bezárt, ami a zajkibocsátás csökkenését vonta maga után. Ezzel párhuzamosan azonban ugrásszerűen megnőtt a kisvállalkozások száma, ami telephelyek változását eredményezte. A kisvállalkozások sok esetben lakókörnyezetben, saját ingatlanon alakították ki telephelyeiket, amelyek lakossági panaszok sorozatát váltották, illetve váltják ki még ma is.

Az építkezések környezetében élők időszakosan nagyobb zaj- és porterhelésnek voltak kitéve. Az építési munkákból származó zaj ugyan eseti, időszakos jellegű a környezetterhelésük, jelentőségük azonban nem elhanyagolható, számos esetben lakossági panaszok kiváltói.

1.5.2. Közlekedési forgalom által okozott zajterhelés

A környezeti zajforrások közül a közlekedés az, amely a legnagyobb mértékben és a legnagyobb területet terhel zajjal. Mindezt súlyosbítja az a tény, hogy miközben folyamatosan növekszik a gépjárművek száma, addig az utóbbi időben jelentősen romlott az útburkolatok minősége.

A számításba vehető közlekedési zajforrások közül a közúti közlekedés zajterhelése legjelentősebb, azt követi a vasúti, végül pedig alárendelt módon, de meg kell említeni a vízi, illetve légi közlekedés okozta zaj- és rezgésszennyezést is, bár ez utóbbiak Békés megyére nem jellemzőek.

A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a megye településeit átszelő 44-es, 47-es főutak mentén jelentős. A közlekedési zajterhelés meghatározására - a 44-es, 47-es főutak Békéscsabát átszelő szakaszai mentén – történtek zajmérések. A vizsgálatokat a szezonális és a hétfégi forgalmi hatások kiszűrése érdekében szeptember-október hónapokban, hétközi napokon végezték. A mérések azt mutatták, hogy mind a nappali, mind az éjszakai időszakban határérték feletti terhelés éri az út menti lakóházakat, ezen belül az éjszakai túllépés a nagyobb mérvű. Az ezzel együtt végzett forgalomszámlálás azt is mutatta, hogy bár a teljes napi forgalom arányán belül az éjszakai forgalom aránya az átlagos 8%-ot nem haladja meg, azonban a 44-es főút mentén, éjszakai forgalmon belül igen magas a nehézgépjárművek aránya (az éjszakai forgalom 17,5%-a). Ezt alapvetően a gyulai határátkelőhely Békéscsabán átmenő teherforgalma okozza.

Mérések emissziós és immissziós (terhelési) pontokon egyaránt történtek. A szélső forgalmi sáv tengelyétől 7,5 méterre lévő emissziós pontokon és a 15-20 méterre lévő lakások fszt. - I.e. szintjeinek homlokzata előtti terhelési pontokon gyakorlatilag azonos hangnyomásszintet okozott a forgalmi zaj. A határérték feletti zajterhelés lényegében az út menti 40 méteres sávot és a tömblakások I. - IV. emeleteit érinti, a beépítéstől függően és legalább az éjszakai határérték túllépése tekintetében.

Az utóbbi években Békéscsabán, Gyulán és Orosházán befejezett elkerülő utak megépítése szintén jótékonyan hozzájárultak levegő tisztaság javításához, valamint mérsékelte az ott lakók zajterhelését. Az M44-es négy sávós út építésének előkészítő fázisában az építési engedélyek kiadása 2008. év tavaszán folyamatban volt.

A vasúti közlekedés okozta zaj a vasútvonalak menti lakóterületeken nappal 70-72 dB(A), míg éjjel 68-70 dB(A) körül van átlagosan. Jelentős gond a megnövekedett éjjeli teherforgalom, áruakodás és -szállítás.

1.5.3. Egyéb zajterhelés

A szórakoztatóipari, kulturális és sportlétesítmények üzemelése ugyan nem okoz tartós zajszennyezést, időszakos és lokális hatásuktól azonban nem tekinthetünk el. A jogos lakossági panaszok oka elsősorban az, hogy nem érvényesül az a kívánalom, miszerint ezek a létesítmények teljesen zártak vagy lakott területtől távol legyenek. A környezeti zaj szabályozásának kezdete óta (1983) önkormányzati hatáskörbe tartozik a szórakoztatóipari zajkibocsátás szabályozása, számos település azonban sajnos máig nem rendelkezik helyi zajrendelettel.

2. A környezetvédelem jogi hátterének változása a megyei program elkészítése óta és annak következményei.

A környezetvédelmet érintő fontos változás, hogy 2005. év elejétől a környezetvédelmi felügyelőségek hatósági jogköre kibővült a vízügyi és természetvédelmi hatósági jogkörrel, azaz létrejött egy egységes „zöldhatóság”. A jogkör koncentrációjától a gyorsabb, hatékonyabb ügyintézés várják. A levegős, a természetvédelmi és a zajvédelmi hatósági jogkör – az ügyek természetétől függően – megoszlik a környezetvédelmi felügyelőség és a jegyző között. Fontos, hogy 2006. év elején életbe lépett a 314/2005. (XII. 25.) Kormány rendelet, amely a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárást összekapcsolta.

2.1. Levegővédelem

A levegőtisztaság-védelmet szabályozó alaprendelet a 21/2001. (II. 14.) Korm. rendelet 2001. évben teljesen új alapokra helyezte a levegő minőségét szabályozó elveket, rendeleteket (pl. megszüntették a pontforrások magasságától függő kibocsátási határértékeket). Az új szabályozás eredményképpen a bejelentés-köteles légszennyező pontforrásokra technológiától függően határozzák meg a kibocsátható légszennyező anyagok mennyiségét. A jogszabályok a technológiai kibocsátási határértéket most már nem tömegáramban (kg/h), hanem koncentrációban (mg/m³) adják meg. Egyes technológiákra eljárás-specifikus határértékeket állapítottak meg. A tüzelési és termikus technológiáknál a kibocsátási határértékeket a száraz véggázra megállapított oxigén térfogatszázalékhoz, hőmérséklethez és nyomáshoz kötötték. A környezeti levegő minőségét és a helyhez kötött légszennyező pontforrások technológiai kibocsátási határértékeit a 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet tartalmazza. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet a 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendeletben kategorizált légszennyezettség mértéke alapján az ország területét légszennyezettségi agglomerációba, illetve zónákba sorolja. Békés megyében Békéscsaba kijelölt – egyes paraméterek alapján szennyezett levegőjű – város. A jogszabály értelmében a településre vonatkozóan intézkedési tervet kellett készíteni, ami alapján a kiemelt légszennyező komponens koncentrációjának csökkentését, a város levegőminőségének javulását kell elérni. Békéscsaba Megyei Jogú Város Levegőtisztasági Intézkedési Programja 2002. évben lett elfogadva.

A helyhez kötött pontforrások által kibocsátott légszennyező anyagok emisszió és a környezeti levegő immiszió mérésének előírásait a 17/2001. (VIII. 3.) KöM rendelet tartalmazza.

A tüzelőberendezések által kibocsátható légszennyező anyagok mennyiségét a tüzelőberendezések hőteljesítményéhez kötötték:

- A 23/2001. (XI. 13.) KöM rendelet a 140 kW és az ennél nagyobb, de 50 MW-nál kisebb hőteljesítményű tüzelőberendezésekre tüzelőanyag fajtanként (szilárd, folyékony, gáz) rögzíti a technológiai határértékeket.
- A 10/2003. (VII. 11.) KvVM rendelet az 50 MW-nál nagyobb hőteljesítményű (nagy tüzelőberendezések) berendezések légszennyező anyagainak technológiai kibocsátási határértékét szabályozza.
- A 3/2002. (II. 22.) KöM rendelet a hulladékok égetésének műszaki követelményeit, működési feltételeit és a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékeit tartalmazza.

- A gázturbinák, gázmotorok légszennyező anyag kibocsátását is külön jogszabályok tartalmazzák.
- A 10/2001. (IV. 19.) KöM rendelet az egyes berendezések és tevékenységek illékony szerves vegyület (VOC) kibocsátásának korlátozásáról szól.

A bejelentés-köteles légszennyező pontforrásokat a környezetvédelmi felügyelőség tartja nyilván és feldolgozza azok évenként beküldött üzemviteli adatait.

A környezetterhelési díjat (levegő- és vízterhelési díj), amelyet a 2003. évi LXXXIX. Törvény nevesít, egyedül Magyarországon vezették be. A 270/2003. (XII. 24.) Korm. Rendelet tartalmazza az egyes környezetterhelési díjak visszaigényléséről, a kibocsátott terhelő anyag mennyiségének meghatározási módjáról, valamint a díjfizetés áthárítási módjáról szóló szabályokat.

Az ózonréteget károsító anyagok használatával kapcsolatban a 94/2003. (VII. 2.) Korm. rendelet tartalmaz előírásokat. Az üvegházhatású gázkibocsátások engedélyezésének, nyomon követésének, jelentésének és kereskedelmének szabályait kormányrendeletek állapítják meg.

2.2. A felszíni és a felszín alatti vizek védelme

A felszíni vizek minősége védelmében a 220/2004. (VII.21.) Korm. rendeletben előírtakat kell figyelembe venni. A rendelet célja a felszíni vizek minőségének megóvása, fenntartása és javítása, a vízi és vízközeli, továbbá a felszíni víztől közvetlenül függő szárazföldi élőhelyek és élő szervezetek fennmaradásához szükséges feltételek biztosítása, a vízhasználatok biztonsága, az emberi egészség és a környezeti állapot megőrzése érdekében a szennyezések megelőzése és csökkentése.

A felszín alatti vizek védelmével kapcsolatos 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet célja a felszín alatti vizek jó állapotának biztosításával és annak fenntartásával, szennyezésének fokozatos csökkentésével és megelőzésével, hasznosítható készleteinek hosszú távú védelmére alapozott fenntartható vízhasználattal, a földtani közeg kármentesítésével összefüggő feladatok, jogok és kötelezettségek megállapítása. A rendelet hatálya kiterjed a felszín alatti vízre, a földtani közegre és a szennyező anyagra, valamint a felszín alatti vizek és a földtani közeg állapotát érintő tevékenységekre. A kormányrendelet 41. § (4) bekezdésében foglalt előírásokat nem teljesítő, meglévő települési folyékony hulladék elhelyező helyek 2015. december 31-ig üzemelhetnek.

Sajnos e rendelet ismerete, hatályba lépésének ténye alig jelenik meg a települési programokban.

A fenti renDELETEH kapcsolódóan jelent meg néhány hónappal később a 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet, ami a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolását ismerteti. A besorolási kategóriák a következők: fokozottan érzékeny, érzékeny, kevésbé érzékeny, valamint a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen lévő települések (ez utóbbiakat félkövér betűvel jelöltük).

E szerint megyénk következő 11 települése sorolódott a fokozottan érzékeny kategóriába: **Almáskamarás, Battonya, Biharugra, Csanádapáca, Geszt, Lőkősháza, Magyarbánhegyes, Medgyesegyháza, Nagykamarás, Pusztaföldvár, Újkígyós**

Hét település kevésbé érzékeny felszín alatti víz bázissal rendelkezik, ezek az alábbiak: Békésszentandrás, Csárdaszállás, Hunya, Kardos, Örménykút, Szarvas, Tarhos

A fentiekben fel nem sorolt 57 Békés megyei település felszín alatti víz szempontjából érzékeny területen helyezkedik el.

Összhangban a program hulladékgazdálkodási fejezeteiben többször is hivatkozásra kerülő 20/2006. (IV.6.) KvVM rendelettel – ami a hulladéklerakással, valamint a hulladéklerakóval kapcsolatos egyes szabályokról és feltételekről szól – a lerakással ártalmatlanítható hulladék lerakásra szolgáló létesítmények (ha azok a hulladékgazdálkodási törvény hatályba lépése előtt létesültek) legkésőbb 2009. július 15. napjáig meg kell felelniük a vonatkozó jogszabályi és hatósági előírásoknak, ellenkező esetben csak a meghatározott időpontig üzemelhetnek. Haladékot kaptak a nagy létszámú állattartó telepek üzemeltetői, a telepek trágyatárolóinak és technológiájának átépítésére a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal által kiírt pénzügyi támogatásokat lehet igénybe venni, a megvalósításokat azonban legkésőbb 2010. évig kell elvégezniük, a támogató határozatok kézhezvételétől számított két éven belül.

2.3. Ivóvíz

A települési önkormányzatok – a vízgazdálkodási tevékenységek, mint közfeladatok (közszolgáltatások) körében – kötelesek gondoskodni a települések lakott területén az ivóvíz minőségű vízre vonatkozó előírásoknak megfelelő ivóvízellátásról.

Az európai uniós csatlakozás előtt Magyarországon az ivóvíz minőségével kapcsolatos elvárásokat és paraméter-értékeket a Magyar Szabvány és az Egészségügyi Minisztérium előírásai határozták meg, amelyeket a jogharmonizációval felváltott a 98/83 EC direktíva előírásai alapján hozott, az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet. Mivel a szolgáltatott ivóvíz minősége sok helyen és több komponens tekintetében már nem teljesíti az irányelvben és a kormányrendeletben meghatározott paramétereket, ivóvízminőség-javító program megalapozása és kidolgozása vált szükségessé.

Az uniós előírások a nem indikátor jellegű mikrobiológiai és kémiai paraméterekre vonatkozóan a tagállamokra nézve kötelezőek, de meghatározott időtartamra – a 2003. december 25-i teljesítési határidőtől számított kétszer három évre – átmeneti mentesség vehető igénybe. A csatlakozási tárgyalások során Magyarország jelezte, hogy élni kíván a határidő meghosszabbításának lehetőségével, de az irányelvben meghatározott feltételek teljesítése alól nem kért mentességet. Ennek figyelembevételével a kormányrendelet meghatározza azokat a településeket, illetve településrészeket, amelyeken a vízszennyező anyagok előfordulása és koncentrációja alapján 2006. december 25-ig, illetve 2009. december 25-ig kell teljesíteni az irányelvben meghatározott határértékeket.

Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet tartalmazza az ivóvíz minőségére vonatkozó határértékeket, valamint az egyes vízminőségi jellemzőkre vonatkozó határértékek tekintetében 2006. év, illetve 2009. év végéig biztosított haladék idejére alkalmazható ideiglenes határértékeket.

Eszerint 2006. december 25-ig teljesítendő feladatok az érintett települések megjelölésével:

- A 0,05 – 0,03 mg/l közötti koncentrációjú arzéntartalmú vízzel ellátott települések: Csorvás, Hunya, Kardos, Kertészsziget, Medgyesegyháza, Újkígyós
- A 0,05 mg/l koncentrációnál nagyobb arzéntartalmú vízzel ellátott települések: Nincs Békés megyei település megjelölve.
- Az 1,0 mg/l koncentrációnál nagyobb bórtartalmú vízzel ellátott települések: Bucsa, Ecsefalva, Tótkomlós
- A 1,5 mg/l koncentrációnál nagyobb fluorid tartalmú vízzel ellátott települések:

- Nincs Békés megyei település megjelölve.
- A 0,5 mg/l koncentrációnál nagyobb nitrítettartalmú vízzel ellátott települések
Nincs Békés megyei település megjelölve

2009. december 25-ig teljesítendő feladatok:

- A 0,03 – 0,01 mg/l közötti koncentrációjú arzéntartalmú vízzel ellátott települések
Battonya, Békéscsaba, Békéssámson, Csabacsüd, Csabaszabadi, Csanádapáca, Dombegyház, Elek, Füzesgyarmat, Gádoros, Gerendás, Geszt, Gyula, Kardoskút, Kisdombegyház, Kondoros, Magyarbánhegyes, Magyardombegyház, Medgyesegyháza, Mezőgyán, Nagybánhegyes, Nagyszénás, Orosháza, Örménykút, Pusztaföldvár, Pusztaozlaka, Szabadkígyós, Szarvas, Szeghalom, Zsadány
- A 0,5 mg/l koncentrációnál nagyobb ammóniumtartalmú vízzel ellátott települések
Békés, Bélmegyer, Csárdaszállás, Dévaványa, Doboz, Kamut, Gyomaendrőd, Kétegyháza, Kétsoprony, Kevermes, Körösladány, Köröstarcsa, Körösújfalú, Kötegyán, Lökösháza, Medgyesbodzás, Mezőberény, Mezőgyán, Méhkerék, Murony, Nagykamarás, Okány, Sarkad, Sarkadkeresztúr, Tarhos, Telekgerendás, Újszalonta, Vésztő

A hazai ivóvíz-szolgáltatás vízminőségi szempontból történt felülvizsgálata alapján a Dél-alföldi régióban 225 településen nem felel meg az ivóvíz minősége az európai uniós és a magyar szabályozásban előírtaknak. Ennek megfelelően a régió ivóvízminőség-javító programja kormány szinten kiemelten kezelt, a magyar Kohéziós Alap keretstratégiába illeszkedő projekt. A Dél-alföldi régió ivóvízminőség-javító programja természetesen magában foglalja a Békés megyei vízműveknél megoldandó feladatokat is. A feladat megvalósítása megyéken átívelő regionális léptékű program.

Az ivóvízminőség-javítás érdekében szükséges beruházások finanszírozására a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériummal egyetértésben felvállalta a régió ivóvízminőség-javító programjának előkészítésével kapcsolatos feladatokat.

A program megvalósítását az EU Kohéziós Alapja támogatja. A teljes támogatás a Magyar Állam kiegészítésével együtt a beruházás elszámolható költségének 90 %-a. A cél eléréséhez első lépésként a 2002. évben a Dél-alföldi Regionális Területfejlesztési Tanács és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közösen elkészítette a program előzetes megvalósíthatósági tanulmányát. A feladat elvégzésének további lépései az előkészítés során az elvi vízjogi engedélyes tervek, a környezeti hatások nem műszaki összefoglalója, a gazdasági és pénzügyi elemzés és a végleges megvalósíthatósági tanulmány elkészítése.

Megkezdődött a régióban a szükséges ivóvízminőség-javító beruházások tervezése azokon a településeken, amelyek számára a vízminőségi előírások teljesítésének határideje a kormányrendelet szerint 2006. decemberében járt le. Elkészültek az első körben érintett települések elvi vízjogi engedélyes dokumentációi és megvalósíthatósági tanulmányai.

Az ivóvízminőség-javító program az előbbieken ellenére nem a jogszabályban megállapított két határidő szerinti ütemezésben, hanem egy ütemben, a 2009. évre vonatkozó határidő figyelembevételével valósulhat meg vélhetően. A tervezés során ugyanis nyilvánvalóvá vált, hogy egyes területeken a beruházás- és üzemeltetés-gazdaságossági szempontból is optimális térségi megoldások csak úgy vizsgálhatók, ha valamennyi települést bevonják a tervezésbe, függetlenül attól, hogy a 2006. éves vagy

a 2009. éves határidő vonatkozik rájuk (az Uniós pénzügyi támogatások logikája is csak egységes megvalósításhoz nyújt megfelelő mértékű támogatást). A program bővülésével a tervezési feladatok is jelentős többletforrást igényelnek. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium tájékoztatása szerint a Dél-alföldi régió ivóvízminőség-javító programjába tartozó beruházások finanszírozása a megnövekedett forrásigény és a Kohéziós Alap 2006. évi rendelkezésre álló keretének nagysága miatt csak később kezdődhet el, így a 2006. december 25-éig kötelezett települések esetében a kormányrendelet módosítására lenne szükség.

A tervezési feladatok többletköltségének finanszírozására a 2006. december 25-i határidővel kötelezett településeket összefogó 66 tagú konzorcium pályázatot nyújtott be a Nagyprojekt Előkészítő Alapra, amely pályázatot a Fejlesztéspolitikai Kabinet 2,032 milliárd Ft tervezési költségkerettel támogatásra javasolt. Az előkészítés fenti tervezési költségén túl a megvalósítás további 110 milliárd Ft-ba kerül. A program megvalósítása 22-24 hónapot igényel.

Az előzőekben ismertetettekhez képest azonban az a helyzet, hogy az ivóvízminőség-javító program keretében elkészültek az első körben érintett települések elvi vízjogi engedélyes dokumentációi, de ezek 2008. júniusáig nem lettek benyújtva az I. fokú hatósághoz engedélyezésre. Így várhatóan a 2009. decemberi teljesítési határidő sem lesz tartható.

A korábban többször említett 201/2001. (X. 25.) Kormányrendelet 2008. júniusáig nem módosították. Így a Kormányrendelet 7. § (1) bekezdése alapján az Országos Tisztiorvosi Hivatal (a továbbiakban: OTH) az érintett vízminőségi jellemzőkre ideiglenes határértéket állapíthat meg, és engedélyt adhat az üzemeltetőnek, hogy a vízellátó rendszer olyan vizet szolgáltatson, amely nem felel meg a jogszabályi követelményeknek. Az üzemeltető megkérte az engedélyeket az érintett településekre, de az OTH a 2008. júniusáig nem adta ki azokat. Így az említett időpontban a 2006. december 25-ig teljesítendő határértékekkel érintett települések ivóvíz szolgáltatása a jogszabályi előírásokkal ellentétes.

2.4. Árvíz- belvízvédelem

A Wesselényi Miklós Ár- és Belvízvédelmi Kártalanítási Alapról szóló 2003. évi LVIII. Törvény felhatalmazása alapján a 18/2003. (XII.9.) KvVM – BM együttes rendelete meghatározza a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolását.

Eszerint a rendelet a településeket három kategóriába sorolja:

1. Erősen veszélyeztetett „**A**” **kategóriába** tartozik, ha a hullámtéren lakóingatlanal rendelkezik, illetőleg, amelyet a védmű nélküli folyók és egyéb vízfolyások mederből kilépő árvize szabadon elönthet. Ebbe a csoportba az alábbi Békés megyei települések tartoznak: Geszt, Hunya, Kétegyháza, Kondoros, Mezőgyán, Újszalonta
2. Közepesen veszélyeztetett „**B**” **kategóriába** tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren fekszik, és amelyet nem az előírt biztonságban kiépített védmű véd. Ebbe a csoportba az alábbi Békés megyei települések tartoznak: Bélmegyer, Biharugra, Bucsa, Dévaványa, Doboz, Ecsegfalva, Elek, Füzesgyarmat, Kertészsziget, Kétsoprony, Körösladány, Köröstarcsa, Lökösháza, Nagykamarás, Okány, Sarkad, Sarkadkeresztúr, Szeghalom, Tarhos, Telekgerendás, Újkígyós, Vésztő, Zsadány
3. Enyhén veszélyeztetett „**C**” **kategóriába** tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren helyezkedik el, és előírt biztonságban kiépített védművel rendelkezik. Ebbe a csoportba az alábbi Békés megyei települések tartoznak: Békés, Békéscsaba, Békésszentandrás,

Csabacsúd, Csárdaszállás, Csorvás, Gyomaendrőd, Gyula, Kamut, Kardos, Körösnagyharsány, Körösújfalú, Kötegyán, Méhkerék, Mezőberény, Murony, Örménykút, Szabadkígyós, Szarvas,

A 21/2006. (I. 31.) Korm. Rendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról rendelkezik. Fontosnak gondoljuk kihangsúlyozni, hogy a hivatkozott 12. § -a alapján a vízjárta területeket a településrendezési tervekben és a helyi építési szabályzatban – a terület felhasználását veszélyeztető körülményekkel együtt – szintén fel kell tüntetni, mely az önkormányzat feladata.

A mélyfekvésű, belvív által gyakran veszélyeztetett területeket fokozatosan javasolt kivonni a szántóföldi művelésből és más célokra – elsősorban gyeppel, illetve erdővel, nádas, esetleg halastó – hasznosítani. A művelési ágváltást komplex kategóriaként indokolt kezelni, ahol figyelembe kell venni a domborzati, talajtani, vízgazdálkodási, illetve mezőgazdasági, természetvédelmi és környezetvédelmi szempontokat egyaránt.

A településrendezési tervekben indokolt lehatárolni a mélyen fekvő, lefolyástalan területeket, és meghatározni a beépítésükre vonatkozó feltételeket, előírásokat, esetleges korlátozásokat, tiltásokat.

Az új területhasznosítási elképzelések, földhasználat és birtokkoncentráció kialakítása során figyelembe kell venni a terület melioráltságát, annak állapotát.

Ezen feladathoz a vízügyi igazgatóságok szakmai segítséget nyújtanak előzetes megkeresés alapján.

2.5. Szennyvízkezelés

A települési önkormányzat – a vízgazdálkodási tevékenységek mint közfeladatok (közszolgáltatások) körében – köteles gondoskodni a 2000 lakos-egyenértékkel jellemezhető szennyvízkibocsátás feletti szennyvíz-elvezetési agglomerációt alkotó településeken a keletkező használt vizek (szennyvizek) szennyvízelvezető művel való összegyűjtéséről, tisztításáról, a tisztított szennyvíz elvezetéséről. Továbbá feladata a más módon összegyűjtött szennyvíz, a szennyvíziszap ártalommentes elhelyezésének megszervezése és a hulladékgazdálkodásról szóló külön törvény szerint nem közművel összegyűjtött szennyvizek ártalommentes elhelyezésének szervezése és ellenőrzése.

A 2000 lakos-egyenérték feletti szennyvízelvezetési agglomerációkat a jogszabály a szennyvízelvezetési agglomerációs jegyzékben határozza meg. Az agglomerációs jegyzék tartalmazza az agglomerációt alkotó terület települését (településeit), továbbá – ha több település alkot egy szennyvízelvezetési agglomerációt – az agglomerációs jegyzék megnevezi az agglomeráció központját is. Az agglomeráció központja az a település, amelynek a közigazgatási területén található a szennyvíztisztító telep vagy a végleges szennyvízelhelyező létesítmény. A terület terhelésének számításakor figyelembe kell venni az állandó népességet, a szezonális ingadozásból, továbbá intézményekből származó terhelést és a közcsatorna ipari eredetű meglévő, illetve tervezett terhelését.

A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló, többször módosított 25/2002. (II. 27.) Korm. rendeletben kijelölt szennyvízelvezetési agglomerációk területén a települési szennyvizek közműves szennyvízelvezetését és a szennyvizek biológiai szennyvíztisztítását, illetőleg a települési szennyvizek ártalommentes elhelyezését meg kell valósítani, legkésőbb

- 2010. december 31-ig a 15.000 lakos-egyenérték terhelést meghaladó szennyvíz kibocsátású szennyvízelvezetési agglomerációk területén (Békés megyében 10 település érintett);
- 2015. december 31-ig a 10.000-15.000 lakos-egyenérték (Békés megyében egy ilyen település van) és a 2000-10.000 lakos-egyenérték terheléssel jellemezhető szennyvíz-kibocsátású szennyvízelvezetési agglomerációk területén (Békés megyében 33 település érintett).

Ezek a települések a kormányrendeletben rögzítettől eltérő szennyvízelvezetési agglomerációs struktúrát is kialakíthatnak, feltéve, hogy – a jogszabályban rögzített módszertan alapján végzett vizsgálatoknak megfelelően – az nem jár új településnek a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programba való bekapcsolásával, ha a tervezett új megoldásnak a korábbi változathoz képest költséghatékonyabb megvalósíthatósága és működtetése gazdasági elemzéssel alátámasztott.

A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló rendeletben nem szereplő települések önkormányzatai az európai uniós csatlakozási szerződésben rögzített utolsó mentességi határidő – 2015. december 31. – lejártát követően kerülhetnek legkorábban a szennyvízelvezetési agglomerációs jegyzékbe.

A közműves szennyvízelvezető és -tisztító művel gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozó Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programjáról szóló 174/2003. (X. 28.) Korm. rendelet alapján Békés megye 30 települése az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területnek minősül.

Egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt terület a közműves szennyvízelvezetéssel el nem látható települések és településrészek területe, ahol egyedi szennyvízkezelést kell alkalmazni, mivel a szennyvízkibocsátás nem eléggé koncentrált ahhoz, hogy a közműves szennyvízelvezetés és -tisztítás megvalósítása gazdaságos legyen, és a szennyvízcsatornázást környezetvédelmi szempontok sem indokolják. Az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területek közé tartoznak a jogszabályban meghatározott kivételekkel a szennyvízelvezetési agglomerációba nem tartozó települések közigazgatási területei, illetve a szennyvízelvezetési agglomerációba tartozó települések azon része, ahol szennyvízelvezető művek létesítése külön jogszabály szerint nem indokolt.

Az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területeken egyedi szennyvízkezelési létesítményeket (építményeket) lehet alkalmazni, amelyek 1-25 lakos-egyenértéknek (főnek) megfelelő települési szennyvíz tisztítását és/vagy végső elhelyezését, illetve átmeneti gyűjtését, tárolását szolgálják. Ezek a környezetvédelmi és vízgazdálkodási szempontoktól, illetve a beépítési szokásoktól függően lehetnek: az egyedi szennyvíz-elhelyezési kislétesítmények, az egyedi szennyvíztisztító kisberendezések és az egyedi zárt szennyvíztárolók. Az egyedi szennyvízkezelési létesítmények (építmények) karbantartása során keletkező folyadék, iszap és építőanyag hulladékok elszállítását és kezelését külön jogszabály szerint kell végezni.

Az Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programja megvalósításában részt vevő helyi önkormányzatok által szervezett szakszerű egyedi szennyvízkezeléshez támogatás adható a költségvetésből.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 46-48. §-a szerinti települési környezetvédelmi program részeként Települési Szennyvízkezelési Programot kell készíteni. A 174/2003. (X. 28.) Korm. rendelet meghatározza e dokumentum tartalmi követelményeit, amelynek legfontosabb elemei a következők:

- bemutatja az egyes településrészeken a jelenleg alkalmazott szennyvízelvezetési, tisztítási és egyéb szennyvízkezelési megoldásokat, továbbá azok környezeti és társadalmi hatásait,
- meghatározza a célkitűzéseket az egyes településrészek szennyvízelvezetési és kezelési megoldására vonatkozóan, megkülönböztetve a szennyvízelvezető művel ellátott és ellátni tervezett településrészeket (a települési szennyvízelvezetési agglomerációkat), valamint a szakszerű egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területeket,
- megadja az alkalmazni kívánt létesítmények (építmények) típusait és az egyes típusokkal érintett területek lehatárolását megfelelő indoklással,
- megjelöli azokat a településrészeket is, ahol egyedi szennyvízkezelés nem alkalmazható,
- vizsgálja és értékeli a célkitűzések eléréséhez alkalmazható megoldási változatokat, illetve indokolja a választott megoldást, elemzi a várható környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági hatásokat;
- meghatározza a célkitűzések megvalósítását szolgáló feladatokat;
- a feladatok ütemezését;
- a feladatok megvalósítását szolgáló finanszírozási stratégiát.

2.6. Hulladékgazdálkodás

Magyarország 2004. május 1-i Európai Unió tagsága a hazai hulladékgazdálkodás területén is jelentős változásokat tett és tesz szükségessé, de egyben a fejlesztéshez szükséges pénzügyi források elérésében is új lehetőségek nyílnak. A hulladékgazdálkodás a környezetvédelem kulcsfontosságú területe, lemaradásunk ebben a tekintetben jelentős az Unió országaihoz képest.

Az elmúlt években megteremtődtek a korszerűsítéshez szükséges jogi szabályozási feltételek. 2001. január elsején hatályba lépett a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény. A törvény felhatalmazása alapján 2006. év áprilisáig 33 hulladékgazdálkodással kapcsolatos végrehajtási rendelet (kormányrendelet, miniszeri rendelet) született. A törvény többek között kötelezővé tette a települési hulladékgazdálkodási közszolgáltatások megszervezését, a meglévő régi hulladéklerakók felülvizsgálatát. Megfogalmazott több fontos alapelveket, amelyekre épül az egész hulladékgazdálkodási rendszer; megelőzés, elérhető legjobb eljárás, szennyező fizet, regionalitás, fokozatosság, költséghatékonyság stb. Felállítja a hulladékkezelés prioritás sorrendjét: megelőzés, minimalizálás, újrahasználat, újrafeldolgozás (hasznosítás), energia-visszanyerés (égetés), lerakás. Ennek figyelembe vételével fontos elv, hogy csak a már semmilyen gazdaságos módon nem hasznosítható hulladékok kerüljenek végső lerakásra.

2002. novemberében az országgyűlés elfogadta az Országos Hulladékgazdálkodási Tervet (OHT) a 110/2002. (XII. 12.) OGY határozattal. A terv a hulladékgazdálkodás valamennyi problémáját felöleli, irányt szab a hatékony cselekvésnek. Célkitűzése szerint többek között 2008. évre a hulladékok fele hasznosításra kerül, míg 2009. évben fel kell számolni a nem megfelelő hulladéklerakókat, a termékgyártók felelősségét is érvényesíteni kell. Alapvető cél, hogy 2009. évre ne legyen lényeges különbség hazánk és az uniós országok hulladékgazdálkodásában.

Az OHT-ra alapozva 2003. évben megszülettek a Területi Hulladékgazdálkodási Tervek (THT), amelyek hét statisztikai régióra készültek el. A kihirdetés a 15/2003. (XI.7.) KvVM rendelettel történt meg, a Békés megyét is magába foglaló Dél-alföldi

Statisztikai Régió tervét a rendelet 5. sz melléklete tartalmazza. A THT a meglévő állapot bemutatását követően meghatározza a konkrét, elérendő hulladékgazdálkodási célokat, az ehhez szükséges cselekvési programot és a szükséges költségeket.

E program 1.4. pontjában már ismertettük, hogy 2009. július 16-tól csak az új, az EU normáknak is megfelelő, regionális hulladéklerakók működhetnek tovább, a többit be kell zárni, és gondoskodni kell környezetük védelme érdekében megfelelő rekultivációjukról, tájba történő visszaillesztésükről. Az ezzel kapcsolatos részleteket a 20/2006. (IV.5.) KvVM rendelet szabályozza, ami a hulladéklerakással, valamint a hulladéklerakóval kapcsolatos egyes szabályokról és feltételekről szól.

A hulladéklerakók rekultivációjának helyzetéről 2007. év nyarán felmérést készített a Békés Megyei Önkormányzati Hivatal. Arra voltunk kíváncsiak, hogy meddig van/volt érvényes működési engedélye a megyei települési hulladéklerakóknak, valamint rendelkeznek-e rekultivációs tervvel, és ha igen kaptak-e valamilyen támogatást. Békés megye 75 települése közül 55 település válaszolt, ebből 15 település egyáltalán nem rendelkezett még rekultivációs tervvel. A rekultivációs tervvel rendelkező települések közül 22 település kapott valahonnan, valamilyen összegű támogatást, a többiek saját forrásból oldották meg a tervezést.

Az elkészült felmérés eredménye a megye bezárásra ítélt hulladéklerakóinak állapotáról azonban nem megnyugtató képet tár elénk, hiszen a települések egy része csak a kezdeti lépéseknél tart, más része még ott sem.

Példaértékű ebben a kérdésben a Dél-békési kistérség közel tíz települése, akik a romániai Pécskával az INTERREG pályázati forrásból kaptak mintegy 40 millió Ft vissza nem térítendő támogatást a rekultivációs terveik elkészítéséhez.

Szintén példaértékű Kondoros Nagyközség Önkormányzatának gesztorságával megyénk további nyolc településének önkormányzata 2007. novemberében közös pályázatot nyújtott be a Nemzeti Fejlesztési Ügynökséghez az adott településeken található hulladéklerakók rekultivációjának előkészítésére és megvalósítására (2 fordulós pályázat) melyet az irányító hatóság az első fordulóban támogatásra érdemesnek ítélt meg. A kilenc település (Békéscsaba, Csabacsüd, Csárdaszállás, Gyomaendrőd, Kétsoprony, Kondoros, Körösladány, Szabadkígyós, Szarvas) részéről benyújtott pályázat címe „Települési szeméttelép-rekultivációs program a Körös-Szögben” volt. A támogatást a Kohéziós Alap és a Magyar Köztársaság költségvetésének társfinanszírozása biztosítja. A projekt célja a tagok kezelésében álló felhagyott, illetve bezárt hulladéklerakók rekultivációjának - környezetvédelmi szempontokat is szem előtt tartó - elvégzése. Az elnyert támogatás projectdokumentáció, tanulmányok, műszaki tervezés, engedélyeztetésre fordítható. Következő feladat a rekultiváció kivitelezésére vonatkozó pályázat (2. forduló) benyújtása, melyen az első fordulón sikerrel továbbjutottak automatikusan részt vehetnek. A projekt megvalósításának tervezet teljes összege meghaladja a másfél milliárd Ft-ot.

Az alábbiakban rövid áttekintést kívánunk nyújtani arról, hogy a hulladékgazdálkodás különféle területein a megyénkben milyen lépések történtek az elmúlt években, jelenleg hol tartunk, és milyen terveket szándékozunk, illetve kényszerülünk megvalósítani a jövőben.

Magyarországon évente mintegy 850 ezer tonna **csomagolási hulladék** keletkezik, amit az alábbi EU irányelvek szerint kellett és kell hasznosítani. Ezt a 11. sz táblázatban láthatjuk részletezve (Forrás: Hulladéksors 2007/2, Kertész 2006):

	2005. december 31-ig	2012. december 31-ig
Hasznosítás	min. 50 %, max. 60 %	min. 60 %
Anyagában hasznosítás	min. 25 %, max. 45 %	min 55 %, max. 80 %
Ezen belül anyag fajtánként		
Papír és üveg	min. 15 %	min. 60 %
Fémek	min. 15 %	min. 40 %
Műanyagok	min. 15 %	min. 22,5 %
Fa esetén	min. 15 %	min. 15 %

Becslések szerint Magyarországon évente mintegy 170 – 180 ezer személygépkocsi válik **roncsautó**vá, amelyek forgalomból történő kivonását részben javítja és a regisztrált bontók felé tereli a 35/2000. (XI.30) BM rendelet. Itt elsősorban a még mindig jelentős mennyiségű, hazai utakon futó, illetve a kertés házak hátsó udvaraiban enyésző egykori KGST-s gyártmányokkal kell számolni. Gondoljunk csak a Trabant „nagyszerű” duroplaszt karosszériájára. (Kugler 2006.).

Békés megyében 2003. évben 87.240 személygépkocsi szerepelt a nyilvántartásban. Ebből - a leghamarabb roncsautóvá válásra esélyes autók közül – 11. 713 db Lada, 7.016 db Trabant, 4.108 db Wartburg, 2.857 db Polski Fiat futott még megénk útjain (KSH 2003.).

A Központi Közlekedési Felügyelet - a gépjárműfenntartó tevékenység személyi és dologi feltételeiről szóló 1/1990. (IX.29.) KHVM rendelet 12. § (3) bekezdésében foglalt feladatának megfelelően - a gépjárműbontó tevékenységet végző gazdálkodó szervezetekről és a hozzájuk tartozó bontási tevékenységet nem végző gépjármű átvevőhelyekről vezetett nyilvántartása szerint az alábbi volt 2007. februárjában megénkben:

Gépjármű bontó tevékenységet végző gazdálkodó szervezetek:

Békés: Vasker Plusz Kft.

Békéscsaba: Roadster Autóbontó Kft., Autó Ideál Kft., Dél-magyarországi MÉH Rt., Högyes Sándor, Kellner László

Csorvás: Wenn Bt.

Gyula: AFIT Kft., "S & R" Ker. és Szolg. Bt.,

Gépjármű bontó tevékenységet nem végző átvevőhellyel a Dél-magyarországi MÉH Rt. rendelkezik az orosházi és szeghalmi telephelyén.

A leselejtezett gépjárművek egyik legjelentősebb hazai koordináló szervezete a Car-Rec Kht.

Az Egészségügyi Minisztérium a 20/2005. (VI.10.) rendeletben szabályozta a gyógyszerek és csomagolásuk – veszélyesnek minősülő – hulladékainak kezelését. A **lejárt szavatosságú gyógyszerek** az ország valamennyi patikájában, a helyben elhelyezett papírkonténerekben leadhatóak. Hasonló lehetőséget kívánnak teremteni a benzinkutaknál és a hipermarketekben is. A gyógyszerhulladék országos méretű begyűjtését szervező Recyclomed Kht. a megtelt papírkonténereket gyűjtőhelyekre szállítja, ahol haladéktalanul összepréselik azokat, megakadályozva, hogy bárki felhasználhassa az anyagokat. Ha összegyűlik egy teherautónyi gyógyszerhulladék, azt a dorogi vagy a győri égetőbe szállítják ártalmatlanításra. Az ország mintegy 2.500

patikájába 220 tonna lejárt szavatosságú gyógyszert vitt a lakosság 2006. évben (Falusi I. 2006.)

A 109/2005. (VI. 23.) kormányrendelet - ami az **elemek és az akkumulátorok** (a gépkocsi akkumulátorok nem tartoznak ide) hulladékainak visszavételéről szól - értelmében a hordozható áramforrások első hazai forgalmazóira hárul az ezek használatából keletkező hulladékok kezelésének kötelezettsége. Az érdekelt szervezetek számára a kormányrendelet feladatként szabja meg, hogy a tárgyévet megelőző évben forgalomba hozott hordozható elem, illetve akkumulátor tömegének 2006. évben legalább 10 %-át 2007. évben 13 %- át összegyűjteni. Tudomásunk szerint egy EU irányelvtervezett szerint 2012. évben minden EU tagállamnak el kell érni a 25%-ot, míg 2016. évre pedig a 45 %-os arányt.

Évente megközelítőleg 2400 tonna elemet forgalmaznak hazánkban, Békés megyében ebből mintegy 100 tonna kerül felhasználásra.

A Békés Megyei Önkormányzati Hivatal épületének aulájában is megtalálható egy gyűjtőedény, ahova elsősorban az itt dolgozók, de mások is elhelyezhetik elhasznált elemjeiket. A veszélyes hulladékok összegyűjtésére írásban felhívta megyei önkormányzat a megye településeinek figyelmét 2006. évben. Megyénk településének mintegy felén van lehetőség szervezett körülmények között „megszabadulni” a feleslegessé vált áramforrásoktól.

Az alábbi Békés megyei települések rendelkeztek 2006. év nyarán gyűjtőponttal (zárójelben a gyűjtőpontok száma):

Békés (6), Békéscsaba (24), Békésszentandrás (1), Bélmegyer (1), Békéssámson (2), Csabacsüd (2), Doboz (1), Dombegyház (1), Csorvás (2), Dévaványa (4), Elek (1), Gádoros (1), Gerendás (1), Gyomaendrőd (4), Gyula (27), Kardos (1), Kevermes (2), Kondoros (1), Körösladány (3), Köröstarcsa (1), Mezőberény (7), Mezőkovácsháza (2), Nagyszénás (1), Okány (1), Orosháza (7), Sarkad (1), Szabadkígyós (1), Szarvas (11), Szeghalom (4), Tarhos (1), Telekgerendás (1), Tótkomlós (1), Végegyháza (2), Vésztő (1).

A fenti településeken a gyűjtőpontok pontos helyét (óvodák, iskolák, önkormányzatok, üzletek, vállalkozások stb.) a következő honlap címeiken lehet megtalálni:

www.relem.hu, www.rebat.hu

2005. év végétől kezdődően a megyéből már több mint 14 tonna használateltelt gyűjtött össze és kezelt például a Relem Kht.

A begyűjtött elemek mennyisége alapján országos viszonylatban ez közepesnek tekinthető, a megyék között a hetedik helyre tehető Békés megye.

A megyében keletkező hulladékká vált **gumiabroncs** begyűjtését a gumi abroncsot forgalmazó kereskedések, valamint a szinte minden településen megtalálható „gumis” szervizek végzik.

Hazánk két koordináló szervezet (Öko-Gum Kht, Hurec Kht.) tevékenykedik ezen a területen. Ketten összesen 41 ezer tonna gumiabroncs összegyűjtésével tehermentesítették megbízóikat a termékdíj megfizetése alól a 2006. évben.

Magyarországon mintegy 170 – 180 ezer tonna **csomagolási üveget** hoznak forgalomba, amelyből jelenleg mintegy 30 ezer tonnát gyűjtenek vissza és hasznosítanak. Ezt az arányt 2012. évre hatvan százalékra kell növelni, ennek elérésében kulcsszerepet tölthet be az iparág legnagyobb hazai szereplőjeként az Averman-Holvex Kft., amely vállalkozás 2007. évben Orosházán létesített új telephelyet, kapacitása a tervek szerint 20 ezer tonna lesz évente. Az üvegyár

szomszédságában épülő beruházás érdekessége, hogy hazánkban csak ez a cég rendelkezik megfelelő technológiával az üveghulladék feldolgozásra, a többi vállalkozás hulladékként szállítja azt külföldre (Kovács 2007.). A háztartásokban keletkező üveghulladékot a településeken levő hulladékgyűjtő szigeteken gyűjtik.

A három éve érvényben levő 45/2004. (VII.26.) BM-KvVM együttes rendelet az építettőt teszi felelőssé az **építés és bontás során keletkező hulladékok** megfelelő kezeléséért. 2002. évben az összes keletkező építési és bontási eredetű hulladék mennyisége kb. 6 millió tonna volt Magyarországon, aminek mindössze 21,8 %-át hasznosították (OHT, 2002, becsült adat). Mindemellett az építési hulladék jelentős része hasznosítatlanul még ma is lerakókba kerül.

Békés megyében két jelentősebb vállalkozás vesz részt a feldolgozásban. A békéscsabai telephellyel rendelkező Kötörő Kft. a 2006. évben mintegy 20 ezer tonna építési törmelékot hasznosított helyben és másik 4 – 5 ezer tonnát a mobil munkagéppel. Az orosházi illetőségű Fehér és Fehér Útépítő Kft. a telephelyén köaprítást nem végez, mobil munkagéppel rendelkeznek, amit megrendelés alapján telepítenek.

Az **elektronikai és elektromos berendezésekből származó hulladékok** mennyisége évről évre dinamikusan növekszik. Az elektromos és elektronikai berendezések hulladékainak visszavételéről szóló 264/2004. (IX.23.) Korm. Rendelet szerint a gyártó kötelezettsége az általa forgalomba hozott berendezésekből származó leadásra szánt hulladékot visszavenni. A gyártónak gondoskodnia kell a többnyire háztartási berendezésekből származó hulladékok visszavételéről, évente növekvő arányú hasznosításáról, ártalmatlanításáról. A rendelet egyik hiányossága, hogy az átvételi kötelezettséget csak a vásárlás esetére tette kötelezővé.

Az említett kormányrendelettel összhangban meg kell oldani – a szelektív hulladékkezelés alkalmazásával – a háztartási elektromos készülékek 2008. évig elérendő 4 kg/fő/év (40 ezer tonna) mennyiségű elkülönített begyűjtését és kezelését. A 2005. évben 16.5 tonna e-hulladékot gyűjtöttek vissza Magyarországon, ami több mint másfél szerese volt az akkor tervezett mennyiségnek.

A gépkocsikban használatos **akkumulátorok** összegyűjtését hazánkban a Hungakku Kht koordinálja. Magyarországon évente 16 – 20 ezer tonna leselejtezett ólom-sav akkumulátort gyűjtenek vissza. Békés megyében valamennyi akkumulátort forgalmazó vállalkozásnál térítésmentesen leadhatók az elhasznált akkumulátor hulladékok.

Magyarországon a feldolgozásra alkalmatlan, illetve tulajdonos nélküli **állati hulladékok** ártalmatlanítására általánosan elterjedt megoldások a döggutak (állati hullaemésztő-vermek) és a dögterek (állati hulladék-temetők). Az országban található döggutak és dögtemetők többségét korábban az érintett Önkormányzat, vagy egy állattartó nagyüzem üzemeltette. Jelenleg állati hulla lerakás-elásás már nincs a gyepmesteri telepeken (csak esetleges járvány esetén, külön hatósági állatorvosi engedéllyel), a gyűjtőkonténerekből az ATEV szállítja el ártalmatlanításra a hulladékot.

A 2001. évben közel 400 ezer tonna állati eredetű hulladék képződött (amelynek 10 %-a veszélyes hulladék) hazánkban, ennek 74 %-át hasznosították, 24%-át lerakással, 2 %-át égetéssel ártalmatlanították (OHT, 2002, becsült adatok)

Ezek a létesítmények azonban nem felelnek meg az EU-ban érvényes környezetvédelmi-, és egészségügyi követelményeknek. Nem illeszkednek abba a

célkitűzésbe, hogy a hulladékok lerakással történő ártalmatlanítása helyett a környezetkímélő feldolgozás kerüljön előtérbe. Az OHT f10. pontjában foglaltak szerint „az állati hulladék dögművekbe történő elhelyezését 2005. december 31-ig meg kell szüntetni, a központi, korszerű védelemmel ellátott lerakóhelyekre kerülő hulladék mennyiségét pedig a feldolgozás, a komposztálás és az égetés növelésével minimalizálni kell”.

Az állati hulladékok kezeléséről 2003. július 27-től új jogszabály, a 71/2003. (VI.27.) FVM rendelet rendelkezik. Ez a jogszabály az eddig meglévő, dögművekre és dögművekre vonatkozó előírásokat hatályon kívül helyezte. A rendelet 18 §-a értelmében valamennyi működő állati hulladéktemető működését környezetvédelmi szempontból felül kellett vizsgálni 2003. december 31-ig. Ez a legtöbb esetben nem történt meg.

A dögművek bezárását az állam a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumon keresztül a KIOP-pályázati rendszeren belül támogatta. A vártnál nehezebben, de beindultak az állati hulladékok kezelését elősegítő és a dögművek és dögművek rekultivációjára irányuló beruházások.

2.7. Zaj- és rezgésvédelem

Környezetünkben számos zajforrás működik, ami zavarja mindennapi tevékenységünket, nyugodt pihenésünket. Ezek egy része csak átmenetileg és néhány embernek okoz kellemetlenséget, másrészt azonban tartósan és nagy területen terheli a környezetet. Az utóbbi csoportba elsősorban a közlekedési létesítmények és a jelentősebb ipari üzemek tartoznak bele. Útjaink, vasútjaink, repülőtereink zajcsökkentése azonban nem könnyű feladat, mivel bonyolult forgalmi rendszer és kialakult településstruktúra mellett kell megoldásokat keresni. A nagyobb városok vagy agglomerációk zajcsökkentése éppen ezért, a település egészére kiterjedő gondos tervezést, intézkedési terv-készítést igényel.

2008. január 1-től jelentősen megváltozott a zaj- és a rezgésvédelmi szabályozás. Két jogszabály lépett hatályba ezen időponttól: a környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól szóló 284/2007. (X. 29.) Kormányrendelet, és a zajkibocsátási határértékek megállapításának, valamint a zaj és rezgés kibocsátás ellenőrzésének módjáról szóló 93/2007. (XII. 18.) KvVM rendelet.

Lényeges eltérés a régi szabályozáshoz viszonyítva a hatásterület kötelező megadása, ami alapján lehet majd megbecsülni a zajterheléssel érintett lakosság számát; a meglévő, már működő zajkibocsátónak kötelező egy éven belül zajkibocsátási határértéket kérnie; új létesítményeknél a zajkibocsátó tevékenységet csak érvényes határérték megállapító határozat birtokában lehet elkezdeni.

Megalapozott intézkedési tervek csak a zajterhelés és a zajterheléssel érintett lakosság mértékének ismeretében készíthetők. Ehhez nyújtanak segítséget a stratégiai zajtérképek.

Az EU 2002-ben fogadta el azt az irányelvét, ami stratégiai zajtérképek és ezeken alapuló zajvédelmi intézkedési tervek készítését írja elő: Az irányelvet Magyarország 2004-ben vette át az alábbi két rendelet megalkotásával:

- 280/2004.(X.20.) Kormány rendelet a környezeti zaj kezeléséről és értékeléséről,
- 25/2004.(XII.20) KvVM rendelet a stratégiai zajtérképek valamint az intézkedési tervek készítésének részletes szabályairól

A legjobb tudásunk szerint Békés megye egyetlen települése sem rendelkezik zajtérképpel.

2.8. Békés megye természetvédelme a Natura 2000 hálózat tükrében

A Natura 2000 hálózat hazai kijelölése, létrehozása a vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK számú irányelv (madárvédelmi irányelv) és annak módosításai (81/854; 91/244; 94/24; 97/49 számú közösségi irányelvek) alapján történt. Továbbá a természetes élőhelyek, vadon élő növény- és állatfajok megőrzéséről szóló 92/43/EGK számú irányelv (élőhelyvédelmi irányelv) és annak módosítása (92/43 számú közösségi irányelv) szerint valósult meg. A Natura 2000 hálózatot hazánkban az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X. 8.) Korm. rendelet jelöli ki.

A Natura 2000 hálózat az európai közösségi jelentőségű természeti területekből áll. A területek kijelölése kiegészíti a nemzeti természetvédelmet: a hálózat nemcsak meglévő védett természeti területekre (nemzeti park, tájvédelmi körzet, országos vagy helyi jelentőségű természetvédelmi terület, ex lege védett terület) terjed ki, hanem értékes, eddig még természetvédelmi oltalom alatt nem álló területeket is magában foglal.

A Natura 2000 területeknek az említett közösségi irányelveknek megfelelően két fő típusát különböztetjük el:

1. A különleges madárvédelmi területek (Special Protection Area – SPA) ritka és veszélyeztetett madárfajok költő-, táplálkozó- és vonuló helyének védelmét szolgálják.
2. A különleges természet-megőrzési területek (Special Area of Conservation – SAC) közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, valamint közösségi jelentőségű állat- és növényfajok előfordulási helyének védelmét szolgálják (kivéve az előző típusnál kiemelt madarakat). E típuson belül a kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek a különleges természet-megőrzési területektől abban különböznek, hogy rajtuk kiemelt közösségi jelentőségű, tehát ritkább, veszélyeztetettebb növény- és állatfajok, élőhely-típusok fordulnak elő, ezért külön odafigyelést igényelnek. Magyarország a Pannon életföldrajzi régió részeként sajátos biogeográfiai adottságai révén igen sok kiemelt jelentőségű élőhellyel, növény- és állatfajjal rendelkezik. Nem kivétel ez alól Békés megye sem, ahol a kiemelt jelentőségű státuszban részesülő természet megőrzési területek száma jóval meghaladja a nem kiemeltetét.

A Natura 2000 területek településenkénti megnevezése az alábbiak szerint alakult Békés megyében (a különleges madárvédelmi területeket fél kövér betűvel jelöltük, a települések megnevezését követő számok a helyi jelentőségű védett természeti területek, értékek darab számát jelölik):

Battonya (1): Mezőhegyes-Battonyai gyepes, Száraz-ér

Békés (9): Fekete-, Fehér- és Kettős-Körös

Békéscsaba (27): Körösközi erdők, Gyula-Szabadkígyósi gyepes, **Kígyósi-puszt**

Békéssámson: Vásárhelyi és Csanádi gyepes, Száraz-ér, **Vásárhelyi- és Csanádi-puszták**

Békésszentandrás (3): Hármaskörös, Tóniszállás-Szarvasi gyepes

Bélmegyer (2): Bélmegyeri Fás-puszt

Biharugra: Holt-Sebes-Körös, Felső-Sebes-Körös, Dél-Bihari szikések, **Kis-Sárrét**

Bucsa (1): Dévaványa környéki gyepes, Hortobágy-Berettyó, **Dévaványai-sík**

Csabacsüd (5): Cserebökény, **Cserebökényi-puszták**

Csorvás (30): Csorvási löszgyep, Mágocs-ér

Dévaványa: Dévaványa környéki gyepes, **Dévaványai-sík**

Doboz (3): Gyepes-csatorna, Körösközi erdők, Fekete-, Fehér- és Kettős-Körös

Dombegyház (1): Gyula-Szabadkígyósi gyepek
 Ecsegfalva: Dévaványa környéki gyepek, Hortobágy-Berettyó, **Dévaványai-sík**
 Elek: Gyula-Szabadkígyósi gyepek
 Füzesgyarmat (6): Dévaványa környéki gyepek, Csökmői gyepek, **Bihar**
 Gádosor: Cserebökény, Mágocs-ér, **Cserebökényi-puszták**
 Geszt (1): Dél-Bihari szikések, Korhány és Holt-Korhány, **Kis-Sárrét**
 Gyomaendrőd (6): Dévaványa környéki gyepek, Hármaskörös, **Dévaványai-sík**
 Gyula (27): Fekete-, Fehér- és Kettős-Körös, Körösközi erdők, Gyula-Szabadkígyósi gyepek, **Kígyósi-puszták**
 Kardoskút: Vásárhelyi és Csanádi gyepek, **Vásárhelyi- és Csanádi-puszták**
 Kaszaper: Száraz-ér
 Kertészsziget: Dévaványa környéki gyepek
 Kétegyháza (1): Gyula-Szabadkígyósi gyepek, **Kígyósi-puszták**
 Körösladány (1): Sebes-Körös, Dévaványa környéki gyepek, **Dévaványai-sík**
 Körösnagyharsány: Dél-Bihari szikések, Holt-Sebes-Körös, Felső-Sebes-Körös, **Kis-Sárrét**
 Köröstarcsa: Fekete-, Fehér és Kettős-Körös, Sebes-Körös, Hármaskörös
 Körösújfalú: Felső-Sebes-Körös
 Kötegyán (1): Gyepes-csatorna, Dél-Bihari szikések
 Lökösháza (1): Gyula-Szabadkígyósi gyepek
 Medgyesegyháza (3): Gyula-Szabadkígyósi gyepek, **Kígyósi-puszták**
 Méhkerék: Dél-Bihari szikések
 Mezőberény (2): Fekete-, Fehér és Kettős-Körös
 Mezőgyán: Dél-Bihari szikések, Gyantéi erdők, Korhány és Holt-Korhány, Köles-ér, **Kis-Sárrét**
 Mezőhegyes (8): Mezőhegyes-Battonyai gyepek
 Mezőkovácsháza (1): Mezőhegyes-Battonyai gyepek, Száraz-ér
 Nagyszénás: Cserebökény, Mágocs-ér, **Cserebökényi-puszták**
 Okány (1): Dél-Bihari szikések, Holt-Sebes-Körös
 Orosháza (1): Mágocs-ér, Vásárhelyi és Csanádi gyepek, **Vásárhelyi- és Csanádi-puszták**
 Örménykút: Tóniszállás-Szarvasi gyepek
 Sarkad (4): Fekete-, Fehér- és Kettős-Körös, Körösközi erdők, Gyepes-csatorna, Sarkad-Fás, Dél-Bihari szikések
 Sarkadkeresztúr: Dél-Bihari szikések, Köles-ér
 Szabadkígyós (1): Gyula-Szabadkígyósi gyepek, **Kígyósi-puszták**
 Szarvas (22): Hármaskörös, Tóniszállás-Szarvasi gyepek, Cserebökény, **Cserebökényi-puszták**
 Szeghalom (2): Dévaványa környéki gyepek, Holt-Sebes-Körös, Sebes-Körös, **Dévaványai-sík**
 Tarhos (1): Gyepes-csatorna
 Tótkomlós (1): Vásárhelyi és Csanádi gyepek, Száraz-ér, **Vásárhelyi- és Csanádi-puszták**
 Újkígyós: Gyula-Szabadkígyósi gyepek, **Kígyósi-puszták**
 Újszalonta (3): Dél-Bihari szikések
 Végegyháza (1): Száraz-ér
 Vésztő (2): Dévaványa környéki gyepek, Holt-Sebes-Körös, Sebes-Körös, Felső-Sebes-Körös
 Zsadány: Holt-Sebes-Körös, Orosi tölgyes, Dél-Bihari szikések, **Kis-Sárrét**

Különleges madárvédelmi terület összesen: kb. 54.000 ha, különleges természet- megőrzési terület összesen: kb. 60.000 ha, Békés megye Natura 2000 területe összesen: kb. 77.000 ha.

A Natura 2000 területre – ha külön jogszabály alapján védett természeti területnek minősül – a természetvédelmi törvény, valamint a védetté nyilvánító jogszabály rendelkezéseit kell alkalmazni. A külön jogszabály alapján nem védett Natura 2000 területeken a kijelöléshez kapcsolódó célok elérését nem veszélyeztető vagy nem sértő tevékenység korlátozás nélkül folytatható. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság (a továbbiakban: Igazgatóság) vagy a külön jogszabályban meghatározott elsőfokú természetvédelmi hatóság engedélye, hozzájárulása, illetve szakhatósági hozzájárulása szükséges a kormányrendeletben meghatározott beavatkozásokhoz.

A Natura 2000 területek kijelölése önmagában nem jelent szigorítást az eddigi jogszabályokhoz képest, de fenntartható gazdálkodásra, táj- és területhasználatra ösztönöz.

Minden Natura 2000 területről kezelési tervet kell készítenie az illetékes természetvédelmi hatóságnak. Ezeken a területeken csak a kijelölés alapjául szolgáló természetvédelmi célokkal összhangban lehet gazdálkodni, a területek állapota nem romolhat. A gazdálkodást támogatásokkal, kompenzációval lehet ösztönözni. A gazdálkodók biotermékek előállításával, az ökoturizmus fejlesztésével alternatív jövedelemforráshoz juthatnak.

A gazdálkodók számára fontos, hogy a kijelölt Natura 2000 területekre vonatkozó földhasználati előírások teljesítéséért területalapú kifizetések érhetőek el 2007. évtől, valamint gazdálkodás esetén a földalapú támogatások mellett párhuzamosan támogatások vehetők igénybe a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv megfelelő intézkedésein keresztül. A tapasztalatok szerint a gazdák nehezen fogadják a különböző támogatásokkal együtt járó „papírmunkát”, illetve azok egyéb követelményeit, így sokan még visszariadnak ezen támogatások igénylésétől, vagy később gondolják meg magukat.

A Natura 2000 hálózat kialakítása nem jár kisajátítással, sőt egyes élőhelyek épp az adott helyszínen folytatott tradicionális extenzív gazdálkodással tarthatók fenn. Ezért az agrár-környezetvédelmi jellegű programoknak, támogatásoknak ezeken a területeken fokozott prioritásuk van. A tájhasználat (legeltetés, kaszálás) több Natura 2000 élőhely fenntartásában szükséges és fontos, így például a természeti értékeket veszélyeztető természetvédelmi vagy idegenhonos özöngyomok elleni védekezésben is.

Békés megyében is sok jellemző példát találunk erre. Az ártereken megyei szinten a gyalogakác és az amerikai kőris jelent igen jelentős problémát: fűz-nyár ligeterdők természetes felújulását akadályozza, valamint benövi azon ártéri mocsárréteket, ahol a kaszálás, legeltetés megszűnt. Szántó felhagyás esetén a természetes gyepek, erdők regenerációs potenciálját erősen rontja. A nemes nyarasok aljnövényzetében szinte egyeduralmodó a gyalogakác, mert a nagyüzemi, gépesített erdőgazdálkodás leginkább ennek kedvez. A nemes nyarasok telepítését, felújítását megelőző mélyforgatás a gyalogakác visszaszorításának egyik eszköze lehet, az viszont tény, hogy a tág hálózat miatti sok fény kedvez az ámorfának. Ennek ellenére a hullámtereken, ártereken is indokolt a tág hálózatú nemes nyarasok léte (elsősorban árvízvédelmi – lefolyási viszonyai kedvezőbbek a természetszerű erdőknél – és gazdasági szempontból) a természetszerű fűz-nyár illetve tölgy-kőris-szil ligeterdők, ártéri galériaerdők mellett. A szakszerű erdőgazdálkodás mind a gyalogakác, mind az amerikai kőris visszaszorításának irányába hat. A gyalogakác és amerikai kőris árvízvédelmi kockázatot is jelent. 2006. évben a több hetes magas vízállás

következtében e két faj megjelent a gátakon is, ahol nemcsak a természet közeli gyepeket, hanem a gát állékonyságát is veszélyeztetik.

A Natura 2000 területek jelentős része rossz termőképességű, belvizes területre esik, bár a különleges madárvédelmi területek jó minőségű csernozjom talajú szántókra is kiterjednek. Ez utóbbiak esetén a madárvédelem szempontjait figyelembe véve a környezetés természetvédelmi jogszabályok fokozott betartása szükséges. A belvíz sok Natura 2000-es élőhely, faj fennmaradásához szükséges, ezért fontos a térségre kiterjedő ésszerűbb, természetbarát vízkormányzás kialakítása, amelyben a természetvédelmi érdekek is érvényre jutnak.

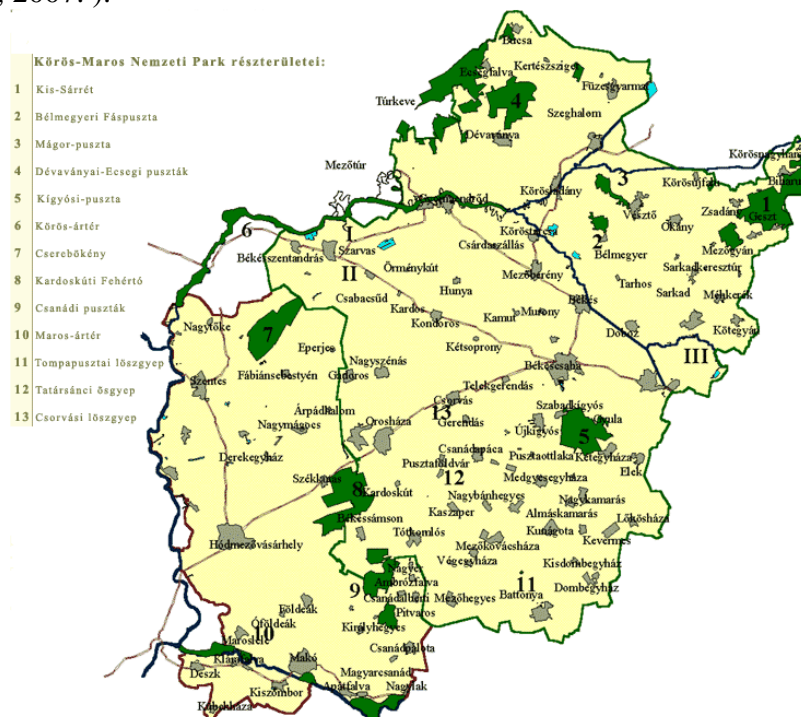
A Natura 2000 hálózat kijelölése során jelentősen bővült azon területek aránya a megyében, amelyek közösségi, nemzetközi szempontból is fontosnak mondhatók. Ezen területek jelentős része ma sem élvez helyi vagy országos területi védeltséget, de mint ex lege védett területek (főleg szikes tó, láp, kunhalom) vagy érzékeny természeti területek (ÉTT) korábban is okozottabb figyelmet élveztek a természetvédelem részéről. Jórészt ezek az ex lege védett vagy ÉTT-s területek a magjai az újabb, nagyobb Natura 2000-es területi egységeknek. Békés megye kiemelten fontos érzékeny természeti terület övezetei a 6. sz. mellékletben láthatóak.

Békés megye országos jelentőségű védett természeti területei, nemzeti parki területei, helyi jelentőségű védett természeti területei a Natura 2000 hálózatban.

Országos jelentőségű védett természeti területek:

1. Körös-Maros Nemzeti Park
2. Szarvasi Arborétum Természetvédelmi Terület
3. Történelmi Emlékhely Természetvédelmi Terület
4. Dénesmajori Csigás-erdő Természetvédelmi Terület
5. Szeghalmi Kéktó Természetvédelmi Terület

3. sz. ábra. A Körös-Maros Nemzeti Park 13 részterületből áll, amelyek közül Békés megyéhez tartoznak az alábbiak (Cserebökény és a Maros ártér kivételével) (Igazgatóság, 2007.):

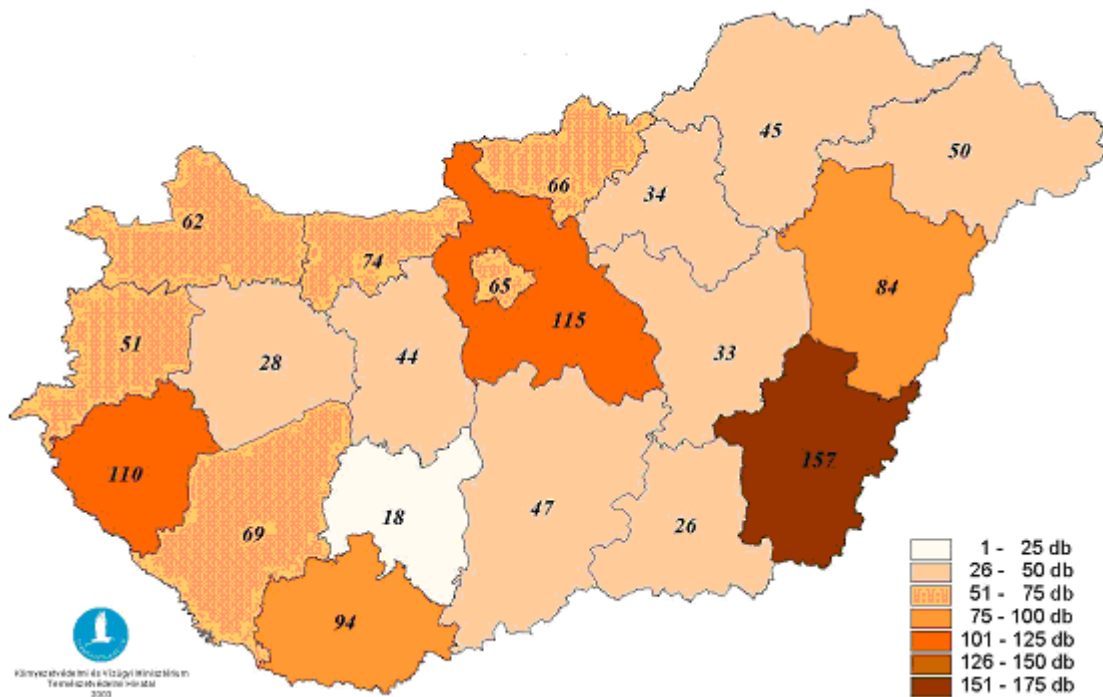
Helyi jelentőségű védett természeti területek, értékek

Békés megyében 2007. évben 211 helyi jelentőségű védett természeti területe, érték található. Az alábbiakban közölt térképen – a Természetvédelmi Hivatal 2003. évi felmérése szerint – meggyőzően látható megyénk vezető szerepe ezen a téren.

A helyi jelentőségű védett természeti területek, értékek ismertebbek az ott lakók számára, érzelmileg is közel állnak hozzájuk, táj- és településformálók, sok esetben legenda, emlék fűződik körük. Szakmai szempontból is indokolt védelmük, mert értéket képviselnek, botanikai növénytársulási érdekességek, őshonos vagy valamilyen élőhely, esetleg génbankok lehetnek. Legtöbbjük a nép nyelvén él, nevet adtak neki, s tovább él generációról generációra, örökség – méghozzá a legnagyobb ingyen kapott örökség-, amelyet kötelességünk megőrizni és továbbadni.

Békés megyében az alábbi, korábban még nem ismertetett települések rendelkeznek helyi jelentőségű védett természeti területtel, értékkel: Almáskamarás (1), Csabaszabadi (3), Dombiratos (1), Gerendás (2), Kevermes (3), Kunágota (1), Nagybánhegyes (9), Pusztaföldvár (1), Telekgerendás (6)

4. sz ábra. A helyi jelentőségű védett természeti területek számszerinti megoszlása megyénként 2003. évben (KvVM honlapja, 2007.)

Védett természeti terület övezete és védőövezete, természeti terület övezete, ökológiai (zöld) folyosó övezete a 7. sz. mellékletben látható.

3. A környezetvédelmi programozás tapasztalatai Békés megyében.

3.1. A programozás általános tapasztalatai

3.1.1. A programozás általános tapasztalatainak bemutatása

Békés Megye Önkormányzati Hivatala 2006. év nyarán felmérést készített arról, hogy ismeretet szerezzen a megyében rendelkezésre álló települési környezetvédelmi programokról és hulladékgazdálkodási tervekről (a továbbiakban: Terv).

Az 1995. évi LIII. törvény - ami a környezet védelmének általános szabályairól szól – a 46 § (1) b. pontjában rendelkezik arról, hogy a települési önkormányzat a környezet védelme érdekében „az illetékességi területére önálló környezetvédelmi programot dolgoz ki, amit a képviselő-testülete hagy jóvá”. Ehhez hasonló módon a 2000. évi XLIII. törvény – ami a hulladékgazdálkodásról szól – „a települési önkormányzat illetékességi területére helyi hulladékgazdálkodási tervet dolgoz ki”.

A fentiekből következően települési program és terv elkészítése minden települési önkormányzat részére kötelezettséget jelentett, ezért az adatgyűjtés során ezt egybe kötöttük.

A megye településeinek polgármestereit levélben kétszer megkerestük azzal a kéréssel, hogy küldjék meg számunkra e-mail-en vagy más elektronikus információhordozó eszközön (CD, DVD), esetleg nyomtatott formában az említett dokumentumokat. Békés megye 75 települése közül 55 programot és 52 tervet kaptunk, majd ezt követően telefonon keresztül érdeklődtünk a további dokumentumok meglétéről. A pontosítást követően kiderült, hogy 2007. év nyarán két (Kardos, Sarkadkeresztúr) település nem rendelkezett programmal vagy a készítése folyamatban volt. A tervek tekintetében ugyanez az adat négy (Battonya, Csárdaszállás, Magyardombegyház, Murony), de más településre volt jellemző. Az egyértelműség miatt megismétljük, hogy a megyében nincs olyan település, ahol program vagy terv ne állna a polgármesteri hivatalok rendelkezésére.

Békés megyében 21 település kistérségi, míg 52 település önálló programmal rendelkezik. Az előzőekhez képest kiegyenlítettebb arányt képviselnek a tervek, 35 település kistérségi, 36 település önálló tervet mondhat magáénak.

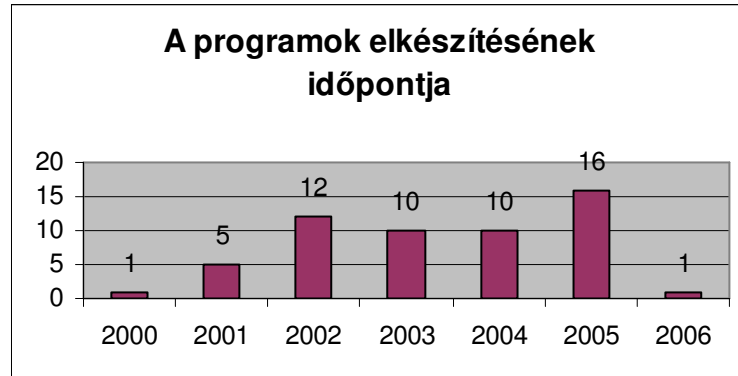
A fenti számokból kiderül, hogy a tervek elkészítése terén nagyobb a fegyelem a települések körében. Gyakorlatilag ugyanannyi számú program és terv készült el 2006. év nyaráig, viszont a két törvény megjelenése között eltelt öt év. Ugyanannyi számú dokumentumot a programok esetében 11 év, míg tervek esetében 6 év alatt készítettek el Békés megye települései. Ennek valószínűleg az lehet a magyarázata, hogy a - környezetvédelmi törvény ez irányú hiányosságát figyelembe véve - hulladékgazdálkodási törvény már határidőt is meghatározott a települések számára a helyi tervek elkészítésére, bár ezt jelentős számuk ennek ellenére sem tartotta be. Az elkészítésre és annak idejére vonatkozóan viszont egyik törvény sem szab meg semmilyen szankciót.

A programok bekérését követően megtudtuk, hogy Békés megye 75 települése közül kettő település képviselő-testülete nem fogadott el programot. További 18 településnek van ugyan programja, de nem küldte meg azt számunkra, ezért ezek a feldolgozásban sem szerepelhettek. A fennmaradó 55 település a programját valamilyen formában megkaptuk és a későbbiekben ismertetésre kerülő feldolgozásban, ezek szerepelnek.

Békés Megye Kistérségi Komplex Környezetvédelmi Programja 2000. évben lett elfogadva, az 5. ábra tanulsága szerint a vizsgált 55 település programja ezt követően

készült el, ezért jó okunk van azt feltételezni, hogy a megyei program megszületése jelentős hatást gyakorolt a települési programok megalkotására. A településeknek a megyei program a rendelkezésükre állt.

5. sz. ábra. A programok elkészítésének ideje (évenként, darab szám szerint)

A rendelkezésünkre nem álló dokumentumokról a korábbiakban említettek szerint telefonon keresztül érdeklődtünk a településeknél a programok készítőinek kilétéről, akiket a 6. sz. ábra mutatja be.

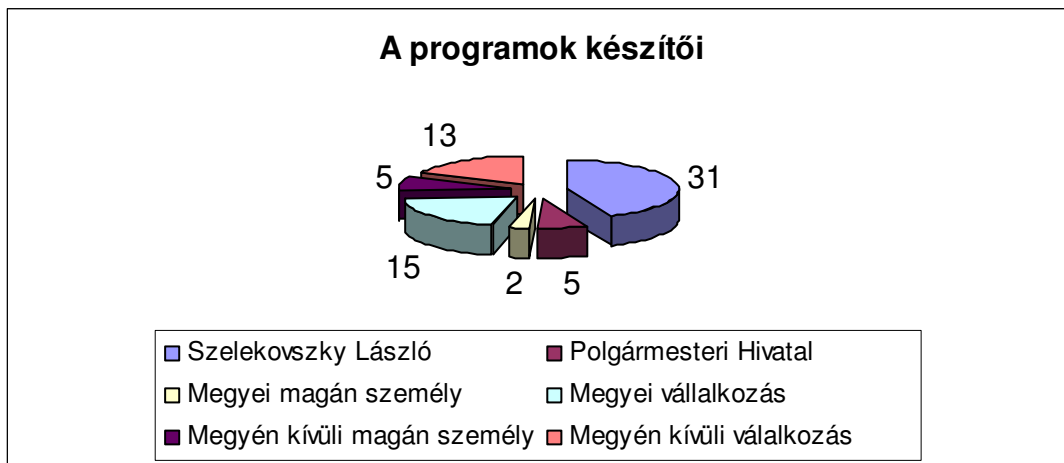
A települések a program elkészítését többnyire valamilyen szakértő vállalkozásra bízták, de voltak olyan polgármesteri hivatalok is, amelyek önmaguk kísérelték meg azt elkészíteni (az öt ilyen eset mögött külső szakértő segítsége is sejthető).

A rendelkezésünkre álló dokumentumok részletes áttekintése után azonban megállapítható volt, hogy a program készítői nem minden esetben vettek tudomást a megyei programról és ez különösen igaz volt a megyén kívüli szakemberekre. Vannak persze olyanok is, amelyek nagyon következetesen építenek a megyei programra, míg mások csak „alkotó módon” használják fel azt. Sokkal valószínűbb tehát, hogy a települési programok megszületését a sok pályázatnál alapfeltételként támasztott meglétük kényszere ösztönözte, illetve a különféle pályázati rendszer (KAC, TFC) támogatása segítette.

Jelen munkában nem lenne etikus minősíteni az elkészült anyagokat, hiszen ezeket az illetékes hatóságnak is minősítenie kellett, és az adott település képviselő-testülete már jóváhagyta, azonban néhány – munka minőségére utaló – általánosítható megjegyzést mindenképpen meg kell tennünk. Érdeemes lenne azon elgondolkozni, hogy egy településnek olyan látszólag alaposan kidolgozott (nem egyszer 100 oldalt meghaladó) dokumentumra van-e szüksége, amit esetleg nem tud használni, vagy egy szerényebb terjedelmű, de a helyi problémákat szakszerűen feltáró anyagra! Megkockáztatható, hogy több település dobott ki feleslegesen százezreket, milliókat, jól kinéző, országosan valószínűleg számtalan „ikertestvérrel” rendelkező, a helyi viszonyokat csak felületesen feldolgozó munkákra.

Szelekovszky László a megyei önkormányzat korábbi környezet- és természetvédelmi főtanácsosa jelentős szerepet vállalt abban, hogy Békés megye települései rendelkeznek programmal. A vizsgált munkák közel felét készítette el személyesen. Amikor egy szakember ugyanazt a feladatot, vizsgálatot végzi el más alanyok vonatkozásában, nehezen válik elkerülhetővé számára a hasonló síkú kidolgozás. Sajnos ez a probléma nála is több esetben jelentkezett, de mindenképpen elismerésre méltó a munkája.

6. sz. ábra. A települési programok elkészítői (darabszám szerint)

A környezetvédelmi törvény tíz téma feldolgozását írja elő kötelezően ismertetni az egyes programokban (12. sz. táblázat vastag betűs pontjai). A tapasztalataink alapján már korábban is kétségesnek tartottuk, hogy minden település számára valóban mind a 10 pont fontos, illetve valószínűsítettük, hogy egyes települések számára más témakörök lennének hangsúlyosak. Teljesen más szerkezetű programra van szüksége egy 100 lakossal sem rendelkező Újszalontának, mint például egy Csorvásnak vagy Békéscsabának. A rendelkezésünkre álló anyagokat áttekintve ez a kétely tovább erősödött.

Kisebb települések esetén nehezen értelmezhető – főleg nem program szinten - a „közlekedésszervezés”, hiszen lehet, hogy csak egy jelentősebb útja van az adott településnek. A haváriák elleni védekezésnek sem lehet igazi szerepe a programok között, mert ez a település egyéb feladatai között kiemelt szerepet kap, a program írója egyes bizalmas adatokhoz (nukleáris, katasztrófavédelmi, katonai) hozzá sem juthat. Minél kisebb egy település, annál kisebb lehetősége van az energiagazdálkodás kérdéskörét befolyásolni.

Vitatható kötelező témakör az egészséges ivóvíz biztosítása, hiszen a településműködtetésnek egyébként is alapfeladata.

Hiányzik ugyanakkor a természetvédelem, amit szerencsére a települések jelentős része kiemelt feladatának gondol.

Részletesen áttekintettük azokat a témákat, amelyekkel a települési programok foglalkoznak. Összesen 34 környezeti szempontú kérdést vizsgáltunk meg, amelyek a 12 sz. táblázatban találhatóak. Ezek között szerepelnek a környezetvédelmi törvényben a programok készítésére előírt tíz témakör (félkövér betűvel megjelölve), valamint további 24 olyan, amit fontosnak, meghatározónak ítéltünk meg. A programok természetesen számos itt nem említett további feladatot is megfogalmazznak, ezek nagy része inkább csak egy-egy településen értelmezhető. A fenti információról készült összefoglaló táblázatot azonban szándékosan nem közöljük, mert számos pontjában félreérthető lenne. Nem mindegy ugyanis, hogy egy program 2001. évben vagy 2006. évben készült, illetve az is lényeges, hogy a program egy nagyon alapos operatív programban szerepel, vagy csak egy alig használható stratégiai programban van megemlítve. Pont ez utóbbi gondolat miatt a későbbiekben községenként és városokként külön – külön ismertetjük a programokban megtalálható témaköröket.

12. sz. táblázat. A programokban érintett főbb témák (félkövér betűvel a környezetvédelmi törvény által a programokban kötelezően szerepeltetni meghatározott témaköröket jelöltük).

1. Települési környezet tisztasága
2. Csapadékvíz elvezetés
3. Szennyvíz (tisztító, csatornázás)
4. Szennyvíz (felszín alatti vízvédelem)
5. Vízbázis mennyiségi védelme
6. Kommunális hulladék (közszolgáltatás fejlesztése)
7. Hulladéklerakó rekultiváció
8. Komm. hull. (tudati)
9. Komm. hull. (illegális lerakók felszámolása)
10. Lakossági és közszolg. zajszennyezés
11. Erdősítés
12. Légszennyezés elleni véd.: Fűtés
13. Légszennyezés elleni véd.: Pollen
14. Légszennyezés elleni véd.: Útburkolás, járművek
15. Állattartás (hígtrágya, búz)
16. Állati hulladékok kezelése
17. Közlekedésszervezés (elkerülő út, közlekedési lámpa)
18. Kerékpárút
19. Egészséges ivóvíz
20. Energiagazdálkodás korszerűsítése
21. Zöldterület gazdálkodás fejlesztése
22. Egyedi tájérték
23. Természetvédelem
24. Épített környezet fejlesztése és védelme
25. Havára elleni védelem
26. Ár- és belvízvédelem
27. Tudatformálás
28. Területhasználat korszerűsítése
29. Rendeletalkotások
30. Környezetvédelmi alap
31. Egyéb környezet egészségügy (sport)
32. Környezetkímélő mezőgazdaság
33. Települési környezetvédelmi információs rendszer
34. Minőségbiztosítás, környezetközpontú irányítás

3.1.2. A programok megyei értékelése

Mielőtt megkezdjük a programok áttanulmányozását - 7. sz ábra - az volt a határozott célunk, hogy az egyes település csoportok között nem teszünk különbséget, azonos kritériumok mentén fogjuk az értékelést végezni. A munkánk közepe táján át kellett a korábbi elképzelésünket értékelni, ugyanis jelentős különbségek vannak a községi és a városi programok kidolgozottsága között. Az előbbieknél már azt is eredménynek tekintettük, ha egyáltalán megemlíttette az adott témakört a dokumentum,

a városok esetében azonban „hozzászoktunk” a javaslat körültekintő, alaposabb kidolgozásához.

A települések - a kötelezően ismertetendő témakörök közül – a legfontosabb feladatként a szennyvíztisztítást és a kommunális hulladékgazdálkodás tartották a legfontosabb megoldandó problémának – mint az várható is volt. Érthetetlen azonban, hogy miért olyan csekély számú a település tisztaságával foglalkozó anyag. A várakozásunknak megfelelően – viszonylag csekély település tartja fontosnak a közlekedésszervezés, az energiagazdálkodás korszerűsítése és a haváriák elleni védelmet.

A programok nem kötelezően ismertetendő témakörei közül kiemelt feladatnak tekintik a települések a természet védelmét, az erdősítést, a környezetkímélő mezőgazdálkodást. Gyanítható, hogy e témakörök valószínűleg azért is sorolódtak ilyen előkelő helyre a települések legfontosabb teendői között, mert a legnagyobb számú programot készítő szakember elkötelezett híve a természetvédelmének, és ez a települési programokban is visszaköszön, de ebben nincs semmi kivetni való. Ehhez kapcsolódik az egyedi tájérték kataszterek – ami elvileg a nemzeti park igazgatóságok feladata lenne, de erre nincs igazán kapacitásuk – viszonylag nagy arányú elkészítése, mert a helyi kezdeményezésnek kiemelt szerepe lehet a gyorsabb értékvédelem érdekében.

Az allergén pollenek elleni védelem az egyik legfontosabb teendők között van deklarálva, sajnos a híradások gyakran erről éppen az ellenkezőjéről tájékoztatnak.

A vízbázis védelem elsősorban a Maros hordalékkúpján található települések jelölték meg fontos feladatnak.

Néhány település esetében javaslat született a környezetvédelmi alap létrehozására, bár ezek a települések jellegük miatt alig profitálhatnak ebből.

A minőségbiztosítási rendszerek kialakításának ügye az utolsó a rangsorban, ezek gyakoribb szerepeltetése – különösen kis települések esetében - alig indokolható.

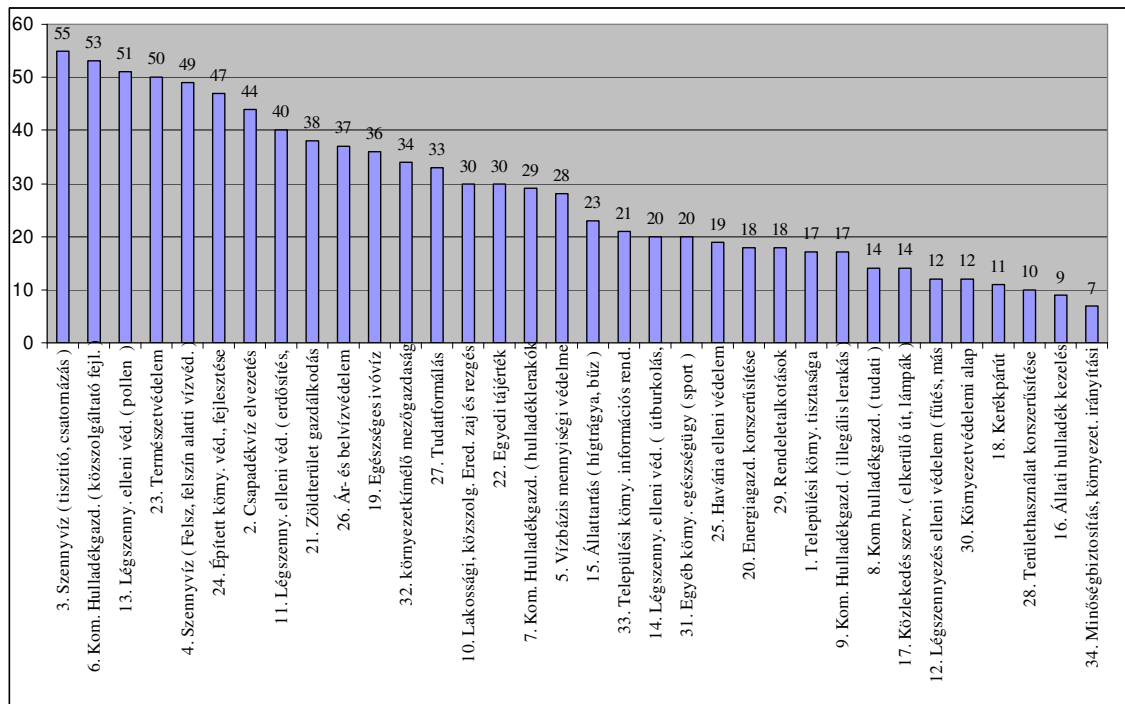
A 71/2003 (VI. 27.) FVM rendelet – ami az állati hulladékok kezelésének és hasznosításukkal készült termékek forgalomba hozatalának állat-egészségügyi szabályairól szól – 18 §-ának (2) pontja szerint „állati hulladék – a felülvizsgálatot követően és a szakhatóságok által meghatározott módon – 2005. december 31-ig helyezhető el állati hulladéktemetőben.” A programokban olvasottak szerint a településeken a rendelet megjelenéséig ez nem jelentett problémát, utána valószínűleg igen.

A légszennyezés elleni védelem egyik alternatívája lehet a különféle fűtési módok megválasztása. Békés megye mintegy 165 ezer lakásállománnyal rendelkezett 2003. évben, ebből - jelentős arányú - közel 134 ezer rendelkezett gázellátással. A programok több helyen mihamarabbi célként jelölik meg a gázhálózathoz történő teljes körű csatlakozást a lakosság és a gazdálkodók részéről. A programok megírásának időpontja óta az elmúlt néhány év gazdasági eseménye egyértelműen megcáfolta azokat az érveket, amelyek támogatták az egyoldalú energia felhasználást. Az ország - és ezen belül a családok - energiafüggésének mérséklése miatt célszerű támogatni az alternatív energia felhasználást. Az energiafogyasztók jelentős részének (pl. tömblakásban élők) csekély a lehetősége van a gázon kívül más energiahordozó felhasználására, éppen ezért a választási lehetőséggel (vegyes tüzelés) rendelkező fogyasztókat nem feltétlen szükséges a gázfogyasztás irányába terelni. Mindezek ellenére a gázzal történő fűtés a leginkább környezetbarát megoldások közé tartozik, viszont ennek egyoldalú felhasználása energiafüggéshez vezethet.

A hulladékgazdálkodási témakör részletesebb ismertetésekor kitértünk arra, hogy a 2009. július 16-át követően a 20/2006. (IV. 5.) KvVM rendeletben - ami a

hulladéklerakással, valamint a hulladéklerakóval kapcsolatos egyes szabályokról és feltételekről szól – meghatározott feltételeknek megfelelő lerakókat használhatjuk csak tovább. Békés megyében ennek előreláthatólag csak a békéscsabai és a gyomaendrődi lerakók fognak megfelelni. A többi 67 lerakó rekultivációjának az elkövetkező évek feladatai között kellene szerepelnie, azonban ez az aggodalom a programokból nem tükröződik vissza.

7. sz. ábra. Békés megye települési programjaiban szereplő feladatok fontossági sorrendje

3.1.3. A programok városi szintű értékelése

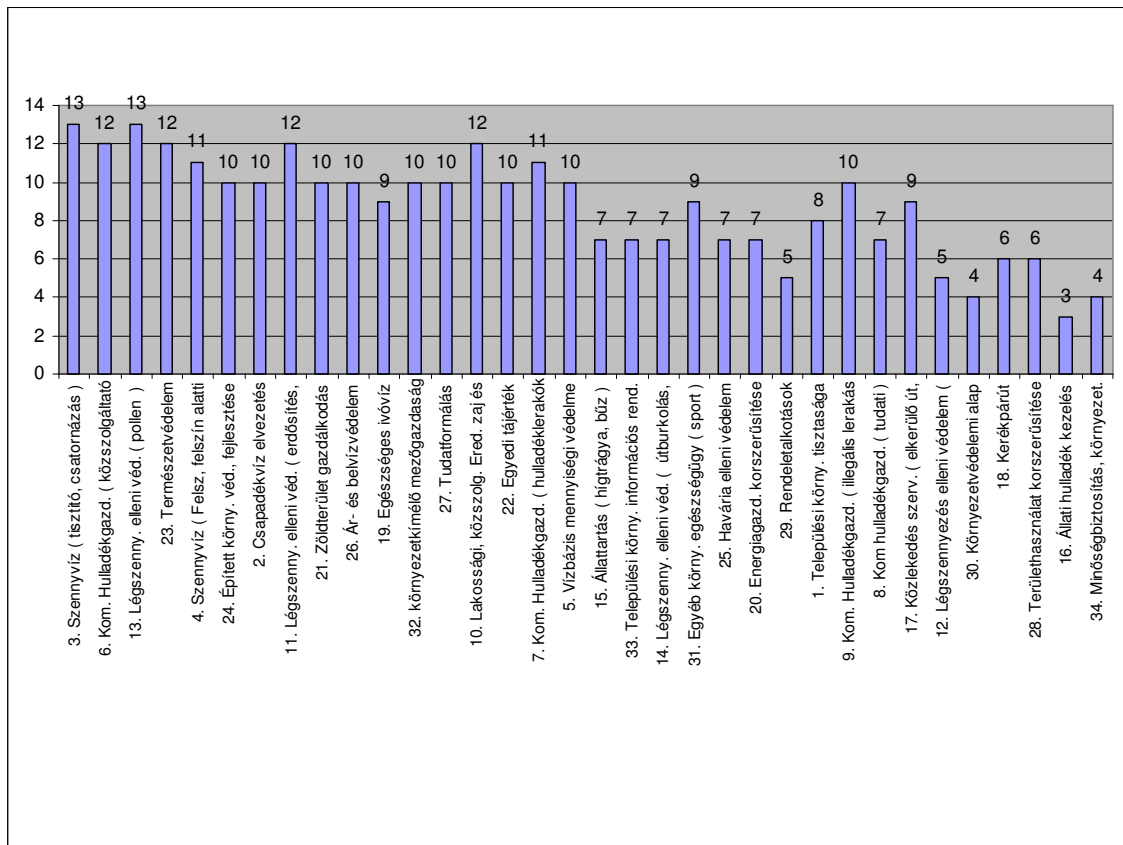
Békés megye 19 városa közül 13 programját – 8.sz. ábra - volt lehetőségünk áttanulmányozni. A városok esetében nem fogadtuk el azt a javaslatot, amelyik egy mondatban egyszerűen csak megemlíti, hogy például védekezni kell az allergén gyomok pollenjei ellen.

Tapasztalatunk szerint, egyes program javaslatok jól kidolgozottak, a település döntéshozóinak többnyire elegendő alternatívát kínálnak.

A városok keresik a kommunális hulladék lerakók rekultiválásának lehetőségét. Ugyan így az illegális hulladéklerakás is komoly problémát jelent elsősorban a városok perem kerületeiben. Egyik ilyen lehetőség lehet a környezeti tudat formálása, amit fontosnak ítélnek meg a városokban.

A lakossági és közszolgáltatási eredetű zaj és rezgésszennyezés elleni védelmet a vizsgált városok – várákozásunknak megfelelően – kiemelt feladatnak tekintenek. A községekhez képest magas értéket ért el a közlekedésszervezés, illetve a kerékpárutak további létesítésének igénye, mint a városi közlekedés egyik tehermentesítője. Ehhez képest például Békésszentandrás, Szarvas vagy Kondoros települések fontos feladatuknak tekintik a 44-es számú közlekedési úton történő járművek által okozott zajterhelés mérséklését.

8. sz. ábra. Békés megye városainak programjaiban szereplő feladatok fontossági sorrendje

3.1.4. A programok községi szintű értékelése

A községi programok - összehasonlítva a városokéval - kevésbé kidolgozott színvonalúak, ami rendjén való. Békéscsabán vannak olyan tömlakások, ahol többen élnek, mint például Újszalontán, de a megye városainak számos utcájában is annyi, vagy esetenként több ember él, mint az egyes megyei településeken (Pusztatölke, Csabaszabadi stb.). Ez természetesen fokozott terhet ró az adott település vezetésére, mert a lakosai részére - a szűkösebb lehetőségek ellenére – biztosítani szeretné az elvárásaiknak megfelelő életszínvonalat. Mellesleg a kis településen élők is joggal elvárhatják, hogy a XXI. század előnyeit kínáló környezetben élhessenek.

Az előzőeket azért hangsúlyoztuk annyira, mert a községek programjai rövidebb terjedelműek - általában 30 oldal – és a javaslatok kidolgozottságának színvonalában is szerényebbek a városok programjaihoz képest. Ezért az egyes feladatok említését már pozitívnak értékeltük, hiszen az adott települést foglalkoztatja a megjelölt probléma, valószínűleg keresni fogja a megoldást. A városok esetében ennyivel nem értük be.

Az 9. sz. ábra a községek legfontosabb feladatainak sorrendje látható. Mivel a vizsgált 55 település közül 42 község volt, így jelentős változás alig figyelhető meg a megyei településekhez képest.

Ismét kiemeljük, hogy a megyei települései igen rossz arányban szándékoznak foglalkozni a hulladéklerakók rekultivációjával. Ezt a kedvezőtlen eredményt a községek programjainak köszönhető, mert kevesebb, mint a fele még csak meg sem említi a felhagyott hulladéklerakójából adódó probléma megnyugtató kezelését. Ezen a

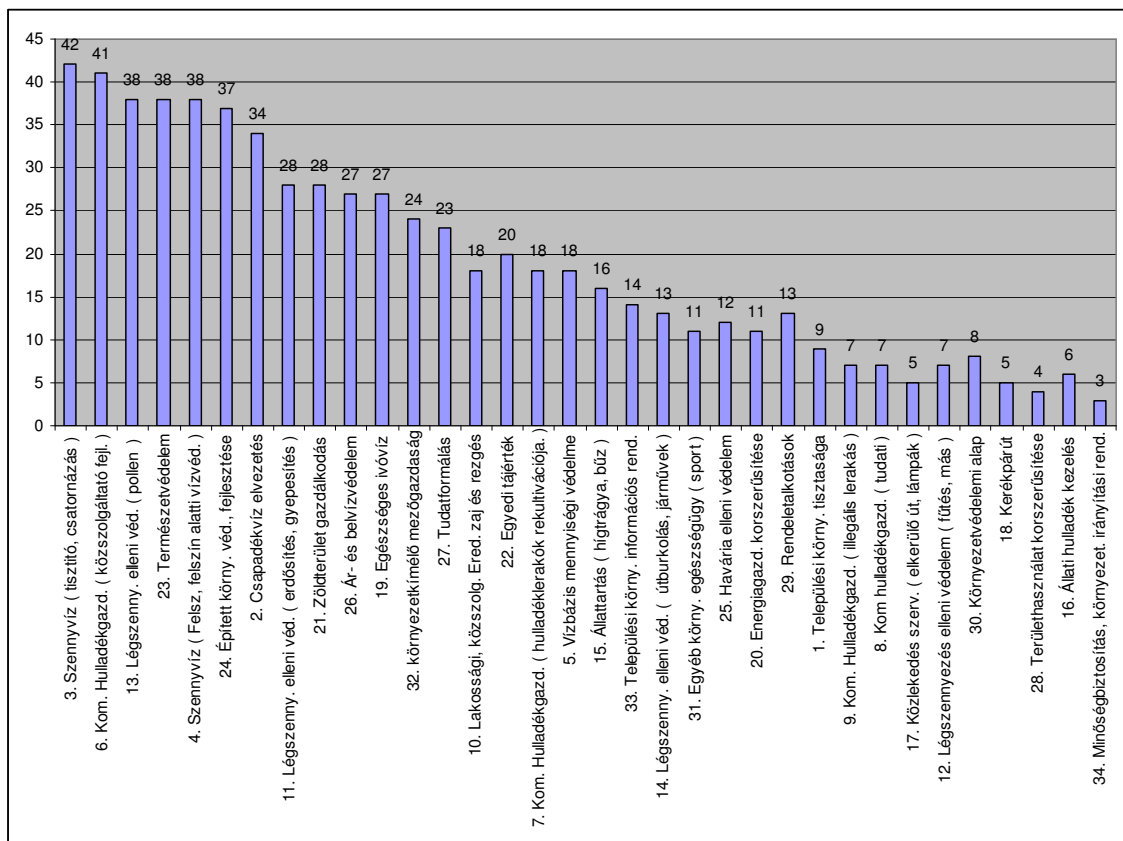
téren igen nagy hiányosságai lehetnek a megye önkormányzatainak, amire a jövőben fel kell hívni a figyelmüket.

A rendeletalkotások szükségességének fontossága igen jó helyet foglal el a mezőnyben, ami persze arra is utalhat, hogy kellő számú rendelettel bírnak a községek, de jelentheti ennek az ellenkezőjét is. Érdeemes lenne ezt alaposabban megvizsgálni a jövőben.

A települési környezet tisztasága a programok kötelező „tartozékának” kéne lenni, ennek ellenére a községeknek csak az ötöde említi a programjában. Valószínűleg az lehet a magyarázat, hogy a kisebb településeken az emberek íratlan szabályként is a feladatuknak érzik környezetük tisztántartását, mástól – az önkormányzattól annak korlátozott lehetősége miatt – alig várhatnak megoldást.

A közlekedésszervezés, kerékpárút fontosságának megjelölése a várakozásunknak megfelelően alakult. A kis településeken örülnek, ha a mellékútvonalak szilárd burkolattal fedettek, a település főútvonalán sem gyakori a kerékpárút, a forgalom intenzitása ezt nem is kényszeríti ki.

9. sz. ábra. Békés megye községi programjaiban szereplő feladatok fontossági sorrendje

3.2. Békés megye környezetvédelmi programja megvalósulásának értékelése (A programok tartalomszerű áttekintő felsorolása)

3.2.1. A megye stratégiai jelentőségű kulcsprogramjai

3.2.1.1. Vízgazdálkodás

- Árvízi biztonság megteremtése
- Belvízi biztonság javítása
- Öntözővíz biztosítása
- Felszíni vízminőség javítása
- A megye teljes lakossága számára egészséges ivóvíz biztosítása
- Ivóvízbázis védelem

A korábban meghatározott programelemek máig is aktuálisak, legfeljebb néhány elemükben kisebb eltérés javasolható, a megoldás lehetősége nem igazán a környezetvédelmi programozásban van.

Az elkövetkező évekre vonatkozóan az árvízi védekezés 2006. évi tanulságai alapján új tapasztalatokra tehetünk szert a megyében. A belvízvédekezés szinte minden évben új kihívást jelent megyénk szinte valamennyi települése számára. Az öntözésnek - ahol természetesen ennek lehetősége adott - nagyon gyakran gazdaságossági akadályai vannak. Az ivóvízbázis védelem nehézségei kiegészültek az új szabványokhoz alkalmazkodó ivóvíz biztosításának kérdésével.

A felszíni vizek minősége továbbra is örökzöld téma marad.

3.2.1.2. Területhasznosítás

- * A területhasznosítás megyei stratégiájának kialakítása
- * Művelési ágak optimalizálása

Alprogramok:

- ⇒ Szántóterületek lehetséges átalakításának optimalizálása
- ⇒ Gyeppek átalakítása, használatuk optimalizálása
- ⇒ Meglevő erdőterületek helyes kezelése
- ⇒ Vizes területek lehetséges átalakításának optimalizálása
- A megye erdősültségének növelése

Alprogramok:

- ⇒ Települések környéki védő- és rekreációs célú erdők telepítése
- ⇒ Útmenti, csatornaparti fasorok telepítése
- Tájrehabilitáció

A megye erdősültsége alig valamit növekedett, ennek mértéke leginkább a támogatások mértékétől függ.

3.2.1.3. Hulladékgazdálkodás

- Hulladékgazdálkodási stratégia kialakítása
- Kapcsolódás a nagytérségi kihatású hulladékkezelési programhoz
- Másodnyersanyag-hasznosítás
- A környezetbe kerülő ipari hulladékok mennyiségének csökkentése

Véleményünk szerint ebben a témakörben volt a legtöbb változás az elmúlt időszakban és a hulladékgazdálkodás problematikájának jövőbeni megoldása állítja a legnagyobb kihívás elé az emberiséget és ezen belül megyénket is.

A települési programokban kiemelt helyet foglal el a témakör. A közszolgáltatás mellett a tudati elem dominált.

A hulladékgazdálkodási törvény alapján született hulladékgazdálkodási tervek a legfontosabb kérdéseket feltárták, a benne megjelölt javaslatok hozzájárulnak a tisztább településekhez. Az országos terv meghatározta a regionális lerakók rendszerét. Megyei szintű hulladékgazdálkodási terv nem készült.

Békés megyét majd nem teljes egészében lefedi az orosházi gesztorsággal létrejött Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer. A Társuláshoz 2008. év őszéig 94 település csatlakozott. A Tagok a Társulási Megállapodás alapján, saját közigazgatási területükön belül megvalósítandó települési szilárdhulladék begyűjtésére, elhelyezésére és ártalmatlanítására szolgáló létesítmények létrehozására és üzemeltetésére kötöttek szerződést, melynek megvalósulásában kiemelten érdekeltek. A feladat megvalósítása során a Tagok hulladékátrakó állomások, hulladékkezelő művek, hulladékválogató létesítmények, hulladékgyűjtő udvarok és szigetek kialakítását, valamint elhagyott hulladéklerakó telepek rekultivációját vállalják.

E rendszer kialakítása érdekében a társult önkormányzatok képviselő-testületei célul tűzék ki pályázat útján elérhető pénzügyi - elsősorban az Európai Unió Kohéziós Alapjából származó - források megszerzését, az ehhez szükséges, a pályázatok kidolgozásával, benyújtásával, végrehajtásával összefüggő feladatok közös megoldását, az Unió egyre szigorodó környezetvédelmi előírásai teljesítése érdekében.

A Társulás ÚMFT KEOP-2.3.0. kódszámú pályázati kiírásán sikeresen szerepelt és az első fordulóban 350 millió forint támogatást nyert. A megítélt támogatásból készíthető el a pályázat második fordulója, melyben a kivitelezésre lehet megszerezni a támogatást, melynek becsült összege 15 milliárd forint. Az elnyert összegből megvalósítható a Társulás területén található elhagyott, lezárt települési szilárdhulladék-lerakók rekultivációja, a szigorú hazai és uniós jogszabályoknak és előírásoknak megfelelően.

A hulladékhasznosítás kezdeti lépésein túl van megyénk. A szelektív hulladékgyűjtés térnyerése jelentős. A nagy városokban rendszeren végeznek veszélyes hulladék leadását lehetővé tevő akciókat. Szervezett módon lehet elektronikai, elem és akkumulátor, gumi, csomagolási, üveg, elhasznált gépjármű stb. hulladékot leadni, majd ezek hasznosítása a kívánt módon, országos szinten szerveződött.

Az érvénybe lépett rendelet szerint 2009. július 16-át követően a hulladékszállítás logisztikája újragondolásra fog kerülni a települések jelentős részénél.

Összességében elmondható, hogy bár kiemelt jelentősége valamelyest csökkent, a program fő vonásaiban továbbra is aktuális.

3.2..1.4. Tudatformálás

- Integrált területi környezeti információs rendszer

Alprogram:

⇒ Hulladék Információs Rendszer (HULIR) létrehozása

- Közérdekű környezetvédelmi tájékoztatás

Alprogramok:

⇒ Környezeti „home page”

⇒ Nyilvános környezeti állapotjelentés

⇒ Környezeti információs iroda működtetése

- Békés megyei Zöld-díj alapítása
- Oktatáshoz és neveléshez kapcsolódó környezetvédelmi programok támogatása

A program első elemének létrehozása ezután is fontos lenne, mert jelenleg az ágazatorientált információk dominálnak, ami alig teszi lehetővé a területi értékeléseket. A közérdekű tájékoztatás megoldottnak volt tekinthető a „zöldhatóság” égisze alatt működő „zöldpont irodával”, valamint a rohamosan terjedő internetes tájékoztatói

lehetőségeken keresztül. A gyulai székhelyű felügyelőség kirendeltséggé minősítése reméljük, hogy nem csökkenti a korábbi szolgáltatás színvonalát.

A Zöld-díj alapításának gondolata továbbra is megfontolandó javaslat.

3.2.2. Az országos rendszerekbe integrálódó környezetvédelmi programok

- Magyar-román határmenti kapcsolatok környezetvédelmi célú fejlesztése

Alprogramok:

- ⇒ Folyóvizek kártételei elleni összehangolt védekezés
- ⇒ Víztisztítási és vízkészlet-gazdálkodási együttműködés a felszíni és felszín alatti vizek védelme érdekében
- ⇒ Természetvédelmi együttműködés
- ⇒ Környezeti tudatformálás

2007. év őszén a Békés Megyei Önkormányzati Hivatal az Arad és a Bihar Megyei Tanácsokkal külön – külön Vegyes Bizottságokat hozott létre azzal a céllal, hogy a 2007 – 2013. évi Magyarország - Románia Területi Együttműködési Operatív Program keretéből finanszírozható - többek között – környezetvédelmi projektkezdeményeihez támogatást kapjanak.

- Talajhasználatból adódó károkozás csökkentése

Alprogramok:

- ⇒ Megyei földvédelmi stratégia kialakítása
- ⇒ A talaj szervesanyag-tartalmának megőrzése
- ⇒ Földtulajdonosok és gazdálkodók tájékoztatásának megyei szintű megszervezése, korszerű szaktanácsadási rendszer kiépítése
- ⇒ Másodlagos szikesedés megakadályozása
- ⇒ Pontszerű talajszennyezések visszaszorítása
- ⇒ Szélerózió elleni védelem
- ⇒ Talajsavanyodás megelőzése, meszezés szükségessége
- ⇒ A helytelen agrotechnikai eljárások okozta szerkezetromlás visszaszorítása

A stratégiai programban egykor meghatározott feladatok logikusak voltak, de megfelelő eszközrendszer nélkül ezek a feladatok nem valósíthatók meg megyei koordinációval. A program egyes elemeit azonban a Megyei Növény- és Tájvédelmi szolgálat a törvény rendelkezése alapján hivatalból is kezeli. A program készítésekor is ennek a szervezetnek volt szánva ez a feladat.

- Értékes talajképződmények kijelölése, talajtani értékek természetvédelmi jelentőségének fokozása

A feladat az egyedi tájérték rendszerbe találhat helyet magának.

- Élőhelyvédelem

Alprogramok:

- ⇒ Vizes élőhelyek védelme
- ⇒ Fűves területek védelme
- ⇒ Védett területen levő erdők helyes fenntartása
- ⇒ Zonáció megtervezése, létrehozása
- ⇒ A védett és védelemre érdemes területek alapállapot felvételezésének, kezelési és fenntartási terveinek elkészítése

- ⇒ A védett természeti területek tulajdonviszonyainak rendezése
- ⇒ Természeti értékekben gazdag területek feltárása
- ⇒ Károsodott élőhelyek rekonstrukciója
- ⇒ Adventív, invazív fajok visszaszorítása

- Biodiverzitás fenntartása

A Körös-Maros Nemzeti Park látogató központjai - többek között- ezt a célt is szolgálják.

A közelmúltban megjelent Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia egyik feladata a váratlan és szélsőséges időjárási események káros hatásainak megelőzése, a védekezési eljárások hatékonyságának növelését célozza. Ezek a hatások közvetlenül és markánsan befolyásolhatják a lakosok életminőségét és más élőlényekét is.

- Ökológiai hálózat létrehozása

A Natura 2000 program szakszerű végrehajtásával a tervezett feladatok többségében teljesülnek. Az adventív fajok visszaszorítása nemcsak természetvédelmi, hanem környezett-egészségügyi célból is fontos.

Alprogramok

- ⇒ Vízi ökofolyosó létrehozása, fenntartása
- ⇒ Szárazföldi zöldfolyosó létrehozása, fenntartása

A Száraz ér időközbeni helyi védetté nyilvánítása is az előbbi célt szolgálta.

- Településeket elkerülő utak építése

A nagyobb megyei települések (Békéscsaba, Orosháza, Gyula) elkerülő útjainak építése folytatódott, illetve már befejeződött.

3.2.3. A területfejlesztési koncepcióhoz, programhoz (és egyéb megyei kihatású programokhoz) kapcsolódó környezeti programok

Immissziómérő-hálózat fejlesztése

- Holtágak rehabilitációja
- Megyei szennyvízkezelési program

Alprogram

- ⇒ Regionális szennyvízgyártóközpont

- A termálvíz-gazdálkodás környezetbaráttá tétele

A téma továbbra is aktuális, a többségében a Széchenyi Terv által végrehajtott beruházások megerősítették ennek programban való fontosságát.

- A tranzitforgalom okozta környezetterhelés csökkentése
- Közlekedésből eredő zajterhelés csökkentése

A fenti két témakör megvalósítást segítik a részben vagy egészben megépült elkerülő utak (Békéscsaba, Gyula, Orosháza). Terjed a kamionok vasúton való szállítása (Ro-La), ennek térnyerését elősegítheti a Budapest – Lőkösháza vasútvonal további fejlesztése.

- Kikötő-fejlesztés, vízi szállítási lehetőségek fejlesztése
- Kerékpárforgalomra alkalmas hálózat létrehozása

Megyénk rendelkezik hazánkban a leghosszabb kerékpárút hálózattal, ennek további fejlesztése továbbra is indokolt.

- A megye egyedi tájértékeinek kataszterezése

A települések több mint fele fontosnak ítélte meg ennek figyelemmel kísérését. Megyei szinten valószínűleg hatékonyabban lehetne megtenni, aktualitása megmaradt.

- Megyei környezet-egészségügyi akcióprogram folyamatos felülvizsgálata
- A környezet által befolyásolt megbetegedések prevenciójának fejlesztése
- Allergén gyomok terjedésének visszaszorítása

A fenti három program hosszú távú jelentőségű, így aktualitásban tartandó. A pollenek elleni védelmet a települések is az egyik legfontosabb feladatuknak tekintik, sajnos az eredmény gyakorta igen változó.

- Megújuló energiaforrások alkalmazásának támogatása

3.2.4. Kistérségi kihatású környezeti programok

- A meglévő szennyvíztisztító művek kihasználtságának optimalizálása
- Kezelt szennyvíz és szennyvíziszap termőföldi kihelyezésének potenciális lehetőségei

3.2.5. Települési önkormányzatokhoz és települési rendezési tervekhez kapcsolódó környezeti programok

- Települési környezetvédelmi program készítése
- Települési kárinfo készítése
- A működő és felhagyott hulladéklerakók környezetre gyakorolt hatásának feltárása
- Felhagyott bányagödrök rehabilitációja
- Helyi értékvédelem
- Műemlékek, műemlék jellegű építmények megőrzése
- Kommunális hulladék veszélyes anyagtartalmának csökkentése
- Környezetbarát ipari parkok
- Alternatív szennyvíztisztítási technológiák propagálása és bevezetése
- Települési zajvédelmi rendeletek megalkotása
- Mezőgazdasági eredetű levegőszennyezések visszaszorítása
- Települési zöldterületek növelése
- Korszerűtlen közlekedési eszközök környezeti jellemzőinek javítása, lecserélésük felgyorsítása

A fenti programok indokoltságuk mértékében megjelentek a települési környezetvédelmi programokban. A korábban tárgyaltak szerint a települések többsége elkészítette a környezetvédelmi programját, s közülük többnek már a felülvizsgálata is kötelező lenne.

Az elkészült települési programokban nem tartották fontosnak kárinfo készítését (ennek lehet, hogy majd csak évtizedek múlva lesz következménye).

A hulladéklerakók problémája a hulladékgazdálkodási tervek keretében rendeződik (ha megfelelő körültekintéssel készítették).

A bányagödrök rehabilitációjára kevés figyelmet fordítottak a települések (az egy-két próbálkozás nem kapott központi támogatást).

A helyi értékvédelem és a műemlékek kérdése az egyedi tájérték kataszterekkel, illetve az időközben megszületett örökségvédelmi hatástanulmány készítésével megoldódni látszik.

Továbbra sincs megnyugtató megoldás még a nagyvárosokban sem a lakossági veszélyes hulladék gyűjtésének problémájára. Ez feltétlenül fontos program marad.

Ugyancsak aktualitásban kellene tartani az állattartó telepek szennyvízproblémájának, és az alternatív szennyvíztisztítási technológiák bevezetésének ügyét.

A további problémák fontossága csökkent, mivel azok a települési programokba beépültek.

3.3. ÖSSZEGRZÉS

Békés megye 2000. évben jó színvonalú stratégiai és operatív környezetvédelmi programot fogadott el. Annak megvalósítását közreadta, valamint interneten is elérhetővé tette.

Már az operatív programok elkészítésének végső fázisában is nyilvánvaló volt viszont, hogy valamennyi programnak nem lehet mozgatója a megyei önkormányzat, a logikus programgazdák esetében viszont sajátos összeférhetetlenség volt felvethető. Ez volt az a fő ok, hogy több program igazi gazda nélkül maradt. További okok, amivel a gyakorlatban szembesülni kellett, hogy a megyei önkormányzatnak nincs eszköztárája a programok megvalósítására, illetve nincs társadalmi kényszer sem azok teljesítésére.

Mindezek figyelembevételével is azt lehet mondani, hogy a tervbe vett stratégiai és operatív programok többnyire reálisak voltak. Néhány esetben kicsit többet akart a program elérni, mint amire – így utólag visszatekintve – reálisan lehetőség kívánkozott. Vannak olyan programok, amelyek jól körülhatároltak és indokoltak, csak az országos stratégiai gondolkodás az indokoltnál jóval lassabb.

Mindent összevetve, a megyei környezetvédelmi program inkább sikeresnek tekinthető. A jövőre vonatkozó általános javaslatunk, hogy a megyei önkormányzat lehetőleg maradjon meg a stratégiai jellegű programoknál, csak néhány igen konkrét, saját kompetenciájába tartozó területen készítsen operatív programot.

Ha röviden ki akarjuk emelni a közeljövő legfontosabb környezetvédelmi feladatait, akkor megállapíthatjuk, hogy azok természetüknél fogva a környezetvédelmi programtól független külön életet élnek. Ezek:

- Regionális ivóvíz program,
- Hulladékgazdálkodás (DAREH),
- Ár- és belvízvédelem.

Ez utóbbi területen azonban szerepe lehetne a környezetvédelmi szellemiségnek abban, hogy az eddig csak vízvezetésben gondolkodó belvízi védekezés próbáljon ökológiai és vízkészlet-gazdálkodási szempontokat is integráló belvízgazdálkodássá fejlődni.

A Szarvasi Főiskola tudományos háttérével élve minden területen segíteni kellene a megújuló energiák alkalmazását.

A Hulladékgazdálkodás terén hosszú távú megoldást jelenthet a DAREH. A bezárásra váró, elhagyott szilárdhulladék-lerakók rekultivációja, tájba illesztése, valamint hulladékátrakó állomások, hulladékkezelő művek, hulladékválogató létesítmények, hulladékgyűjtő udvarok megépítése, a szelektív hulladék gyűjtés kiterjesztése a jövő fontos megoldandó feladatai közé tartoznak.

Fontos lenne, hogy a települések ne felesleges, a gazdálkodást ellehetetlenítő nyűgnek tekintsék a természetvédelmet (így a Natura 2000-et), hanem az emberbarát környezet egyik eszközének. Ennek szellemében a települések végezzenek további védetté nyilvánításokat, és a gazdálkodókat ösztönözzék az agrár-környezetvédelemre, valamint a környezetkímélő gazdálkodásra.

Mindezek figyelembevételével fogalmaztuk meg a megye aktualizált programjait – a 2000. évi programokhoz viszonyítva kissé módosított struktúrában, és a korábbiól eltérően az operatív programok mellőzésével.

4. A megye aktualizált környezetvédelmi programjai

A megye aktualizált környezetvédelmi programjainak bemutatása során a könnyebb érthetőség miatt helyenként fontosnak ítéltük meg a témával kapcsolatban a helyzetértékelést is tartani.

4.1. Árvíz- belvízvédelem fokozása

Az elmúlt évek ár- és belvíz problémái megerősítették azt a korábbi tapasztalatot, hogy hazánk és ezen belül megyénk lakosságának együtt kell élni az árvíz és a belvíz szinte évente visszatérő, gyakran együttes fenyegetettségével. A 2006. évi Alsó-Tisza vidéken történt árvízi eseményei jelezték, hogy a „Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése” elnevezésű - vontatottan induló - program főirány vonalának tekintett szükségeltartózkodók létesítése mellett a tartósan magas árvizekre is fel kell készülni, ami a több mint 100 évvel ezelőtt épített gátak állékonyságának növelését igényli.

Az árvízvédelemmel kapcsolatos teendők a stratégiai jelentőségük, illetve az anyagi vonzatuk miatt nem csak a környezetvédelem problémája.

Békés megye területének több mint fele – különösen az északi része – belvízveszélyes. A belvíz elleni védekezés sem kizárólag környezetvédelmi kérdés, hiszen meghatározott állami és önkormányzati megoldandó feladatok mentén történik a kármegelőzés, viszont a tevékenység kötődik a környezetvédelmi programokhoz is. A környezetvédelmi törvény a tíz kötelezően tárgyalandó feladatok egyikeként említi a csapadékvíz elvezetését, illetve az EU Vízügyi Keretirányelvvel összhangban álló vízkészlet-gazdálkodást. Mind ez azért fontos, mert eddig a belvízi védekezés elsősorban a víz elvezetését tekinti megoldandó feladatnak, holott a vízkészlet-gazdálkodást is szem előtt kell tartani, gondolva a nyári szárazságra. Ezért kiemelkedően arra kell törekedni, hogy csak a káros vizeket vezessük el a területről.

Meg kell teremteni a kül- és belterületi csapadékvíz-elvezetés összhangját: a külterületi csatornahálózat kapacitása általában nem elégséges a belterületi fejlesztések kapcsán érkező csúcs-vízhozamok fogadására, záportározók és egyéb műszaki megoldások alkalmazása szükséges. A Szennyvíztisztítási-program végrehajtása során jellemzően szintén a belvízelvezető csatornákat terheli a tisztított szennyvíz, amely mennyiségi és vízminőségi terhelést is jelent a rendszerre. Ezen tényeket a tervezések során feltétlenül szem előtt kell tartani, a befogadó terhelhetőségének vizsgálata elengedhetetlen!

A 2005/2000 (I.18.) Korm. határozat szerint az állam kizárólagos tulajdonában levő elsőrendű árvízvédelmi műveket a 100 éves visszatérési idejű jégmentes árvíz elleni általános védelemre szükséges kiépíteni. A határozat nyomán elvégzendő feladatok teljes körű megvalósítása hosszú távú feladat, melyen belül a konkrét ütemezés az árvízvédelmi tapasztalatok, a talajmechanikai és más műszeres tapasztalatok során szerzett ismeretek szerint alakítható ki.

A megyei területrendezési terv erre vonatkozóan az alábbiakat ismerteti, ütemezésükkel együtt:

1. Sürgős feladatnak tekintendő a legnagyobb magassági hiányú, illetve a MSZ 15292 szabványban – ami az árvízvédelmi gátak biztonságáról szól – előírt biztonsági tényezőknek nem megfelelő töltésszakaszok megerősítése, melyek árvízvédekezésor nehezen megközelíthetőek, halmozottan veszélyeztetettek.

Békés megyében a sürgősen elvégzendő árvízi feladatok közé sorolandó:

- a Kettős-Körös jobb oldali töltéserősítés folytatása,
- a repedések miatt károsodott töltésszakaszok helyreállítása,
- a Fekete-Körös bal partján három darab ősmeder keresztezés megerősítése,

- a birtokviszonyok átalakulása következtében hiányzó vízdoldali és mentett oldali 10 méteres védősávok rendezése,
- A Sebes- és Hármas Körös jobb oldali fővédvonalának fejlesztése,
- A Hármas-Körös bal oldali védtöltésén 0+000 tkm-től Mezőberényig a magassági hiány pótlása.

2. Középtávú feladatnak tekintendő azon töltésszakaszok fejlesztése, melyek megfelelnek ugyan a korábban említett szabvány elvárásainak, azonban az árvízi tapasztalatok rosszak, a szakasz a védekezés szempontjából nehezen megközelíthető.

3. Hosszú távon megoldandó feladatként ütemezendő a védvonalak többi szakaszán a keresztmetszeti hiányok pótlása, valamint a be nem töltött töltés közeli hullámtéri agyagárkok és holtág-keresztezések előírt mértékű feltöltése.

A folyószabályozás tekintetében prioritása van az árvízvédelmi fővédvonalak biztonsága és állékonysága megőrzésének, lehetőség szerinti növelésének, valamint a hordalék és a jég levezetésének, illetve a meder egyensúlya megtartásának. Fontos megemlíteni a hullámterek feliszapolódásának problémáját.

A belvízvédelem eredményesebbé tétele miatt el kell érni, hogy az állami, a társulati és az önkormányzati művek szabályozott üzemeltetési, működtetési, finanszírozási és egyéb feltételeinek összhangját, ami az érdekeltségi rendszer közös nevezőre hozásán keresztül válhat sikeressé. Össze kell hangolni a vízügyi és természetvédelmi érdekeket a belvíztározók többcélú használatára vonatkozóan, célszerű lenne az ökológiai célú vízforgalom és az öntözővíz szétosztása területén a belvízi főművek kihasználását hatékonyabbá tenni. Folytatni kell a csatornák rekonstrukcióját.

A belterületi csapadékvíz-elvezetés fenntartása, fejlesztése mellett legalább ugyanekkorra jelentősége van a belvízkárok elleni védekezésben az adott terület adottságaihoz igazodó területhasználat kialakításának. Nem szabad erőltetni a szántóföldi növénytermesztést a mély fekvésű, belvíz által gyakran veszélyeztetett területeken, pl. a megye észak-keleti része. Célszerű ezeket a jelenleg szántóföldi művelés alatt álló területeket más célokra hasznosítani (pl.: erdő, gyep, vízállás, ártéri tájgazdálkodás, vízvisszatartás célterülete stb.). A földtulajdonosok és gazdálkodók ösztönzésével fokozatosan megvalósulhat az agrár-környezetgazdálkodási elvekkel szinkronban levő művelési ág váltás.

A mezőgazdasági területek strukturális fejlesztését az öntözésfejlesztéssel – csak ahol erre optimális lehetőség nyílik - együtt kell kezelni. A vízkészlet-gazdálkodás során fokozott szerepet kell kapnia a víz visszatartásnak, így biztosítható lesz az előre igényelt szükséges öntözővíz mennyiség. A vízfelhasználás időbeli és területi összhangja biztosítása érdekében megfelelő szinten fenn kell tartani a szükséges műtárgyakat. A vízkészlet optimális hasznosítását víztakarékos öntözési technológiák elterjesztésével és a tisztított szennyvizek visszafogatásával is szükséges elősegíteni.

4.2. Korszerű hulladékgazdálkodás

A hulladékgazdálkodási törvény nyomán megalkotott hulladékgazdálkodási tervek javították mind a keletkező hulladékok megfelelő elhelyezésének korábban kiélezett helyzetét, mind a korábbi nem megfelelő hulladéklerakók rekultivációjának problémáját. A hulladékgazdálkodás stratégia feladatai így részben módosultak. Főbb feladatok:

– Nagytérési kihatású hulladékkezelés

- A regionális hulladéklerakók optimális használata
- A kommunális hulladékgyűjtési közszolgáltatás folyamatos korszerűsítése
- A lakosság hulladékgyűjtési és -elhelyezési szokásainak korszerűsítése
- Az illegális hulladéklerakások felszámolása, szigorú szankcionálása

Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer (DAREH)

A 2003. évben meghozott stratégiai döntés értelmében Orosháza Város Önkormányzata (a továbbiakban: gesztor) partnerségi kapcsolat kiépítésbe kezdett. Így jött létre a gesztor, Orosháza kistérség, Mezőkovácsháza kistérség és Szentés kistérség által alkotott Önkormányzati társulást célzó elvi megállapodás. Ezt a szándékot 36 település polgármestere által aláírt szándék nyilatkozatban deklarálta.

A gesztor 2004. évben elkészítette a „Dél-Békési Komplex Települési Regionális Begyűjtő-kezelő Rendszer Fejlesztési Projektterv” című dokumentumot, ami 2006-2010. közötti időszakra vonatkozott.

A Minisztérium Fejlesztési Igazgatóság támogatásra, illetve megvalósíthatónak értékelte a projekttervet. A Fejlesztési Igazgatóság a 2006. évtől induló projektek közé felvette a „Dél-békési Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer” címmel a gesztor által indított projektet.

Időközben kormányzati utasításra felmérés készült a nemzetközi támogatásokból kimaradt területek hulladék gazdálkodási szempontból történő megvizsgálására. Ebből kiderült, hogy hat régió maradt ki a támogatási rendszerből, köztük a Dél-kelet Alföldi térség is.

A 2004. év végén a minisztériumban megtartották „A nemzetközi támogatásból kimaradt területek” című tanulmány Dél-kelet Alföldi régióra vonatkozó rész szakmai vitáját, illetve a gesztor által beadott projekt javaslatot. A konzultációt követően a minisztérium három projekttelemből álló projekt generálás beindítását javasolta, egyben felkérte a gesztor képviselőit jelenlévőket, hogy vállalják fel ezt a feladatot. Ezt követően a projekt bekerült a 25 millió EUR feletti értékű nagyprojektek közé a következő címmel: Dél-kelet Alföldi Régió Hulladékgazdálkodási Rendszer (Égetővel Orosháza).

A Dél-Kelet Alföldi Regionális Hulladékgazdálkodási Projekt elemeinek becsült beruházási nettó költségeit (2006. évi áron) az alábbi:

1. Szelektív hulladékgyűjtés, kezelés:	9.078 MFt
2. Hő hasznosítás, ártalmatlanítás égetővel:	23.000 MFt
3. Régi lerakók rekultivációja:	9.000 MFt
4. Egyéb (PR, Projekt előkészítés stb.)	2.700 MFt
Összesen:	43.778 MFt

Költség forrásának összetétele a tervek szerint a következő lesz: EU Kohéziós alap 60 %, Nemzeti Fejlesztési Program 30 %, Önkormányzati sajátforrás 10 %.

Az utóbbi forrás biztosítása komoly anyagi terhet fog jelenteni az önkormányzatok számára a jövőben.

A DAREH-hez csatlakozott, illetve nem csatlakozott településeket a 9. sz. melléklet foglalja össze.

A Békés Megyei Közgyűlés 2006. novemberében hozott döntésével a II. Nemzeti Fejlesztési Terv keretében 17 kiemelkedően fontos beruházás megvalósítását tűzte zászlajára. Ezek egyike a DAREH, viszont az égetőmű nélkül.

További teendők Békés megye korszerű hulladékgazdálkodása érdekében

A komplex hulladékgazdálkodási rendszerek részeként a begyűjtött hulladék ideiglenes tárolására további átrakó állomásokat kell kialakítani. Fontos célkitűzés, hogy minden településen legalább egy – az egyes hulladéktípusok elkülönített gyűjtésére alkalmas – hulladékdudvar legyen kialakítva.

A kommunális szilárd és folyékony hulladékkezeléssel kapcsolatos feladatokat elsősorban a települési önkormányzatok koordinálásában és a regionális hulladékgazdálkodási rendszerek keretében kell megvalósítani.

Az állati eredetű hulladékok begyűjtésére korszerű, regionális hulladékgyűjtő helyek és speciális szállítójármű-park kialakítása szükséges. A még meglévő dögműveket be kell zárni, és gondoskodni kell a rekultivációjukról.

A jogszabály alapján azt a települési hulladéklerakót, amely nem felel meg az előírt követelményeknek, 2009. július 16-ig be kell zárni, amint azt a korábbiakban említette a program. További feladat – a térségi hulladékkezelési rendszerek kialakításával egyidejűleg – ezek rekultivációja.

Teljessé kell tenni a szelektív hulladékgyűjtést a hulladéklerakóban lerakott hulladék csökkentése, illetve a hulladék továbbhasznosítási arányának növelése érdekében, különösen a biológiailag lebomló, a csomagolási és a háztartásból kikerülő veszélyes hulladékok (hulladékolajok, elemek, akkumulátorok, elektronikai berendezések tartozékai, növényvédő szerek és csomagolóeszközök stb.) tekintetében. Az eredményesség érdekében alapvető feltétel a kezelő- és feldolgozó-kapacitások bővítése, és nem hanyagolható el a lakossági tudatformálás.

Törekedni kell az építési, bontási hulladék újrahasznosítására, másodnyersanyagként történő felhasználására.

A megyeszerte jelentős problémának tekinthető gyakori illegális hulladék-elhelyezések megszüntetése érdekében hosszú távon a társadalom gyökeres szemléletváltására van szükség.

4.3. Ivóvíz minőségének javítása

Jelenleg – az EU-s szabvány szigorúsága miatt – a Dél-Alföld 225 településén nem megfelelő a szolgáltatott ivóvíz minősége. A 201/2001. (X. 25.) kormányrendeletben meghatározott (a szennyezettség mértékéhez igazodó) határidők betartása kérdésessé vált.

Bár a környezetvédelmi törvény ezt a feladatot is szerepelteti a környezetvédelmi programok kötelező feladatai között, a regionális ivóvíz-ellátási program érdemben a megyei és települési programoktól „függetlenül”, lényegében önálló programként valósul meg. Talán ez is az oka lehet, hogy a települési programok kevésbé gondolják fontosnak maguk számára a témakört.

A Környezet és Energia Operatív Program (2007 – 2013) nagy projektjei között csak azon projektek felsorolása szerepel, amelyek beruházási összege meghaladja a 25 millió eurós határt. A 1067/2005. (VI.30.) Kormány határozat alapján a Dél-alföldi Régió ivóvízminőség javítására mintegy 110 milliárd Ft költség igényel bekerült a kormányzati döntés körében nevesített azon projektek közé, amelyeknek előkészítése folyamatban van kormányzati és uniós forrásból.

Békés megyében a hatvanas években kezdődött az ivóvízvezeték hálózat lakossági kiépítése, emiatt több településen szükségessé vált az ivóvízvezeték-hálózat

korszerűsítése (AC csövek problémája). Itt az ivóvízminőség javítása mellett a közüzemi hálózat rekonstrukciója további feladatot jelent.

Közüzemi vízhálózati rendszerrel a megyénk 56 települése 90.908 fogyasztóval rendelkezett 1980. évben. 1990. évben már szinte teljes lefedettséget ért el a vízhálózat kiépítettsége, mert 71 településen 136.418 fogyasztó örülhetett otthonában a vezetékes ivóvíznek. 2003. évben 100 %-ra bővült a kiépítettség és ezzel 150.064 fogyasztó csatlakozott a vízhálózatra, ebből a városi lakások száma 101.967, míg a községi lakásoké 48.097 volt. Ekkor a lakosságnak szolgáltatott vízmennyisége 8.941 ezer m³ volt a városokban, a községekben 3.836 ezer m³, közüzemi vízvezeték hossza a városokban 2.054 km, a községekben 1.178 km hosszú volt. (KSH, 2003.). Az előzőekben közölt számok jól jellemzik megyénk közüzemi hálózat kiépítésének fejlesztési ütemét. Az adatok alapján indokolt az ivóvízvezeték hálózat helyenkénti korszerűsítése.

Miután a megye ivóvízigényét teljes egészében a felszín alatti vízkészletből elégítik ki, stratégiai jelentőségű az ivóvízbázis-védelem. Célkitűzés a réteg-vízkészlet mennyiségi és minőségi védelme. Ebben felelőssége és feladata van az állami intézményeknek, a települési önkormányzatoknak, a lakosságnak és a gazdasági élet szereplőinek egyaránt.

Legfontosabb – elsősorban állami – feladat a Maros-hordalékkúp vízbázisának védelme, a hidrogeológiai védőterületek kijelölése, a rétegvizek minőségét vizsgáló monitoring-rendszer működtetése, az öntözési célú felszín alatti vízfelhasználás visszaszorítása és az engedély nélküli felszín alatti vízkitermelés szankcionálása. Az önkormányzatok a felszín alatti vízkészlet védelméhez elsősorban a hatósági munka (jogszabályban meghatározott vízkivételek, szennyvízelhelyezés stb. engedélyezése) során, illetve a közüzemi fejlesztések (hulladékgazdálkodás, szennyvízkezelés korszerűsítése) révén járulnak hozzá.

4.4. Szennyvíz hálózat kiépítése

Kiépített szennyvízhálózattal a megyénkben mindössze 14 települése rendelkezett 1980. évben, 18.348 bekötéssel. 1990. évig viszonylag szerény fejlődés értünk el, mert 19 településen 30.858 lakásra bővült e környezetkímélő megoldás igénybevevők száma. A vizsgált 2003. évben tovább növekedett a kiépítettség, a 35 településen 60.473 lakás csatlakozott a hálózatra, ennek jelentős része a városi lakásokban – 54.019 - történt meg, míg a községi lakásokban ez a mutató csak 6.454 volt. Ekkor a közüzemi szennyvízcsatorna hálózat hossza a városokban 864 km, a községekben 225 km volt. (KSH 2003.)

A fenti információt azért gondoltuk fontosnak ismertetni, hogy látható legyen a kiindulási helyzet, illetve ebből következhet a cél meghatározás.

A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló, többször módosított 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet gyakorlatilag kijelöli a cselekvési irányt Békés megye számára, éppen elég lesz ennek betartása. A rendelet meghatározza a szennyvízelvezetési agglomerációk területén a települési szennyvizek közműves szennyvízelvezetését és a szennyvizek biológiai szennyvíztisztítását, illetőleg a települési szennyvizek ártalommentes elhelyezésének legkésőbbi megvalósítási határidejét:

– 2010. december 31-ig a 15.000 lakos-egyenérték terhelést meghaladó szennyvíz kibocsátású szennyvízelvezetési agglomerációk területén (Békés; Békéscsaba; Gyomaendrőd; Gyula; Mezőberény, Mezőkovácsháza – Végegyháza; Orosháza; Sarkad; Szarvas);

– 2015. december 31-ig a 10.000-15.000 lakos-egyenérték (Szeghalom) és a 2000-10.000 lakos-egyenérték (Battonya; Békéssámson; Békésszentandrás; Bucsa; Csabacsüd Csanádapáca; Csorvás; Dévaványa; Doboz; Dombegyház; Elek; Füzesgyarmat; Gádoros; Kétegyháza; Kondoros; Körösladány; Köröstarcsa; Kunágota - Almáskamarás, Nagykamarás; Lökösháza - Kevermes; Magyarbánhegyes; Medgyesegyháza; Méhkerék; Mezőhegyes; Nagyszénás; Okány; Pusztaföldvár; Tótkomlós; Újkígyós – Szabadkígyós; Vésztő) terheléssel jellemezhető szennyvíz-kibocsátású szennyvízelvezetési agglomerációk területén.

A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló rendeletben nem szereplő települések önkormányzatai az európai uniós csatlakozási szerződésben rögzített utolsó mentességi határidő – 2015. december 31. – lejártát követően kerülhetnek legkorábban a szennyvízelvezetési agglomerációs jegyzékbe.

Békés megyében a következő települések érintettek: Bélmegyér, Biharugra, Csabaszabadi, Csárdaszállás, Dombiratos, Ecsegfalva, Gerendás, Geszt, Hunya, Kamut, Kardos, Kardoskút, Kertészsziget, Kétsoprony, Kisdombegyháza, Körösnagyharsány, Körösújfalu, Kötegyán, Magyardombegyház, Medgyesbodzás, Mezőgyán, Murony, Nagybánhegyes, Örménykút, Pusztaozlaka, Sarkadkeresztúr, Tarhos, Telekgerendás, Újszalonta, Zsadány

A 1067/2005. (VI.30.) Kormány határozat alapján „Békéscsaba város és külterületei csatornázása és szennyvíztisztítása” elnevezésű projekt mintegy 18 milliárd Ft költség igényel bekerült a kormányzati döntés körében nevesített azon projektek közé, amelyeknek előkészítése folyamatban van kormányzati vagy uniós forrásból.

Békés megye szennyvíz hálózat kiépítésének helyzetét jól jellemzi a rendeletnek az a fejezete, amelyik arról tájékoztat, hogy megyénkben mindössze Kaszaperen volt 2004. május 1-én megfelelő szennyvízelvezető és -tisztító rendszerrel ellátott agglomeráció.

4.5. Holtágak rehabilitáció

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényben megfogalmazásra került, hogy a környezet igénybevétele - így különösen a vízviszonyokba történő beavatkozások - esetén gondoskodni kell arról, hogy a víz, mint tájalkotó tényező fennmaradjon, a vízi és víz közeli élővilág fennmaradásához szükséges feltételek, valamint a vizek hasznosíthatóságát biztosító mennyiségi és minőségi körülmények ne romoljanak. A törvény ezen előírásaira is figyelemmel szüksége van arra, hogy megfogalmazásra kerüljön az, hogy az erősen módosított víztestek üzemeltetése során ezen előírások teljesítése kinek a feladata és milyen finanszírozási háttér áll rendelkezésre.

A rehabilitáció tervezése egy jó ökológiai állapot elérésére kell, hogy irányuljon, melyben a vízutánpótlás csak egy lehetséges eszköz, nem pedig cél. Hangsúlyos szerepet kell kapnia a kedvezőtlen antropogén hatások (pontoszerű és diffúz szennyeződés) mérséklésének a számba kell venni az adott víztér terhelhetőségét. Jelenleg a szennyezőanyag terhelések csökkentésének a jogi eszközrendszere már biztosított, a felelősségvállalás kérdése egyértelmű, a megvalósítás a pénzügyi feltételek meglétének a függvénye.

Általános érvényű feladatok a holtágak fenntartásával, üzemelésével kapcsolatban

- Tulajdonviszonyok rendezése.

- Jogi szabályozás, amely a vizet, a medret és a vízi környezetet egységes egészként kezeli.
- Egységes holtág rehabilitációs irányelvek megfogalmazása szükséges a különféle típusú hasznosításokra.
- Az általános területrendezési tervekben új irányelvek alkalmazása a vízi környezet alakítására, a hasznosítására különös figyelmet fordítva.
- A holtágak hasznosítási formáinak meghatározásához az illetékes szervek gondos mérlegelése.
- A vízi környezet kedvező minőségben való fenntartása.
- Holtágak jóléti hasznosításához:
 - vízcsere lehetőségének kiépítése,
 - mederkotrás,
 - üdülőterületek (és hétvégi kertek) létesítése csak közművesítéssel,
 - a pontszerű szennyező forrásokat kizárása,
 - a vízparti közterület növelése /a 21/2006. (I. 31.) Korm. rendeletben előírt fenntartási sávhoz képest/,
 - egységes irányelvek kidolgozása és betartatása a tájba illő épületek engedélyezéséhez.
- Megfelelő szintű, teljes körű holtág nyilvántartás létrehozása műszaki adatokkal.
- A holtágak vízelvezetését szolgáló eszközök felújítása, cseréje.
- Az összes érdekelt összefogása.

A holtág rehabilitációnak környezetvédelmi, természetvédelmi és a vízgazdálkodási szakterület összehangolt, együttes tevékenységének kell lennie.

Az illegális szennyvízbevezetéseket, hulladéklerakókat meg kell szüntetni, továbbá az engedéllyel rendelkező szennyvíztisztítók tisztítási hatásfokát fokozni kell.

Megfelelő szintű és teljes hatáskörű holtág nyilvántartás létrehozása mellett, meg kell határozni a természeti értékeket és védelmüket, a rehabilitáció célja kizárólag a holtágaknak az adott állapotban való megőrzése (konzervációja) lenne. A természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű holtágaknál a termelési (pl.. vízi szárnyas tenyésztés, halászat) vagy jóléti funkciót (vízi sportolás, horgászat) meg kellene szüntetni. A hullámtéri holtágaknál nagyobb figyelmet kellene fordítani a természetvédelmi érdekek érvényesülésének. A nem kiemelten természetvédelmi hasznosítású holtágaknál is csak olyan rehabilitációs megoldások tervezhetőek, illetve olyan hasznosítás lehetne megengedett, amelyek nem sértik a biológiai sokféleség (biodiverzitás) megőrzésének, illetve visszaállításának elvét és lehetőségét. Megfontolandó a természetvédelmi szempontból legértékesebb holtágak kezelésének átadása a Nemzeti Park Igazgatóságoknak.

Szükség lenne egy olyan jogi keret létrehozása, mely a holtágak rehabilitációja kapcsán meghatározná a holtágak hasznosítóinak a kötelezettségét.

A rehabilitáció tervezésénél figyelmet kell fordítani a holtmedrek növényállományára. A növényzet gyérítése vagy felszámolása sajnálatos jellemzője az eddigi rehabilitációnak.

Természetvédelmi és tájésztétikai szempontból fontos kérdés a kotrás, az iszap eltávolítása és annak technológiája. A megfelelő vízmélység és szabad vízfelület érdekében ez előnyös, azonban ennek a legkisebb mértékű zavarással kell járnia. A legmegfelelőbb időpont az elvégzésre a novembertől márciusig terjedő időszak, szakaszosan végrehajtva. A kotrás előtt célszerű lenne iszapvizsgálat elvégzése, melyet követően ki kellene jelölni az iszap elhelyezésére szolgáló területeket.

A holtágak közül kiemelkedik a Szarvas-Békésszentandrás holtág - az ország ötödik legnagyobb vízfelületű állóvize, a Tiszántúl legnagyobb vízfelületű holtága - Békés megye turizmusa szempontjából is fontos szerepet tölt be. Indokolt lenne külön foglalkozni a holtágak sürgető rehabilitációjával, a vízcserre kapacitás növelésével, illetve azzal a kérdéssel, hogy a belvízelvezetés a holtágot ne terhelje.

4.6. Maros hordalékkúp vízbázisának védelme

Elsőrendű – a módosított 1990. évi LXV. tv. szerint önkormányzati hatáskörbe utalt – feladat, amelyet a vízbázisok védelme nyomatékosan indokol, a Maros hordalékkúp területén lévő települések szennyvízcsatornázásának és tisztításának mielőbbi, a környezet lehető legkisebb mértékű terhelését jelentő megoldása, melyet térségi összefüggésbe illeszkedően célszerű végezni. Ezen feladatok megvalósításával egyidejűleg olyan önkormányzati rendeletek megalkotása is szükségessé válik, amelyek visszaszorítják a vízbázis védelmi szempontból nem megfelelő szennyvízszikkasztásokat.

Ugyancsak a vízbázisok védelme miatt szükséges a műszaki védelem nélküli települési folyékony, ill. szilárd hulladéklerakók rekultivációját, és az előírásoknak megfelelő új, lehetőség szerint több települést kiszolgáló megfelelő műszaki védelemmel ellátott regionális lerakók építése.

Újabb, vagy a privatizáció kapcsán újra induló hígtrágyás állattartási technológiák megvalósítása a fentiek miatt nem kívánatos a területen.

Mielőbb szükséges megvizsgálni, ill. kimunkálni a terület felszíni vízzel való ellátásának módját. E terv megvalósítása esetén a nem ivóvíz minőséget igénylő, de ma még ivóvízkészletből lekötött vízmennyiségek felszabadíthatók lesznek a jogos helyi vagy regionális ivóvízigények kielégítésére, másrészt, ezáltal javulhatnak az ivóvízkészletek utánpótlási viszonyai is.

A vízkészletek mennyiségének és minőségének alakulásának nyomon követhetősége érdekében szükségesnek és indokolt lehet az észlelőhálózat megfelelő mértékű kiépítése és üzemeltetése, amelyhez a megfelelő forrásokat folyamatosan biztosítani szükséges.

Tekintettel arra, hogy a Maros hordalékkúp jelentős része román területen található és az oldalirányú utánpótlódás révén onnan érkezik a felszín alatti vízkészlet jelentős része, biztató fejlemény, hogy 1997. év folyamán a román féllel a kapcsolatfelvétel megtörtént, és mindkét fél kifejezve szándékát a további együttműködést illetően (adatcsere, közös kutatás). Az együttműködés területén történő továbblépés érdekében jelentős segítséget nyújthatnak a települési és megyei önkormányzati szervek is.

Szükséges az újabb kutatási és mérési eredmények alapján a Maros hordalékkúp vízkészletének rendszeres (kb. 5 évenkénti) felülvizsgálata. A vizsgálat megállapította, hogy a Maros hordalékkúp területéről – a felmerült igények kielégítésére – a korábbiakban meghatározottnál nagyobb vízmennyiség kitermelhető. Ez a nagyobb vízmennyiség abban az esetben termelhető ki, ha a jelenlegihez viszonyított többletterhelés nem a talajvízből, hanem az 50 m-nél mélyebb rétegvízből történik. A számításoknál figyelembe kell venni, hogy a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról szóló 379/2007. (XII. 23.) Kormányrendelet 36. § a) pontja szerint öntözőtelepet csak ott szabad létesíteni, illetve öntözést engedélyezni, ahol hidrológiai vizsgálattal megállapítottan, szabad vagy szabaddá tehető felszíni vagy talajvíz készlet van. A szabályozás egyértelmű. A jogalkotó a rétegvíz készletet kizárta az öntözési

célú felhasználásból. Így az öntözésre kivett talajvízkészletek várható növekedése miatt csökkenhet a Maros hordalékkúp vízkészlete.

A fentebb kifejtettek miatt Békés megye jövőbeni megfelelő ivóvízellátása érdekében hangsúlyozni kell, hogy a jelenleg feltárt és meglévő helyi vízkészletek, távlati vízbázisok, ill. a kiépített rendszerek megóvásáról folyamatosan gondoskodni kell.

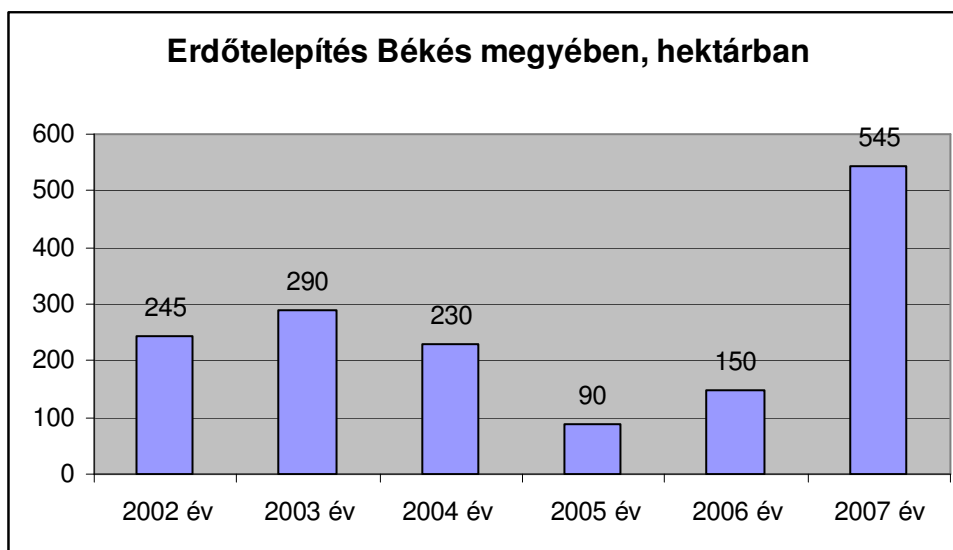
Ugyancsak számolni kell a helyi vízkészletek szükség szerinti tisztításával és növekvő mértékű felhasználásával, figyelemmel a hordalékkúp mindenkor kitermelhető és elvezethető vízkészletére. Ezzel egyidejűleg vizsgálni kell a felszíni víz nem ivóvíz céljából történő felhasználásnak lehetőségét a térségben. Szükséges lehet még a fenti beavatkozásokon túl a további távlati – nem Maros hordalékkúpon lévő – ivóvízbázisok felkutatása, feltárása és előzetes biztonságba helyezése.

Az állam által vállalt feladatokon túlmenően jelentős feladat és teherterhelés hárul az önkormányzatokra, ill. a vízbázist üzemeltető szervezetekre is. (KÖR-KÖVIZIG, 2007.)

4.7. A megye erdőszültségeinek fokozása

Békés megye 24.562 hektár erdő területtel rendelkezett 2006. évben, ami 4,4%-os erdőszültséget jelent, sajnos ekkora területtel az ország sereghajtói vagyunk.

10. sz. ábra Békés megyei erdőtelepítési adatok a korábbi, a jelen és a következő évre a következők (Erdészeti hatóság 2007.):

Ezeket zömében magántulajdonosok létesítették és a kocsányos tölgyet ültették (ill. makkot vetettek) elsősorban. EU-s támogatást vettek igénybe, és a kedvező tapasztalatoknak is köszönhető, hogy a kezdeti támogatás után 2007. évre 545 ha mezőgazdasági terület erdőszítésére adtak be támogatási kérelmet, aminek több mint 90%-át elegyes kocsányos tölgyesnek tervezik. A kedvező makktermésnek és időjárásnak köszönhetően többségében ezek a tervezett erdőszítések is megvalósultak már, és bízunk benne, hogy a még el nem ültetett csemeték is időben földbe kerülhetnek. Az érvényes támogatási rendelet – a 88/2007. (VIII.17.) FVM rendelet szerint, ami az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági

területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szól - alapján az új erdők telepítéséhez támogatás igényelhető.

Meg kell jegyezni, hogy védett illetve Natura 2000 területeken is lehetséges védelmi-, közjóléti-, és gazdasági erdők telepítése a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyével illetve hozzájárulásával.

13. sz. táblázat Békés megye erdeire vonatkozó főbb területi adatok (Erdészeti hatóság 2007.):

Faállomány Típus	Terület (hektár)
Tölgy	9 134
Cser	1 290
Akác	4 584
Kőris	509
Egyéb kemény lombos	2 309
Nemes nyár-fűz	4 401
Hazai nyár	1 198
Fűzes	862
Éger	13
Egyéb lágy lombos	35
Fenyő félek	47
Összesen:	24 562

Békés megye erdeivel kapcsolatban a megyei területrendezési terv az alábbi gondolatokat tartalmazza:

Hazánkban Békés megye rendelkezik a legkevesebb területű erdővel, kívánatos lenne, ha a megye erdősültsége 10 % fölé emelkedne a közel jövőben. Ezt a meglévő természetes, természetközeli állapotú erdők fenntartásával, erdőtelepítésre alkalmas új területek kijelölésével (belvízzel veszélyeztetett területek) érhető el. Az erdőtelepítések szolgálhatják a racionális földhasználat kialakítását, egyrészt az adott terület művelési ágának megváltoztatásával, másrészt a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek védelmével (légköri aszály mérséklése), továbbá a mezővédő erdősávok létesítésével (deflációs veszélyek csökkentése).

Alapvető elvárás lehet, hogy a jelenlegi erdőterületeket ne vonják belterületbe, illetve azokat ne minősítsék beépítésre szánt területté (főleg Budapest agglomerációs területéről értesülhettünk a rossz példák sokaságáról a médián keresztül, de a közelmúltban Békéscsabán is volt hasonló kísérlet). Újabban egyre inkább igény jelentkezik a külterületi ingatlanokon építendő lakóépületek létesítése iránt, főként a városok településhez közeli, közúton jól megközelíthető helyein. Az ide tervezett lakóépületek sokszor nem az adott táj hagyományaihoz igazodóak, sem formájukban, sem színeikben. A külterületek alapvetően nem beépítésre szánt területek. Mind tájképi, mind természetvédelmi, mind termőföld védelmi szempontból előnyösebb lenne az új építések belterületen megtartása, vagy a meglévő telkekre, tájba illeszkedő módon engedélyezni. A nagy, városszéli „logisztikai központok” zöld mezős beruházásai esetében is hasonló a helyzet.

A meglévő erdők fenntartásánál, új erdők telepítésénél jelentős szerepet kell kapnia a védelmi és a rekreációs rendeltetésnek. Védelmi rendeltetésű erdőket egyrészt árvízvédelmi, talajvédelmi, levegőtisztaság-védelmi és település-védelmi, másrészt az ökológiai hálózat rendszerszerű fejlesztése érdekében természetvédelmi céllal indokolt telepíteni. A rekreációs célú erdők létesítése a település csoportok, nagyobb települések

és üdülő területek környezetében célszerű törekedni. Javasolt előnybe részesíteni a pollenben szegényebb és a kevésbé allergizáló fafajokat.

Az újonnan létrehozandó erdősávokba lehetőség szerint a területre jellemző őshonos fa-, cserje és vadgyümölcs fajok egyedeit is javasolt telepíteni, illetve törekedni kell a többszintes erdősávok kialakítására (cserje sorokkal). A többszintes módon kialakított erdősávok nem csak a szélérozó elleni védelmet szolgálják, hanem hozzájárulnak a tájkép gazdagításához, továbbá bűvő, táplálkozó helyül szolgálhatnak számos madárfajnak is.

Árvízvédelmi okok miatt nem javasolt a Fehér-, Fekete-, Sebes-Körös, Berettyó hullámterének és a gátak védősávjainak erdősítése. A nem őshonos fajokból álló hullámtéri erdőkben – természeti területnek minősülő - az állományszerkezet-átalakításra kell a hangsúlyt fektetni. Kizárandó továbbá az erdőtelepítésből a természetvédelmi oltalom alatt álló gyepterület, védelemre tervezett gyepterület, természeti gyepterület, természeti terület, természeti területnek minősülő gyep és részben a NATURA 2000 hálózatba tartozó erdőn kívüli természetes élőhely területe. Gazdasági erdők (rövid vágás fordulójú nemes nyár ültetvények, energia erdők stb.) telepítésénél a gazdasági szempontok az elsődlegesek, a természeti adottságokat károsító hatások kiküszöbölése mellett. Ezért ilyen erdőket csak a természeti terület, védett természeti terület övezeten, illetve a NATURA 2000 hálózat, vagy nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá nem eső területen lehet telepíteni.

Az erdők telepítésekor térségi szinten kiemelten kezelendők a Körös-vidék arra alkalmas területei, a nagyobb kiterjedésű szántóföldi táblák szélvédő fásításai, az ökológiai hálózat hiányzó elemeinek kialakítása, valamint a nagyobb települések körül véderdők létesítése (ezek részletesebb kidolgozása indokolt lenne).

Az erdőtelepítésre javasolt terület kiválasztásánál érdemes figyelembe venni a termőhelyi adottságokat, a talajok termékenységét, a mezőgazdasági művelésre való alkalmasságot és nem utolsósorban a környezetvédelmi és természetvédelmi igényeket, előírásokat. Kívánatos lenne, hogy az erdőterületek fejlesztése esetén ez utóbbi „csak” differenciált módon megtörténjen meg.

Erdőtelepítést – a programban nevezett területeken kívül – a mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területeken lenne célszerű végrehajtani.

A szántó művelési ágú területek erdősítése sem minden esetben kívánatos, amennyiben meglévő tűzok élőhelyet, potenciális táplálkozó, dűrgő, költő- vagy pihenőhelyet foglalna el, illetve potenciális táplálkozó, dűrgő- vagy pihenőhelyet szigetelne el nagyobb, összefüggő nyílt tűzok élőhelytől. Ezért mindenképpen javasolt a természetvédelmi hatósággal történő egyeztetés.

Erdőtelepítés esetén, ahol a termőhelyi viszonyok lehetővé teszik, a telepítési-kivitelezési terv készítésénél őshonos fajok alkalmazásával előnyben kell részesíteni a természetközeli erdőtársulások létrehozását.

Az erdő, mint környezeti rendszer, jelentős szerepet tölt be a rekreációba, az egészségvédelemben és a vízellátási rendszerben. Támogatni kellene az oktatást és a szakképzést, ezen belül különösen a magánerdő-gazdálkodási gyakorlatra irányuló ismeretcsere-t. Információs és a felvilágosító kampányokat kellene szervezni, hogy a közvélemény megismerje és elfogadja az erdők különböző funkcióit, mellel együtt az erdősítési kedv is erősebbé válhat.

4.8. Környezetbarát mezőgazdaság

Békés megye kedvező talajadottsága miatt jelentős mezőgazdasággal rendelkezik, ugyanakkor jelentős (nagyon sokszor mozaikos elhelyezkedésű) természeti értékek is találhatóak területén. E két meghatározó tényező igen körültekintő gazdálkodást igényel, ami az agrár-környezetvédelemhez kapcsolódó támogatási rendszeren keresztül érvényesíthető. Stratégiaileg fontos, hogy e rendszer jól működjön, a gazdálkodók ne riadjanak vissza a feltételektől, a támogatások pedig gördülékenyen és igazságosan eljussanak a termelőkhez.

A megye területének legnagyobb része jó agrártermelési adottságú. A legjobb talajú dél és közép-békési területek a mezőgazdasági termelésben kimagaslóan jó feltételeket kínálnak, ezért ezeket a területeket hosszú távon is a piaci versenykategóriás, ám környezetkímélő, termőhelyhez és társadalomhoz alkalmazkodó mezőgazdaság elsődleges célterületeiként kell kezelni. Ezekre a területekre távlatilag is meghatározó marad a gabona- és a zöldségtermesztés.

A településrendezési tervek készítése és a tájhasznosítás, -gazdálkodás során figyelembe kell venni a megyei területrendezési tervben lehatárolt kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezetében, illetve a belterjes mezőgazdasági térség területfelhasználási kategóriában lehatárolt területeket.

A megye környezeti szempontból érzékenyebb területein – Békés megye északi része - a szántóföldi művelés kevésbé intenzív rendszereit, illetve egyéb művelési ágakat kell elterjeszteni. Cél, hogy a tájhasznosítás foglalja magában a természet- és környezetkímélő, illetve hagyományos gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal szolgálja az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a környezeti egyensúly fenntartását és a tájképi értékek megővését. A környezetbarát agrotechnikák alkalmazását és elterjedését, a fenntartható területhasználat és talajvédelem céljainak megoldását a földhasználóknak nyújtott megfelelően ösztönző és ellenőrizhető, számonkérő támogatási rendszerrel kell elősegíteni.

Természetvédelmi szempontból előnyös a szántó területek csökkenése a gyepek, illetve az erdőterületek javára. Ennek keretében a szántóterületek begyepesítése, illetve a vizes területté való átalakítása lehet a megfelelő megoldás. (Védett természeti területeken a Nemzeti Park Igazgatóságoknak ez az egyik élőhely-védelmi irányelve, programja. A 150/2004. (X. 12.) FVM rendelet lehetőséget nyújt támogatásra, amennyiben a gazdálkodó vállalja a természetvédelmi szempontú növénytermesztést (pl. szántóföldi növénytermesztés tűzok élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram).

Fontos, hogy a tanyasi életforma sajátosságaival párhuzamosan fennmaradjon. A térségben nagy hagyományai vannak a gyümölcs- és zöldségtermesztésnek, tehát számolni kell azzal, hogy kisebb, intenzív művelésű területek a jövőben is lesznek. Emellett fontos a meglévő természeti, erdő- és gyepterületek megővése, rehabilitációja, a vízvisszatartást szolgáló tájhasználati formák kialakítása.

A folyók mentén a nagyfokú környezeti érzékenység és a viszonylag kedvezőtlen adottságok miatt elsősorban külterjes gazdálkodást kell folytatni.

Az extenzív (külterjes) művelés lényege, hogy az ökológiai adottságokon, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapszik, a gazdálkodás viszonylag kevés anyag- és energia bevitellel történik. A gazdálkodókat célirányos, jövedelempótló támogatással kell érdekeltté tenni a külterjes gazdálkodási mód folytatásában. A vidéki táj fenntartásából kiegészítő jövedelmek származhatnak az egyéb tevékenységek révén (pl. horgász-, vadász- és természetjáró turizmus, falusi vendéglátás, kézművesség stb.). E területeken társadalmi, gazdasági szempontból lényeges tényező az élőkommunika-

igényes, piacképes árut előállító szociális típusú mezőgazdaság támogatása és fenntartása, ezzel egyidejűleg a parlagterületek visszaszorítása.

A külterjes mezőgazdálkodás nélkülözhetetlen eszköze a természetvédelemnek is, mivel a természeti értékek jelentős része ilyen műveléssel tartható fenn. Elsősorban a gyepek természetvédelmi kezelésében fontos a kíméletes legeltetés és kaszálás, de a nád-, hal-, vad- és erdőgazdálkodásnak is lehetnek természetvédelmi funkciói.

4.9. A megújuló energiaforrások kiaknázása, fejlesztése

A megújuló energiahasznosítás kérdéseivel történő foglalkozás, ha nem is világ, de mindenféleképpen európai jelenség. Nagyon sokan keresik, kutatják a kiváltó okokat, és nagyon sokan foglalkoznak az alternatív vagy megújuló energianyerés kérdéseivel. Szinte iparaggá nőtte már ki magát a megújuló energiahasznosítás különböző területeivel történő tevékenység.

Békés megyének három kiemelkedő megújuló energiaforrása van: termálenergia, napenergia, biomassza. A szél, víz és egyéb megújuló energiahasznosítás kérdése is fontos, de az csak szigetszerűen van jelen a megyében.

A megújuló energiahordozók közül a **termálenergia** hasznosítását a jövő perspektivikus területe, érdemes fejleszteni, viszont terjedésének és hasznosításának egyelőre elsősorban a hulladékvíz elhelyezésének környezetvédelmi és vízügyi problémái, több műszaki kérdés megoldatlansága, illetve a lehetséges engedélyezett eljárás megvalósításának nagy anyagi terhei vetnek gátat.

A megyében megjelentek a termálenergia komplex hasznosítása irányába konkrétan befektetni kívánó vállalkozások, és a településvezetők közül is többeket foglalkoztat a közösségi fűtés kérdése (Bucsa, Nagybánhegyes).

A kutak vízhőmérséklete általában meggyeszerre alacsony, 70-80°C, ezek közül kiemelkedik a Gádoros térségében található hévízforrás, ahol 170°C körüli a talphőmérséklet, mely nagy nyomással törne a felszínre.

A megyében 76 db használaton kívüli termálkutak tartanak nyilván, melyek közül többet gazdasági céllal „hagyományos pihentetőtavas” vízkezelés mellett hasznosítanak is Szarvas és Gyomaendrőd térségében.

Itt lényeges megjegyezni, hogy a tisztán energetikai célú hévízhasznosítások esetében a 2003. évi CXX törvény 19 § (3) szerint „kizárólag energetikai hasznosítás céljából kitermelt termálvizet vissza kell táplálni”. A meglévő hasznosításokra vonatkozó határidőt a 312/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet tartalmazza: a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet módosításáról (ennek 3. § (2) bekezdése szerint a „Meglévő létesítmények esetében” d) pontja „az energetikai célú termálvíz hasznosítás esetén a türelmi idő 2012. december 31.”).

A témával kapcsolatban „A termálenergia hasznosítási lehetőségeinek feltárása a Dél-alföldi régió területén” címmel az ATI – KÖVIZIG által készített megvalósíthatósági tanulmányban részletes szakmai javaslatok és célkitűzések állnak rendelkezésre.

A másik, fejlődés előtt álló terület a **napenergia** hasznosítás kérdése Békés megyében. Országos viszonylatban a Dél-alföldön a legmagasabb a napsütéses órák száma, a megye besugárzás szempontjából harmadik az országban. Sok közintézmény is van, amelyek energiaköltségeik mérséklésére már több éve használnak ilyen berendezéseket. A legjobb példával a Megyei Önkormányzat jár elől, de tudomásunk

szerint Orosházán és másutt is történtek önkormányzati fenntartású intézményekben telepítések, és egyre több családi ház tetején is megjelennek a napkollektorok.

Békés megye szempontjából a legjelentősebb potenciált a **biomassza** jelenti. Ennek oka a megye agrárjellegével magyarázható. Energetikai célra (is) hasznosítható takarmánynövényekkel, gabonával nagy mennyiségben rendelkezik a megye, és van lehetőség a helyben történő energiahasznosításra is.

A búza és kukorica az etanol gyártásnál, a napraforgó és repce a biodízel előállításnál - mint főtermékek - veendő figyelembe. Az állattenyésztés mellékterméke, a hígtrágya a biogáz előállításnál, (silókukoricával, cukorcirokkal, zöldborsóval kiegészítve) a szalma és a kukoricaszár pedig a különböző, egyéb növényi alapú melléktermékekkel a biomassza tüzelési célú hasznosításánál vehető figyelembe. Ezen alapanyagok között kell megemlíteni egy megyei nemesítésű növényt, az energiafűvet is, melynek pellettáláson kívüli hasznosíthatósági területeiről egyelőre eltérő véleményeket lehet olvasni.

Közismert, hogy **etanol** üzemek az országban legalább 20-30 helyen akarnak létesíteni. A megyében érzékelhető, hogy kezd felértékelődni a gabonaalapú alapanyagbázis, egyre több befektető érdeklődik iránta (lásd legutóbb Battonyán). A megyében legalább hatról van tudomásunk, (Battonya, Orosháza, Szeghalom, Mezőhegyes, Csabacsúd, Sarkad) amely teljesen konkrét a csabacsüdi és a sarkadi beruházás. Ezek az üzemek elsősorban kukorica alapanyagot akarnak feldolgozni. A kereslet a gabona iránt erősen növekszik, ami az értékesítés szempontjából öröndetes, de nem szabad elfelejteni a termelőknek azt, hogy ez egy átmeneti állapot, melyet előrelátóan kell kezelni. A gabona akkor hozza a legtöbb hasznot a termelő számára, ha azt „bőrbe” hasznosulva értékesítik. Figyelembe kell venni, hogy az állatállomány pillanatnyi létszáma rendkívül alacsony az országban. Az országnak legalább hétmillió sertésre van szüksége, és ez megkívánja, hogy biztosítsunk majd erre a célra is jó minőségű megyei termésű gabonát. Tehát gondolni kell erre a nem távoli időszakra, ezért nem szabad energetikai célra 5-10 évre minden készletet lekötöni.

A **biodízel** hasznosításnak egyik legnehezebb kérdése az ehhez szükséges alapanyag (napraforgó, repce) biztosíthatósága. Nagy akadály a biodízel szempontjából a vetésterület növelhetősége, ugyanis legalább négyévenként - de növény egészségügyi szempontok miatt javasoltabb a hat vagy inkább a nyolc év - lehet ugyanabba a táblába újra vetni a napraforgót, azaz monokultúrában nem termesztendő. Mivel feltételezzük, hogy az eddig megtermelt napraforgó étkezési célú hasznosítására a „megszokott” terület a jövőben is lekötött lesz, ezért a termőterület minimális (5-10 ezer hektár) növelhetőségére látunk lehetőséget. A repce, mint szóba jöhető növény termesztése a kockázatos kategóriába tartozik ezen a termőtájon. Ebből eredően a rendelkezésre álló fajtákból 10-12 ezer hektárnál nagyobb területen nem várható a termesztése. A sarkadi biodízelüzem alapanyag-ellátása biztosítottnak tűnik. Az itt kiperéselt olajból az üzemanyag előállítása azonban máshol fog történni.

A **biogáz** az etanol mellett talán ez a második terület, amelyről nagyon sokat lehet hallani. Mivel trágyából, növényi alapanyagokból, háztartási hulladékból, sőt vágóhídi hulladékból is előállítható biogáz, ezért élénk érdeklődés tapasztalható a megyében. A biogáz előállításra nem rendelkezünk kiforrott hazai technológiával. Nyugati, elsősorban osztrák, német cégek üzletkötők járnak a potenciális beruházó jelöltekkel, és ajánlataikkal, befektetőkkel, hitelkonstrukciókkal próbálják megnyerni őket ahhoz, hogy beruházzanak. Annak oka, hogy ez ideig nem történt sok konkrét üzletkötés, az ajánlatok sokszínűségében, a technológia hazai ismeretlenségében és a hasznosíthatóság bizonytalanságaiban keresendő. A keletkezett biogázzal elsősorban

villamos energiát lehet termelni. Amennyiben az áramtermelő gázmotor hűtése során keletkező nagymennyiségű hő (melegvíz) hasznosítása nem megoldott, akkor veszteségbe sodorhatja a beruházást. Ezt a problémát felismerve a beruházások pályázatos támogathatósága abba az irányba hat, hogy azok a fejlesztések lesznek preferáltak, amelyek az előállított energiát helyben tudják majd hasznosítani. Ilyen például az, a Mezőhegyes térségében kibontakozó projektelképzelés, amely úgy valósulna meg, hogy az etanol üzem, mely köztudottan energiaigényes technológia, az üzem mellé épített biogáz üzemtől kapná a villamos- és hőenergiát. Beruházási szándékokról Békéscsabán, Orosházán, Kondoroson, Békésen, Dombegyházon és Szarvason lehetett még hallani.

Jó hír, hogy az ágazati és régiós programok támogatni kívánják a 2007-2013. évi időszakban a megújuló energiahasznosításra vonatkozó pályázatokat. Nemcsak a beruházások, hanem a termelésre, a klaszterszerű együttműködésekre és egyéb fejlesztésekre is lesz pályázati kiírás.

Úgy gondoljuk, hogy elsősorban a biomassza-hasznosítás és a termálenergia hasznosítása terén lehetnek teendőink. A Baross Gábor program keretében elkezdett szarvasi kutatásokat folytatni szükséges. Ebben remélhetőleg számíthatunk a Tessedik Sámuel Főiskola kutatóira, oktatóira, hallgatóira, várjuk újabb K+F-es témakörök - megyei szempontokat figyelembevevő - kitézését. A kender energetikai hasznosítása pl. egy nagyon szép fejlesztési terület lehetne. Számítunk a gépgyártókra, fejlesztőkre, és minden gondolkodó ember ötletére, mely az ügyet előreviheti. Számítunk a kamarákra, és arra, hogy egy megújuló energiahasznosítás kérdéseivel foglalkozó dinamikus szaktanácsadó csapat rövidesen összeáll valahol, és pótolja azt a régóta tapasztalható hiányt, amely a megyei kezdeményezések elindításához szükséges támogató szakmai segítségnyújtást és szaktanácsadást jelenti.

A megújuló energiafelhasználás – elsősorban a biomassza – megyei terjedése valójában azzal jár együtt, hogy a begyűjtőhelyek és az üzemek környékén megnövekszik az alapanyag és a késztermék szállítási igénye.

A környezeti terhelés csökkentésére szorgalmazni kell, hogy a nagy megújuló energiatermelő és előállító üzemek telepítése lehetőleg közúti – vasúti (távlatban még vízi szállítási) kapcsolattal épüljenek.

A világgazdasági változások következtében a bioetanol és a biodizel üzemek tömeges Békés megyei megjelenésével nem kell számolni, annak nincs realitása. Az EU 2007 – 2013. évi tervezési időszakában néhány megépítése várható. Villamos energiatermelés céljára szolgáló 30 – 50 MW teljesítményű bioerőmű építése szintén nem realitás.

Biogáz üzemek létesítésével számolhatunk, de azok jellemzően az alapanyag termelőhely (állattelep) közelében épülnek minimális közúti terhelést okozva.

Összefoglalva: Békés megyében nem nagyüzemekkel, hanem helyi decentralizált megújuló energiatermeléssel, előállítással, termeléssel számolhatunk középtávon. Amennyiben a közeljövőben mégis nagyteljesítményű vagy nagy kapacitású üzemek létesülnének, akkor azoknak az engedélyezési eljárása során kell célirányosan megfogalmazni és dokumentálni a szállítási, ennek következtében a káros anyag kibocsátási értékeket. Virtuálisan ezen értékek egyelőre nem határozhatók meg.

Amennyiben a leírtakat kiegészítjük, és számba vesszük Békés megyében azokat a megújuló energetikai fejlesztéseket, melyekkel már rendelkezünk, vagy egy pár éven belül rendelkezni fogunk, akkor a 21. század elején megyénkben a megújuló energiák hasznosításának térnyerésére jó esély mutatkozik, mert területén 50 km-en belül

megtalálható a hazai megújuló energiaforrás hasznosításának összes bemutatható formája.

4.10. Társadalmi tudatformálás

A környezeti állapot alapvetően attól függ, hogy az ott élők és dolgozók hogyan viszonyulnak környezetükhöz. A felsorolt programok csak társadalmi támogatással valósíthatók meg eredményesen. Ez folyamatos tudatformálást, környezettudatosan „megmozgatott” lakosságot (pl. a hulladékgazdálkodásban vagy a települési környezet terén), környezeti szempontokat figyelembe vevő ipari és mezőgazdasági termelést igényel.

A környezetvédelem eredetileg az egyes szennyezőkkel szembeni fellépésre és a környezet meghatározott részeinek védelmére szorítkozott, és a környezeti problémák okainak megoldása vagy a szennyezés összetett hatásainak, illetve a különböző környezeti közegek egymásra hatásának kezelése helyett legtöbbször csak utólagos (csővégi) megoldásokat kínált.

Napjainkban a környezetvédelem már nem csak a környezeti károk helyrehozatalára koncentrál, hanem célba veszi a legjelentősebb környezetterhelőket. A környezeti integráció fontosságát az Európai Unió is elismeri. 1998 óta hivatalos az a – Cardiff-i folyamatként ismert – törekvés, amelynek eredményeként egyre több ágazat politikájában jelenik meg közösségi szinten is a környezetvédelmi politika (elsőként az energia-, közlekedés- és mezőgazdaság-politikában).

Ezért valamennyi társadalmi rétegben és a gazdasági élet szinte valamennyi területén fokozni szükséges a környezettudatosságot.

A folyamatos tudatformálás során kiindulási alapnak tekinthetjük, hogy a környezettudatos viselkedés elterjedésének legfőbb akadályai az ismerethiány, a pozitív minták hiánya, a környezeti szempontból helytelen viselkedés társadalmi elítélésének hiánya, általános problémaként pedig a közösségek együttműködésének gyengesége. Következésképp élni kell minden olyan elérhető lehetőséggel, amely ezek ellen hat, így a környezettudatosság erősítésére alkalmas.

A környezetvédelem, természetvédelem problémáinak, lehetőségeinek és eredményeinek egyik leghatékonyabb módja az ifjúság tudatformálása. A közoktatás minden szintjén fejleszteni szükséges a környezeti nevelést, el kell érni, hogy a környezettudatosság az általános műveltség része legyen.

Intézmények esetében szemléletformáló tényező a példamutató vezetés, a környezettudatos működtetés gyakorlati megvalósítása, a közérdekű környezeti információk közzététele. A környezeti információk elérése nélkülözhetetlen a terület- és településfejlesztésben résztvevő döntéshozók, az oktatásban, kutatásban, a tájékoztatásban érdekelték számára. Továbbra is törekedni kell a széles körű nyilvánosság érdeklődésének felkeltésére. Erősíteni és támogatni szükséges a társadalmi részvételt a közös környezeti értékek felismerésében és megőrzésében, valamint a környezeti problémák megoldásában. A felelősségtudat és az összetartozás érzésének erősítésére alkalmas a környezet, a társadalom és a gazdaság értékeit, együttműködési tradícióit, kultúráját bemutató rendezvények, kiállítások szervezése. Pozitív hatása lehet a környezettudatosság elismerését szolgáló díjaknak.

A megye átlagosnál is rosszabb környezet-egészségügyi helyzete javítása érdekében tudatosítani kell a környezeti tényezők egészségi állapotot befolyásoló szerepét, és rá kell mutatni a megelőzés lehetőségeire.

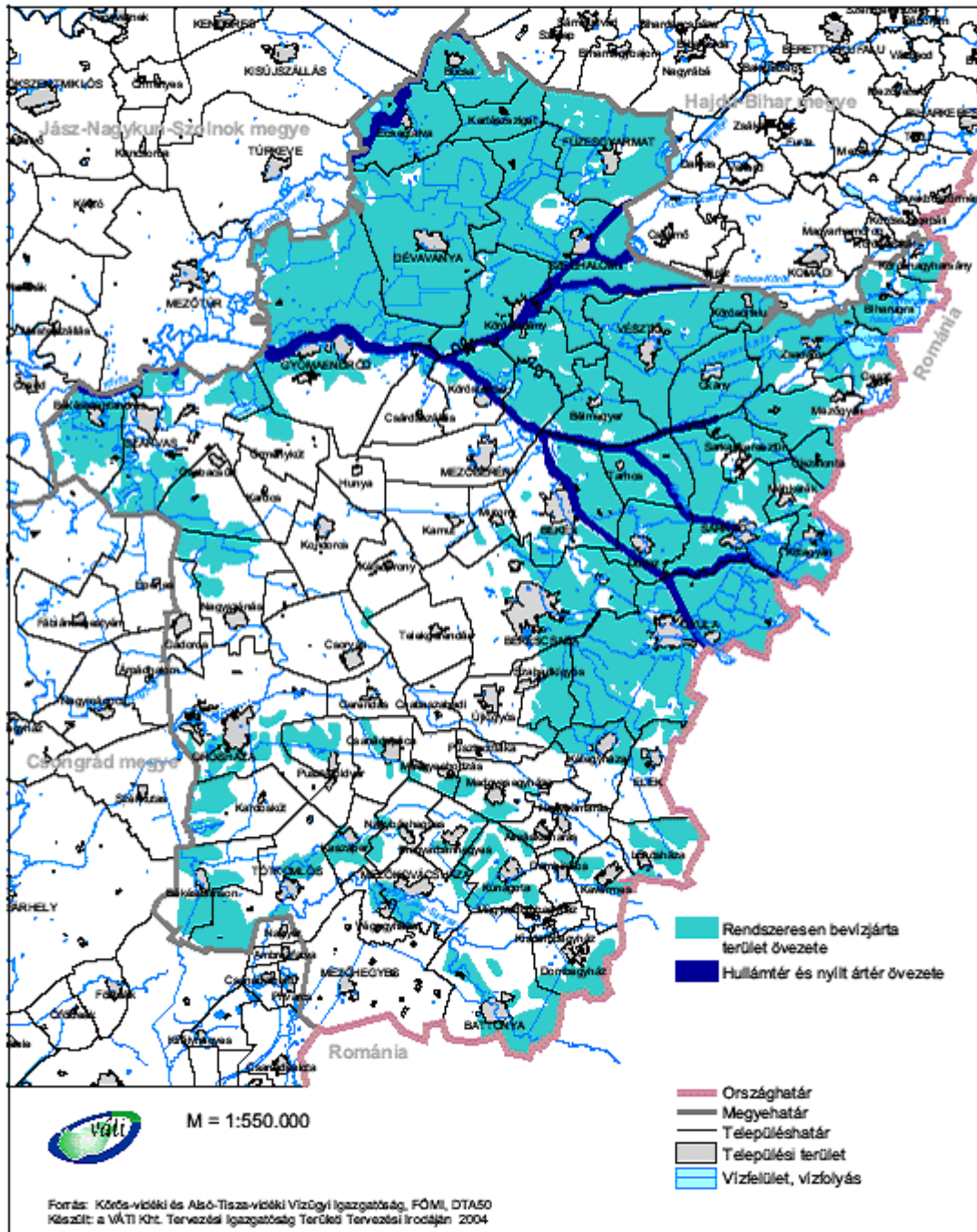
Helyi és megyei szinten is fontos célkitűzés, hogy a gazdasági élet szereplői a termelés során is vegyék figyelembe a környezeti szempontokat. A vállalkozások

környezettudatosságának – nem egy esetben hatékonyságának – növelését eredményezi a megelőzést elősegítő tisztább termelési módszerek, valamint a környezetvédelmi minősítési, irányítási rendszerek bevezetése. Különösen fontos, hogy a környezettudatosság a hosszú távú fennmaradás szempontjává váljon Békés megye jelentős súllyal rendelkező élelmiszergazdaságában, amely egyrészt a legfontosabb természeti erőforrások felhasználására épül, másrészt kiemelkedő szerepe van az egészséges élelmiszerek biztosításában.

Irodalomjegyzék:

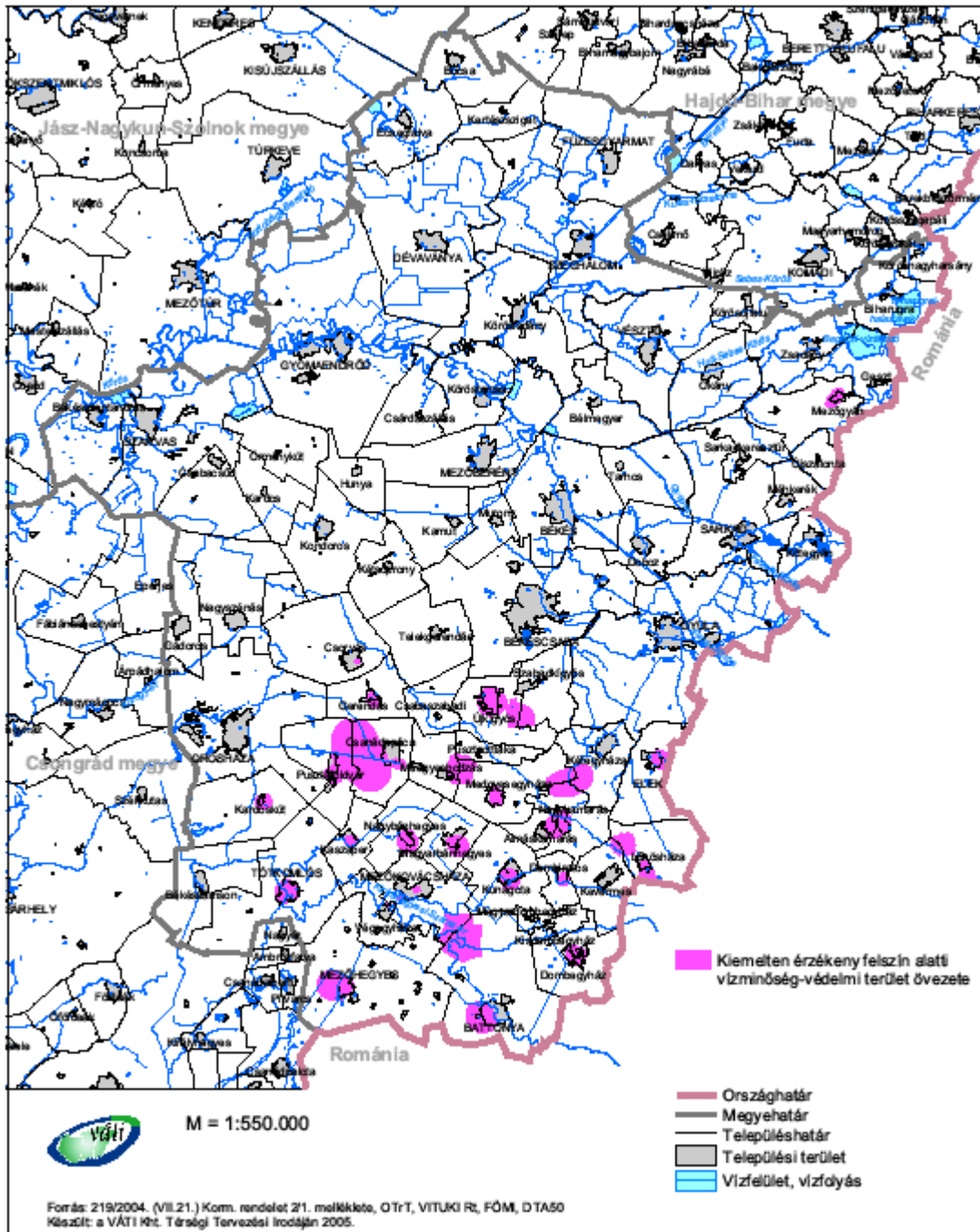
- MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztálya (1998): Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója; Békéscsaba
- DHV Hungary Kht. (1999): Békés Megye Területfejlesztési Programja; Békéscsaba
- SZTE Természeti Földrajzi Tanszék, (2000): Békés Megye Kistérségi Komplex Környezetvédelmi Programja; Szeged
- Országgyűlés (2002): Országos Hulladékgazdálkodási Terv, Budapest
- Országgyűlés (2003): Nemzeti Környezetvédelmi Program 2003 - 2008
- VÁTI Kht. (2004): Békés Megye Területrendezési Terve; Budapest
- Szelekovszky László (2005): Békés Megye Helyi Védett Természeti Értékei; Békéscsaba
- SZTE Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék (2006): Csongrád Megye Környezetvédelmi Programjának Felülvizsgálata; Szeged
- ÖKO Rt. – MKM Consulting Kft. (2006): Hulladékgazdálkodási Projekt a Dél-Kelet Alföldi Területen; Budapest
- Falusi I. (2006.) Benzinkútnál is gyűjtik a gyógyszerhulladékot. Hulladéksors 2. 6 p)
- Környezet és Energia Operatív Program (2006); Budapest
- Körös- vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (2006): Békés megye hulladékgazdálkodási helyzete, területi adottságok és a fejlesztési lehetőségek vizsgálata; Gyula
- KvVM (2006): A települési szilárd hulladékgazdálkodás fejlesztési Stratégiája 2007 – 2016; Budapest
- KvVM (2006): Régiós szintű települési szilárdhulladék-gazdálkodási stratégia 2007 – 2016; Budapest
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2007); Budapest

Békés megye rendszeresen belvízjárta terület övezete. Hullámtér és nyílt ártér övezete

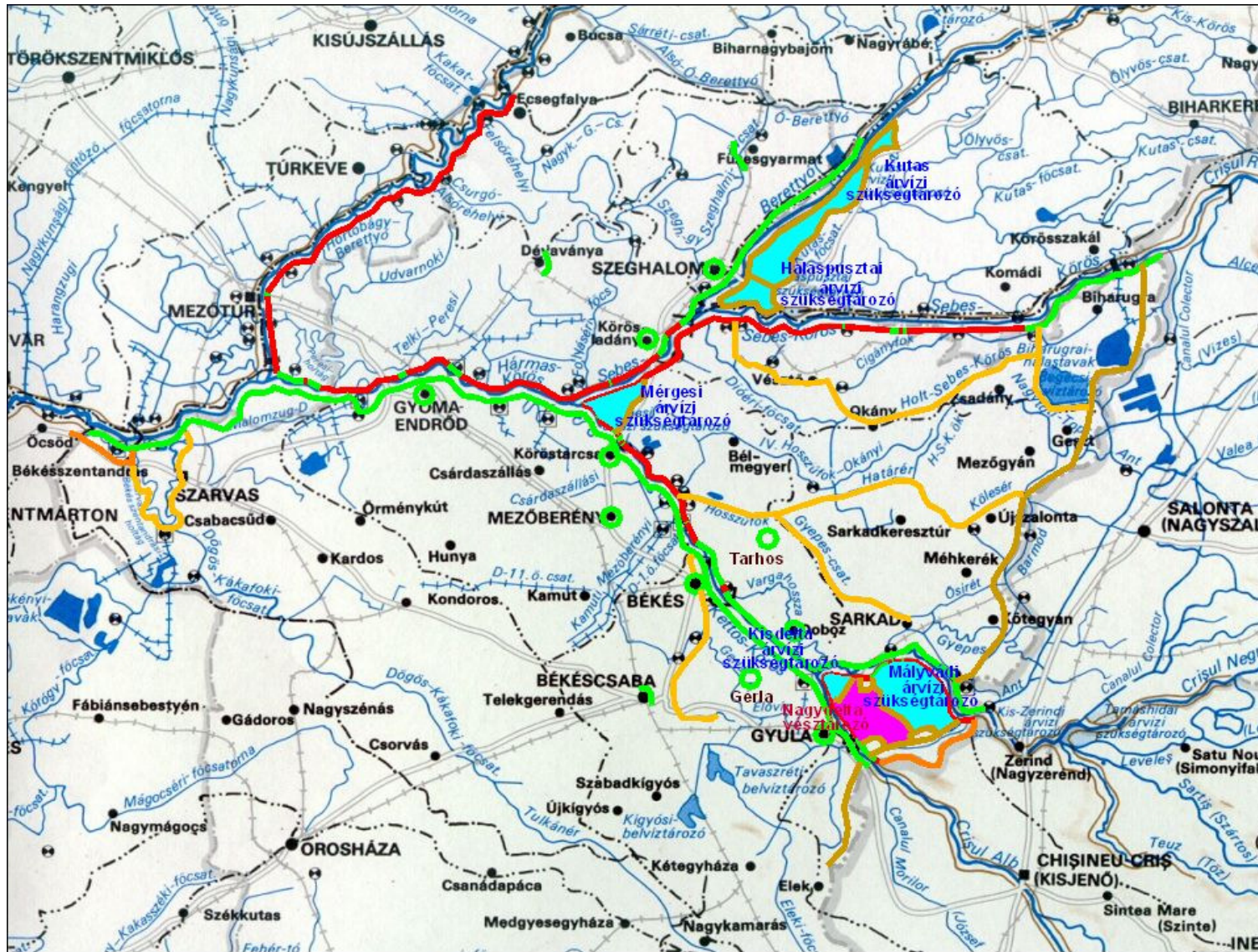

(Forrás: Békés Megye Területrendezési Terve)

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete

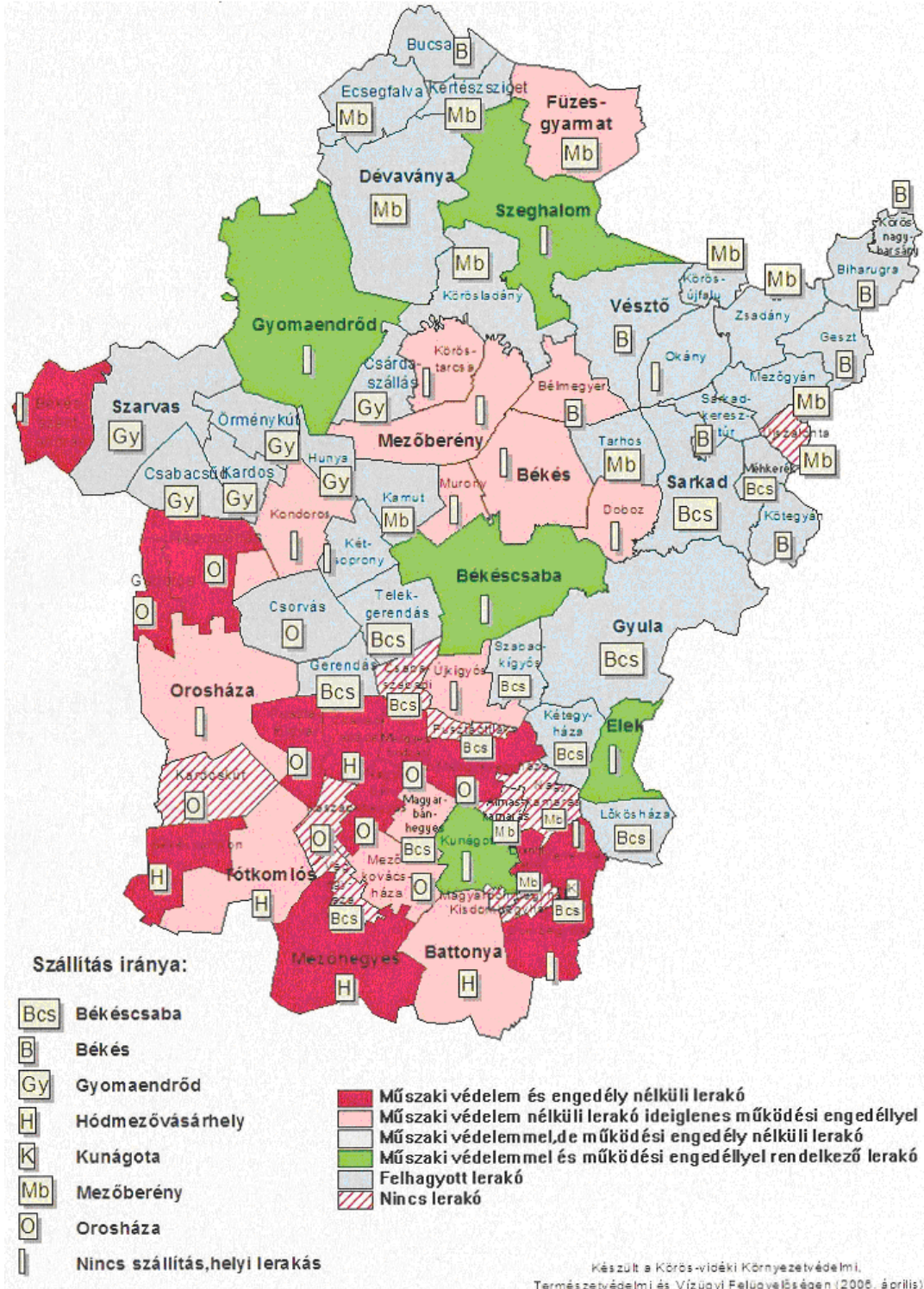

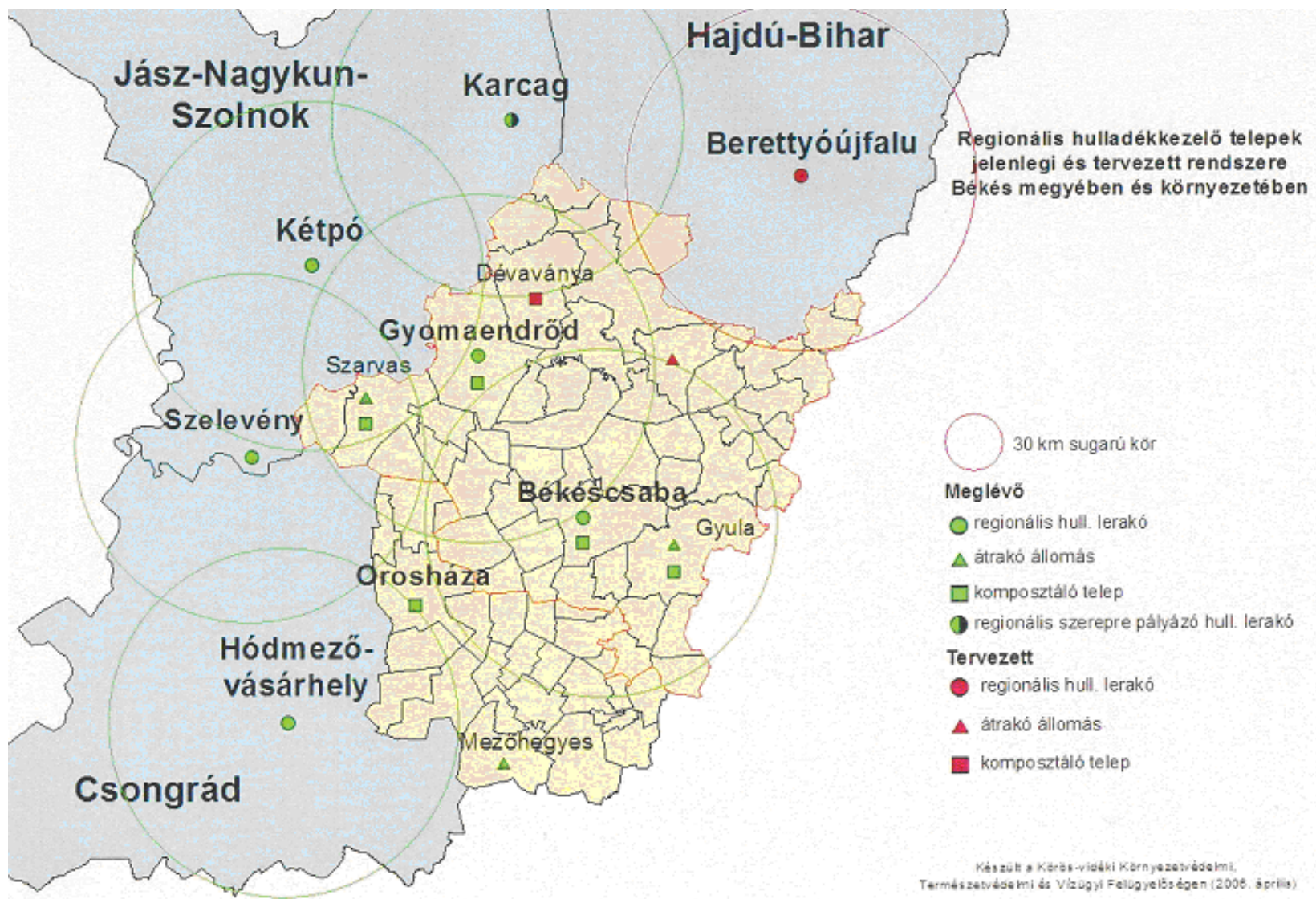
(Forrás: Békés Megye Területrendezési Terve)

3 sz. melléklet
Békés Megye
szükségtározóinak
helyszínrajza
Forrás: KÖR-KÖVIZIG

A Békés megyei települési szilárdhulladék kezelésének helyzete 2006. évben Forrás: KÖR-KTVF, 2006.)

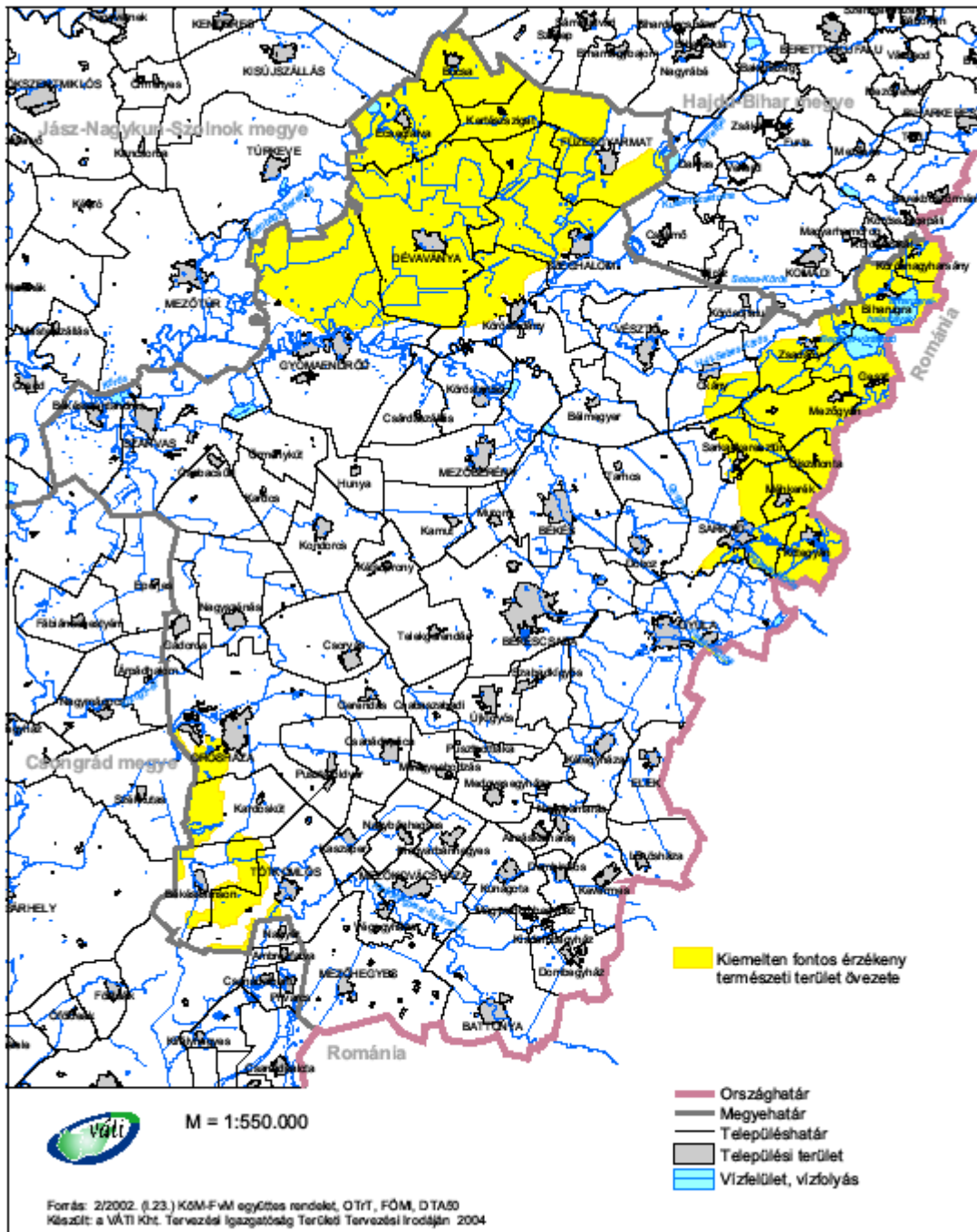
5. sz. melléklet

Regionális Hulladékkezelő telepek jelenlegi és tervezett rendszere Békés megyében és környezetében

Az ábrán látható tervezett dévaványai komposztáló telep időközben már megkezdte működését.

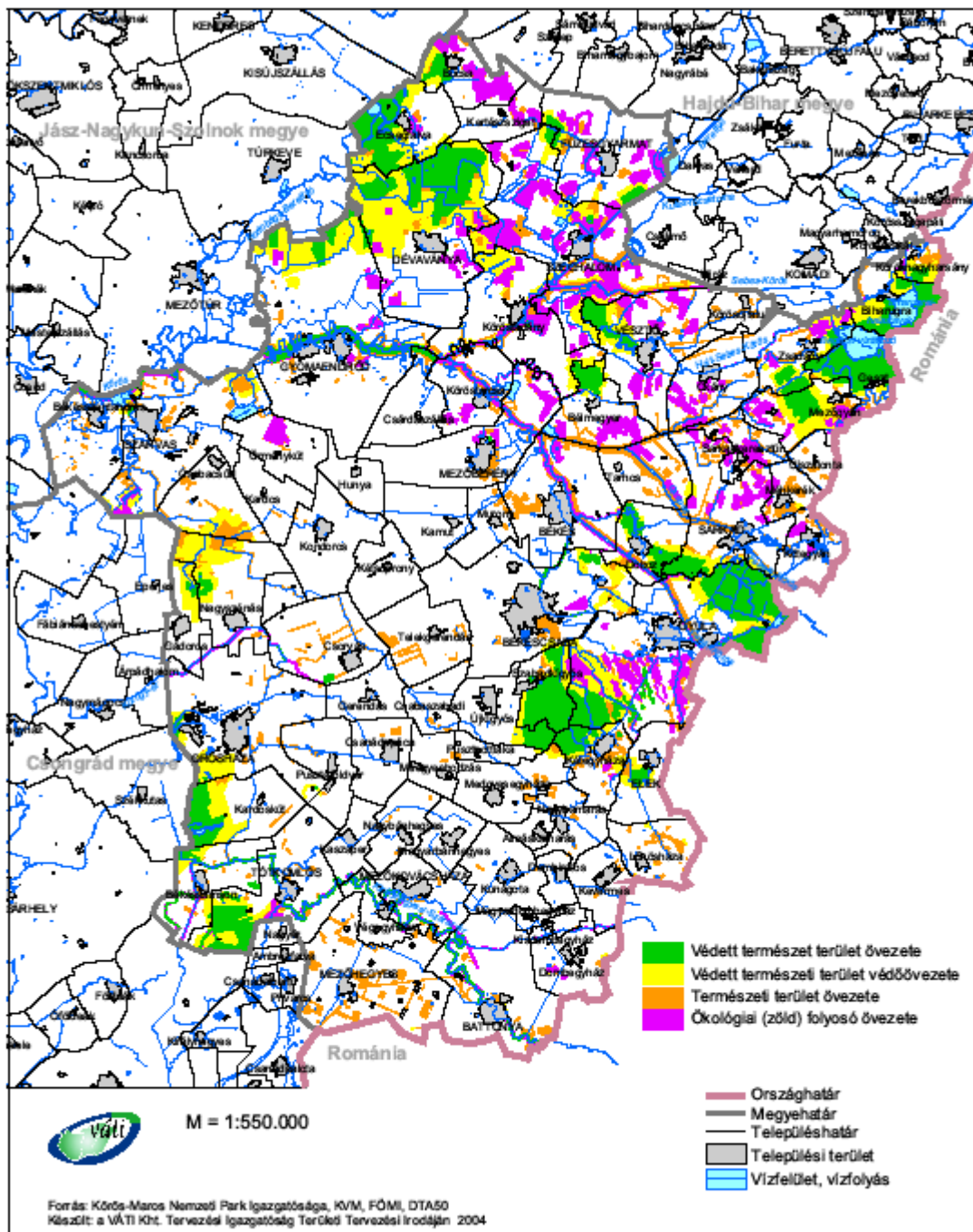
Forrás: KÖR-KTVF 2006.

Kiemelten fontos érzékeny természeti terület övezete

(Forrás: Békés Megye Területrendezési Terve)

Védett természeti terület övezete és védőövezete, természeti terület övezete, ökológiai (zöld) folyosó övezete

(Forrás: Békés Megye Területrendezési Terve)

A DAREH 2006. évben tervezet teljes területe 123 településsel, megyénként az alábbi megoszlással:

Békés megye: 75 település

Bács-Kiskun megye: 2 település

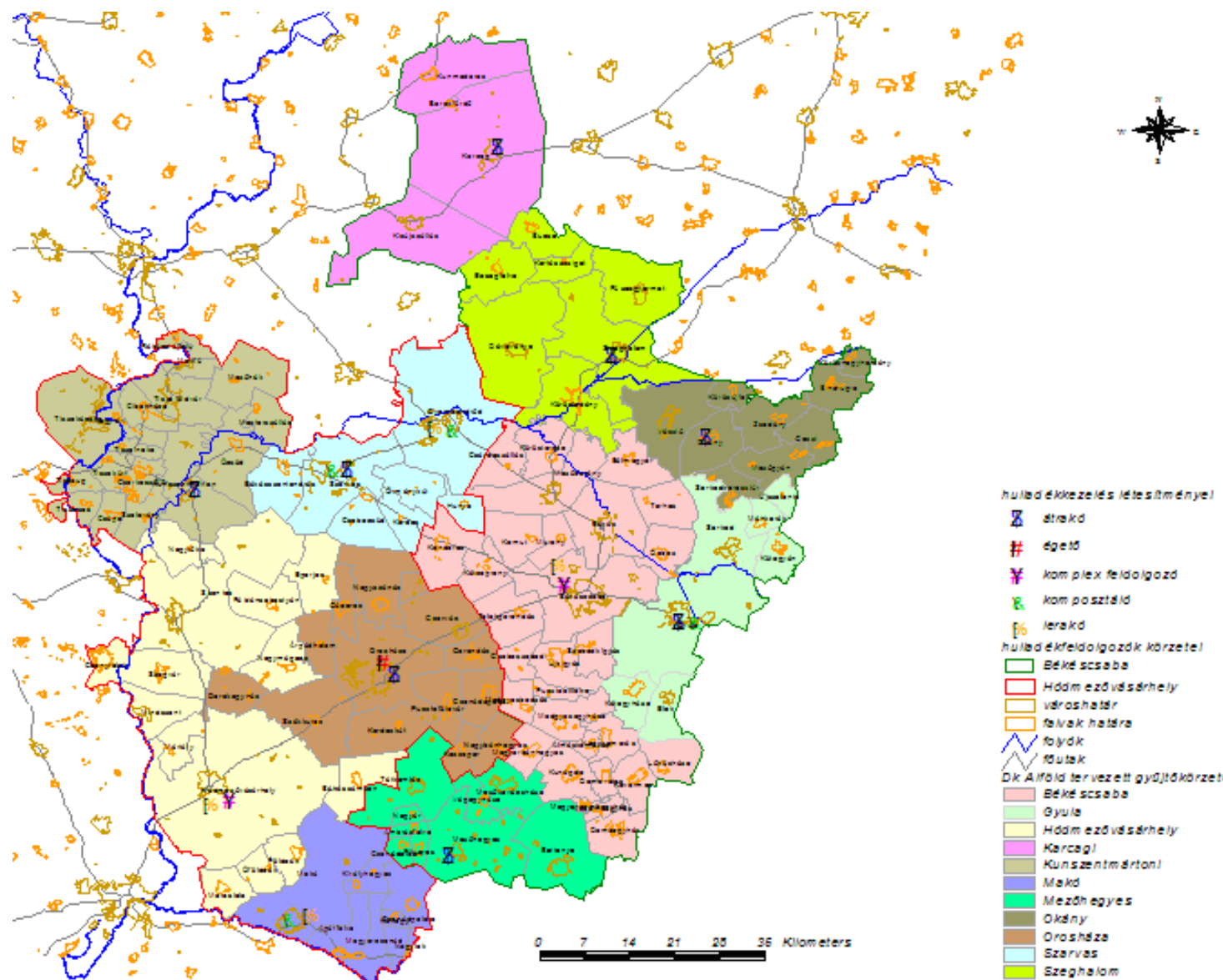
Csongrád megye: 27 település

Jász-Nagykun-Szolnok megye: 19 település

Összesen: 123 település

2006. év végéig 68 település csatlakozott a társuláshoz.

Forrás: ÖKO Rt. – MKM Consulting Kft. 2006.

9. sz. melléklet

**A DAREH-hez
csatlakozott és
2006. év végéig még
nem csatlakozott
települései**

A késsel vonalkázott települések még nem csatlakoztak a társuláshoz.

A zölddel vonalkázott települések már csatlakoztak a társuláshoz.

A 123 településből 68 település csatlakozott a Társuláshoz.

Forrás: ÖKO Rt. – MKM Consulting Kft. 2006.

